

Mikel Bringas: "Pilotariek ez dute inoiz hainbeste kobratu"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

larrun

MAHAINGURUA

**Araba eta
abertzaletasuna**

Inmigrazioa eta Ekonomia

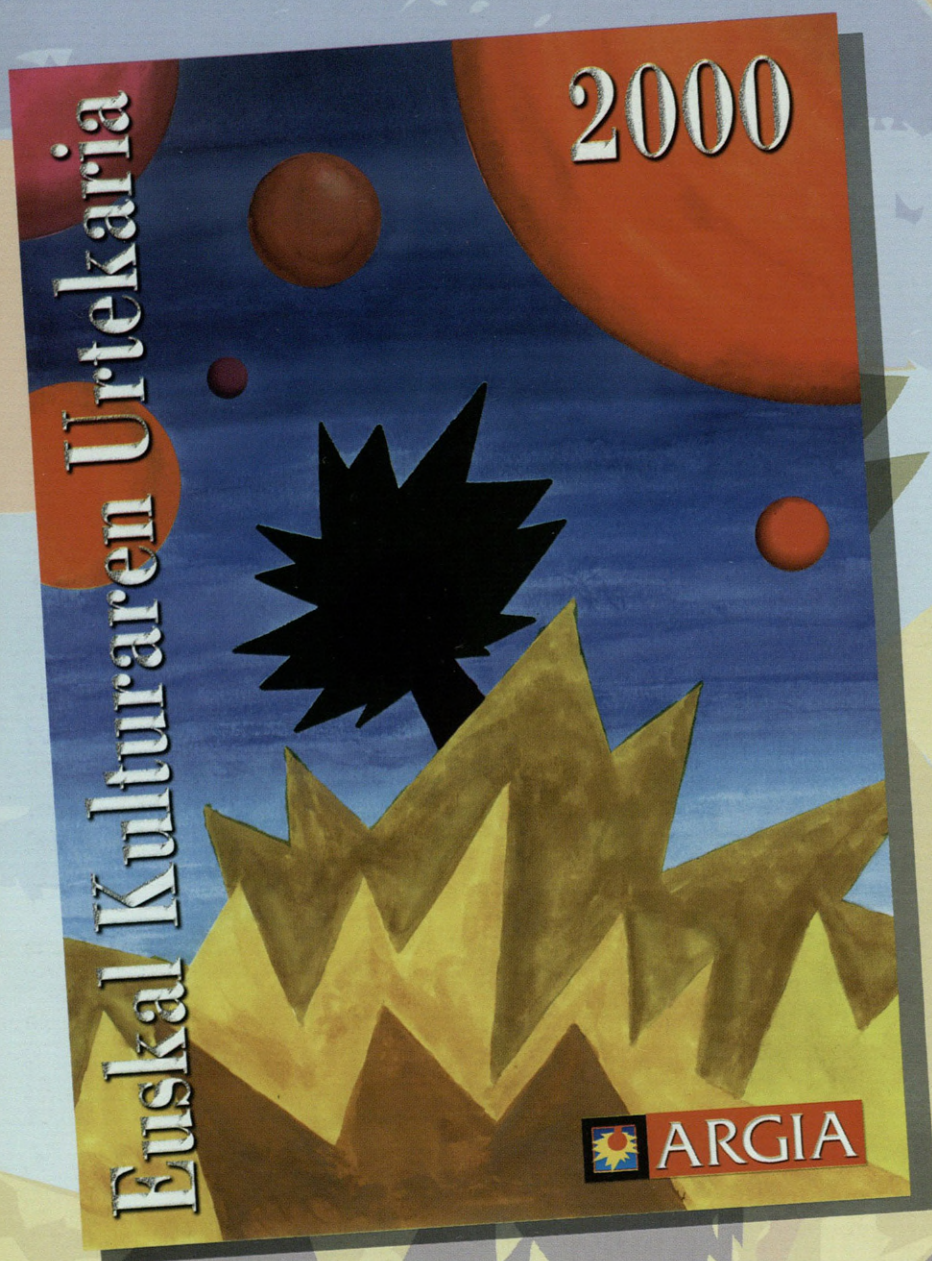
ETORKINEN ESKUETAN

Iñaki Anasagasti

"Bi komunitate sortzeko saioa dago hemen"

2000. URTEKO EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA

Eskura ezazu

- Hamabi hilabetetako Euskal kulturaren gertakariak 17 gai nagusitan.
- Kronologia, pertsonaiak, iritziak...
- Euskal Kulturaren Aurkibidea eta Hizkuntza Gutxiagotuak.
- 7.300 erreferentziatik gora.

Argazkiak: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Iñaki Anasagasti: «Bi
komunitate sortzeko saioa
dago hemen»

9

■ Europarron ongizatea etorkinen
beharrean

12

■ Mikel Bringas:
«Pilotariek ez dute
inoiz hainbeste
kobratu»

27

■ Pantzo Hirigarai:
«Bizitzan handiustea
duen jendeaz trufatzen
naiz»

35

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Iñaki Anasagasti.	
<i>Mikel Asurmendi</i>	9

EKONOMIA

Europarron ongizatea etorkinen beharrean.	
<i>Daniel Udalaiz</i>	12

EUSKARA

Jakiteak abantailak ere badituela aldarrikatuz.	
<i>Katixa Garate</i>	20

GIZARTEA

Bost egun neke eta patsetan 1.250 litro sagardo ateratzeko. <i>Jon Garmendia</i>	22
Mila urte pasata, Zarautzen azaldu dira gure arbasoak. <i>Nagore Irazustabarrena</i>	24
Elkarrizketa: Mikel Bringas.	
<i>Onintza Irureta</i>	27

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Elkarrizketa: Pantzo Hirigarai.	
<i>Beñat Doxandabaratx</i>	35

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	38
Irrati-Telebista. <i>Beñat Doxandabaratx</i>	40
Agenda	43
Bizia	44
Ihesi	45
Denborapasak	48

IRITZIAK

Politika: <i>Joxe Iriarte 'Bikila'</i>	8
Kultura: <i>Jose Antonio Lekue</i>	34
Azkena: <i>Elixabete Garmendia</i>	50

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Seaska KULUNKATU NAHI LUKEEN ESKUA

A
e
i
e
K

o
=

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna: Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Xabier Letona, Eritz Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria.....746 lib./113,73 euro
 Espainia.....15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak.....20.100 pta./120,8 euro
 Airez.....31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Haize berriak euskararen alde

Euskal Herria, bere osotasunean har-
 turik ere, txikia da; bertako biztanle ge-
 hienak erdaldunak dira eta euskarak
 etorkizun normalizatu bat izateko dituen
 erronkak handi eta zailak dira. Horixe da
 gure hizkuntzaren geroa segurtatzeko
 xedez lanean ari garenok jokorako dugun
 zelaia; baldintza zailetan jardun behar
 izateak, beraz, ez gaitu izutu behar, ur-
 tetan pilaturiko eskarmentuak erakutsi
 baitigu eguneroko lan zintzoa dela kokxa
 horiek guztiak gainditzeko bide nagusia.
 Ez bakarra, ordea.

Egoera zailean egonik ere, aldeko
 haizeak ditugu gaur egun euskal gizar-
 tean eta horiek baliatzen asmatzean da-
 tza, ene ustez, euskalgintzaren erronka-
 rik handienetakoa. Euskararen normali-
 zazioaren inguruan sarritan (eta eskuarki
 asmo ilunez) erabili izan den frontis-
 moaren diskurtsoa baztertzeko ahalegin
 handia egin behar dugu guztiok, euska-
 raren beraren etorkizuna baitugu jokoan.
 Zorionez, irispide luzeko ibilbide horre-
 tan ez dabil bakarrik euskararen mundua.
 Une honetan, baldintza egokiak ditugu
 gizarte mugimendu zabal eta anitza eus-
 karak behar dituen ingurune berrietarako
 erakarri ahal izateko. Kontseiluak Eus-
 kal Herriko gizarte eragileekin batera
 abian jarritako konpromiso prozesua,
 Bai Euskarari Akordioa, da esandakoa-
 ren adibide garbia.

Ahalegin beraren arrastoan berriki

euskarazko irakaskuntzaren aldeko eki-
 men berria jarri da abian, eskolak euska-
 raren jabetza bermatzeko duen zeregin
 funtsezkoa aldarrikatzea helburu duena.
 Egitasmo honen inguruan bildu den indar
 soziala handia eta garrantzitsua da eta,
 zinez espero dugu mugimendu zabalago
 baten ernamuina izatea. Ekimen honek
 garbi dioenez, euskara eskubidea ez ezik,
 euskal gizarte osatzen dugun guztion-
 tzat abantaila da, etorkizuna euskaraz
 baitator.

Gurea bezalako gizarte batean behar-
 beharrezkoak ditugu elkarguneak eta
 adostasun-markoak; elkartzen gaituena-
 ri begiratu behar diogu, desberdin egiten
 gaituena errespetatuz eta gizalegez joka-
 tuz kasu guztietan. Euskararen normali-
 zazioak behar dituen haize berriek inda-
 rrak biltzera eraman gaitzakete, ahalegin
 horiek guztiak bat egiten irakatsiz.

XABIER MENDIGUREN
KONTSEILUKO IDAZKARI NAGUSIA

Hiruko Txikian

INDIOARENA EGITEN

Daramagu bizia. Nik behintzat.
 Duela hogeita hamabost bat urte
 edo, Pasaiaiko Trintxerpe aldean
 omen zebilen ETako militante bat la-
 gundu behar zela eta, piparen bat omen
 zela medio ostiatu gintuzten koadrilako
 batzuk komisaldegian. Meliton Manza-
 nas tarteko. Gu ostiatzen noski. Burniaz
 ezer gutxi genekiela ohartzean libre utzi
 gintuzten bizkaraldeak ongi berotu on-
 doren. Eta hara non, Berangon Urquiza
 izeneko batek —Meliton haren koadri-
 lakoa noski— geritik atera, ingurukoak
 mehatxatu eta libre dabil indioengandik
 bere burua nabarmentzeko herriko xerifa

bailitzan. Komodios. Aurrerantzean,
 indio guztiak arakatuak izanen dira he-
 rriko etxean sartuko badira, inork ez de-
 zan burnizkorik gainean eraman. Ez ga-
 rela hein berekoak indioak eta koboak.
 Argi gera bedi, inor nahastu ez dadin. Eta
 gure gogo kobo izatetik urrun, hauen
 mehatxuak ezkutuan eramanez hiritar
 normaltzat bizi garenak, Urquizak pai-
 ratzen duen indioen presiopean bizi ahal
 izatea nahi genuke hurrenez hurren, gure
 indioarena egiteari amaiera emanez be-
 tiko ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

BBVA-TELEFONICA

BBVAk eta Telefonicak izugarritzko operazioa burutu dute, finantzak, industria, mundu digitala, merkataritza eta komunikabideak biltzen dituen kontzentrazio operazioa. Ez da lehenengoa izan eta ez da azkena izango. Kapitalak merkatu eta negozio berriak bilatzen ditu, eta horretarako aliantza estrategikoak behar ditu. Horretan dihardute BBVAk eta Telefonicak; negozio paraleloak daukate Europan eta, batez ere, Hego Ameriketara. BBVAk aurren 360.000 milioi pezetako (14.000 milioi libera) mozkinak espero ditu eta bilioi erdi pezetakoak 2002an. Hainbesteko botere ekonomikoa kontzentratzen duenak botere mediatikoa ere kontzentratu nahi du, eta aliantza honek horixe ekarriko du, batez ere telebista kateetan —hauek baitira iritzi publikoan eragin gehien dutenak— eta Interneten. Botere eta mozkin horiek lortzeko, bi enpresek kostuak ere gehiago murriztuko dituzte. Eta kostuak murriztea, lanpostuak murriztu eta soldatei eustea da kapitalarentzat. BBVAko lehendakari- de Francisco Gonzalezek jada iradoki du hori. Zerbait esan eta, batez ere, egin beharko dute langile eta sindikatuek.

◆ DANIEL UDALAITZ

«ASKI DA!» KALEAN

Milaka pertsona bildu zen Donostian «Aski da!» plataformak deitutako manifestazioan, komunikabideetako lerro eta uhin artean, kaleko deialdietan baino hobeto moldatzen direla erakutsiz. Nekez argudia daiteke beldurra eragozi zuela garai bateko Bakearen Aldeko Koordinakundeak (BAK) deitutako manifestazio jendetsu haien tankerakoa egitea. Horixe izan da, hain zuzen, plataforma honen sektarismoaren adierazgarri nagusienetakoa, BAK gisako talde batek deialdiarekin bat ez egin izana. Egia da PP eta PSOeko zenbait jendek beldurra sentitzen duela, herri honetako beste sektore askok sentitzen duen moduan; «Aski da!» plataformak ukatzen duen gatazkaren ondorio agerikoak dira. Donostiako Larunbateko manifestazioan ez zen beldurrik somatzen; Iruñean astero polizia inguraturik manifestazioak edo bilkurak egin dituztenek, aldiz, aski arrazoi dute beldurra zer den jakiteko.

DERGI: HIL ALA BIZIKOAN

JADANIK 60 eguneko gose grebara hurbildu da, Parisko Fresnesko espetxean dagoen Daniel Dergi preso. Hil ala biziko egoeran dago zenbait muga pasatzen duen pertsona, eta Dergik pasatu du berea. Harrigarriena, 54 egun zirenean bederen presoak bere ziegan jarraitzen zuela. Fran-

■ Josetxo Arizkuren gose grebako irudi batean.

ALBERTO ELOSEGI

tziako espetheen krudelkeriaz idatzi izan dugu aldizkari honetan, eta oraintsu ere hexagonoko espetheen egoera tamalgarria agertu duten informazio ugari agertu berri da. Giza eskubideen sehaskatzat hartzen dena, ankerkeriaren eredu besterik ezin da izan Dergi moduko gose grebalaria ziegan mantentzen duenean. Ez da harritzekoa, dena den, aurreko gose grebalari zenbaitekin erakutsi duen jarrera ikusita. Bestalde, 57 eguneko gose greba egin ondoren, Josetxo Arizkuren osasun ondorio latzak geratu zaizkio, nerbio sistema autonomoen disfunczioa, hesteetako arazoak eta ikusmenaren galera, besteak beste.

BAKE MAHAIAREN ALDE

Euskal Herriko alderdi gehienek, Euskal Herrian bizi den gatazka elkarrizketaren bidez konpondu beharra azpimarratu berri dute Iruñean eta Bilbon egindako bi mahaingurutan. Nabardure-

B A H E A ● Tomás Karrera, Senideen elduna: «Zeintzuk dira EAJk, EAK, IU-EBk sakabanatze politika amaitzeko egin dituzten proposamenak? Guk ez ditugu ezagutzen».

● Begoña Lasagabaster, EAKo kidea: «Espainiako Polizia Nazionale eta Guardia Zibila soberaude Euskal Herrian».

● Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria: «Nafarroaz baliatu nahi duen oligarkia ezkutatzen da nabarristen atzean».

BIKTIMEN SAILKAPENETIK AT

Sakabanaketak Ruben Garate gazte otxandioarra heriotzera eramane zuten otsaileko asteburu batean Euskal presoan beste ehundaka senide eta lagun ateratzen ziren Espainia eta Frantziako espetxeetara asteburu hartan. Ruben, ostera, zerraldotz iritsi zen. Oihartzun mediatikoak ez du biktima sailkapenean jarri. Ez du inon jarri, ezkutatu egin du eta. Salamankako Topaseko espetxean dagoen Jose Mari Etxaniz bergararraren senide edo lagunak ere errepideetan ziren, 20 urte espetxean bete berri duen senide edo laguna bisitatu ondoren, etxerako bueltan. Eta sakabanaketa eta presoan eskubideen defentsarako Batera plataforma ere, nola jokatu ezin asmatu dabilela dirudi.

■ Inaxio Aierbe.

IZPIAK

Inaxio Aierbe errefuxiatu ohi ataundarra etxera itzuli eta bost hilabetera zendu da 50 urterekin, koloneko minbiziaren ondorioz. Aierbek 1979an egin zuten ihes Ipar Euskal Herrira. 1987az geroztik Aljerian eta Venezuelan bizi izan zen deportatu gisa. Atan greba orokorraz salatu zen heriotza.

Igor Arroyo Ikasle Abertzaleetako kidea da, Txetxu Barrios presoaren ordeztu, Nafarroako Legebiltzarreko EHko parlamentari berria.

Jose Angel Cuerda Gas-teizko alkate ohiak Iñaki Anasagastiren errieta jaso zuten «Aski da!» plataformaren manifestazioan izango zela iragartzeagatik. Manifestazioa EAJren aurkakoa zela gogorarazi zion Cuedari eta bere desadostasunekin jarraituz gero, alderdia uzteko gonbidea ere egin zion.

■ J. A. Cuerda.

kin, baina EAJ, EH, PSE-EE, EA eta IUko ordezkariak alderdien arteko mahai baten alde agertu ziren; Nafarroan antzerako ondorioa iritsi ziren beste mahainguru batean parte hartu zuten IU, EH, CDN, EA eta EAJko ordezkariak; UPN eta PSNk ez zuten parte hartu ekitaldian. Mahainguru biak Elkarrik antolatutako, gatazkaren aurrean gizarteari eta alderdiei erantzunak eskatuz egiten ari den kanpainaren barruan.

PEROTEREN 'BESARKADA'

JUAN Alberto Perote, Cesid-eko operazio buru ohiak hartaren besarkada eman zuten Galindo eta enparauei iragan astean «Lasa-Zabala auzia»ren epaiketan emandako testigantzarekin: Galindo generalak GALen aurretikoak nola prestatu zituen azaldu zituen zenbait agiriren bidez, besteak beste, GALen sorreraren originala aurkeztuz. Enrike Rodrigex Galindok, Julen El-

gorriagak, Rafael Verak eta Jorge Argotek 1997an egindako presioen berri ere eman zuten, beren goi mailako karguek jakin barik, akusatuek ezin izango zutelako ezer egin adieraziz.

■ Juan Alberto Perote, Cesideko agintari ohiak.

- Ibarretxe lehendakaria: «Elkarrizketarako ezin da ez betorik, ezta alde aurreko mugarik jarri. Gainera, argi gera bedi, elkarrizketarako guztiok gara beharrezkoak, baina ez ezinbestekoak».
- Pedro Hernandez, PSE-EEko kidea: «Herri honen parte batek arazo bat duela sentitzen badu, gatazka konpontzearekin ekin behar zaio».
- Antxon Lopez Ruiz, 'Kubati': «Konponbiderako eredu aipatu da, baina ez prozesua. Ez dut dudarik, euskal gizarteak kaleratuko gaitu».

Janoren bi aurpegiak

Lizarra-Garazi Foroaren agiriaren seigarren puntuan dei egiten zaie hiritarrei «elkarriketa eta demokrazia» oinarritzat duen bake prozesuan gogotsu parte har dezaten. Kontrako iritzia duten intelektual, artista eta zenbait gizarte sektoretako ordezkariak, berriz, ETaren aurka eta abertzale ez direnen «ideia askatasuna»ren aldeko manifestazioa antolatu dute. Horra hor, gure errealitate gatazkatsuak dituen bi aurpegi kontrajarriak. Ala ez dira kontrajarriak? Teorian denok izan behar genuke elkarriketa eta demokraziaren aldekoak, baita abertzale ez direnen ideia askatasunaren aldekoak. Izan ere, ez dago benetako demokrazia aurkariaren adierazpen askatasuna bermatuta ez badago, eta ezkerreko abertzaleok amesten dugun Euskadi horretan, abertzale hala ez abertzale, ezkertiar zein eskuindar, ideia politiko guztiak askatasun osoz bermaturik izango direla ez dut duda izpirik.

Kontua da, oraingoz, gurean demokraziaren inguruan ikuspegi desberdinak daudela. Areago, demokraziak huts egin du trantsiziotik gaurdaino boterearen *status quo*aren morroi bihurtu zutelako. Horrez gainera, indarrean dugun sistema demokratiko espainiarak eta burgesak, euskal arazoa deritzon inguruan konponbide elkarriketatuaren ordeiz, kontzesio neurtuak eta disidentziarekiko errespresioa erabili ditu. Horrek denak bere ondorioak izan ditu gizartean, gatazkaren iraupena elikatuz eta kaltetu asko sortuz. Kaltetu horien auzia da (presoak, erbesteratuak, zigorraren ondorioak jasaten dituztenak, era guztietako erasotuak eta biktimak sartzen ditut) dudarik gabe konpontzeko zailena eta larriena. Ez da harritzekoa, gatazkaren erdian, demokraziak hondoa jotzea zenbat une eta tokitan.

KONTUA DA, bata eta besteak nola erantzuten diogun egoerari. Lizarra-Garazi Akordioak metodologია bat proposatzen du, non gatazka politikoari oinarri demokratikoen bidez konponbide bat topatu asmoz, elkarriketa eta negoziazio prozesu bat bultzatzeko konpromisoari irmoki eusten zaion. Prozesua era irekian ikusten da, nork bere arrazoia mahaiaren gainean jar dezan eta denon artean konponbide bat asma dezagun. Besteek, berriz, gatazkaren alde bati leporatzen diote soil-soilik arazo guztia, bere izaera politikoa ukatuz. «Zakurra hil da, akabo amorrazioa» adieraziz-edo. Baina, ez dira horretara mugatzen, euskal nazionalismoaren biktimatzat dute beren burua, eta bizi duten giroan, presionatuak, arnasa ezin hartuz itota sentitzen omen dira. Garai batean euskal abertzaletasunari leporatzen zitzaion biktima izaera (keria?) bere egin dute ez abertzaleek (espainiar abertzaleek, hain zuzen).

Nire aldetik garbi dago, gatazka honetan, gatazka guztietan bezala, gauza asko era oso nahasian agertzen dira, eta ez da batere erraza lastoa eta garia banatzea. Esate baterako, ni ez nago batere ados PPko

edo PSOEko zinegotzi bati egurra ematearekin alderdi horien kide izateagatik, ezta inor erasotzea lazo urdina edo Espainiako bandera paparrean eramateagatik. Alegia, ez dut atsegin guri egin digutena guk egitea. Baina, kale kantoi itzalean edo klandestinitatearen babespean egiten dena ez da giro horren eragile. Gurean ez dago adierazpen askatasuna ukatzen den giro bat, ezta askatasun hori baldintza dezakeen abertzaleen aldetiko joera bat ere. Ez da horrela, ez dugulako ez gogorik ezta ere aski indarririk. Nahi izanez gero ere, ezingo genuke!

Savater jaunak, eta PP edo PSOEko edozeinek guk baino bozgarri handiago eta ozenagoak ditu, ia alor guztietan. Barregarria ematen du, telebistetan, irratieta, egunkari salduenetan, ia egunero azaltzen diren horiek ideia askatasuna murriztua dutela esatea. Ia dena (gure gizartearen gehiengoak izan ezik) alde dutenak kexu dira, ia ezer ez duten amorrazioak jasaten dituztenean, baina ez boterearen prerrogatibak

nahi duten eran erabiltzen dituztenean. Eta honekin ez dut justifikatzen politikoki desbideratuak eta erratuak kontsideratzen ditudan ekintza eta jarrera batzuk, arazoaren nondik norakoak aztertzea mugatzen naiz. Ez abertzaleak, Euskadin ere, askoz aiseago dute beren ideiak azaltzeko abertzaleak garenok baino, batez ere ezkerrekoak.

Joxe Iriarte 'Bikila'
Zutik-eko kidea eta
EHko Legebiltzarkidea

“Lizarra-Garaziko mezua egoerari irtenbide bat bilatzeko gogoan oinarritzen da, Ermuako Foroarena, ‘status quo’aren aldeko jarreraren. Horregatik, beraien jarrera Ulsterreko unionisten jarrerarekin pareka daiteke, benetako demokraten jarrerarekin baino”

BESTALDETIK, nork bere

kexak azaltzeko arrazoiak agertzera-koan, bistan da zeintzuk dituzten beren alde era guztietako abantailak eta zeintzuk kontra. Esate baterako, abertzaleok, oinarritzko helburutzat dugun autodeterminazio printzipioa ukatua dugu behin eta berriro, baina beraiek helburu hori bermatuta dute Espainiako herriarentzat. Ez zaigu onartzen Espainiatik alde egiteko eskubidea, ezta Europan gure aldetik ibiltzeko ere, edo tokitxo propioen bat izateko, baina beraiek kexu dira gurean ez dutelako nahikoa. Konstituzioak ez zuen lortu gehiengo gurean, baina Konstituzioarekin apurtzeko ez ligukete utziko gehiengo soil batez, ia gehiengo absolutu bat beharko omen genuke gure burua autodeterminatzeko. Beraien sinbolo guztiek —konstituzionalki bermaturik dituzte gure lurreen: Guardia Zibila, Polizia Nazionalea, Armada—

bere horretan jarraitzen dute, hala ere, beren eskubideen beldur dira. Guk ezin ditugu gureak Nafarroako instituzio nagusietan jarri.

Eta biktimak? Alde bakarrek bakarrik? Gatazkak ez du sortu beste biktima klaserik? Alde horretakoan denak berdinak al dira, Meliton torturatzailea eta Carrero borroa faxista, zein kotxe-bonbaren eraginez hildako ume errugabea?

Bukatzeko. Lizarra-Garaziko mezua egoerari irtenbideren bat bilatzeko gogoan oinarritzen da, Ermuako Foroarena eta enparauena, berriz, *status quo*aren aldeko jarreraren. Horregatik, beraien jarrera Ulsterreko unionisten jarrerarekin pareka daiteke benetako demokraten jarrerarekin baino. Hor dago gakoa. Kasualitatea ote manifestazio hori Setien gotzaina agurtzen den egunean izatea? ●

IÑAKI ANASAGASTI

Bilboko EAJren Sabin Etxean hartu gaitu Iñaki Anasagastik. Madrilgo Legebiltzarreko parlamentario honekin bere urte askotako eskarmentuaz aritu gara. Baita hauteskundeen ostean Euskal Herriak burujabetasunaren bidean aritzeko daukan aukerez aritu ere.

“BI KOMUNITATE SORTZEKO SAIOA DAGO HEMEN”

Madrilen parlamentario gisa daramazun ardurarengatik, euskal gotzainak izan ohi dituzu hizpide. Zer iritzi duzu Jose Maria Setienek agurraz?

Pena handia eman dit Setienek agurraz. Behin baino ez naiz buruz buru berarekin egon. Setien hurbilean irabazi egiten duen pertsona da. Euskal Herrian erreferenteak behar ditugu eta Setien erreferente erlijioso eta etikoa da. Ez da ohiko euskal nazionalista, baina bere diskurtsoa euskalduna da. Madrilen ezin dute euskal nortasuna duen ezer jasan ordea; otzandua ez den euskalduna ez da ongi ikusia han. Madrilen ongi hartua izateko sekretua erregionalista zintzoa izatea da. Setien bezalako pertsonak deserosoak dira han.

■ **Zein da zure iritzia Juan Mari Uriarteren etorreraz?**

Uriarteri, futbolari onei legez, taldean moldatzeko denbora eman behar zaio, eta horretarako ehun bat egun beharko ditu gutxienez. Ez dadin batzuek ez besteek estutua izan, alegia. Denbora eman behar zaio bera izan dadin. Ez dezagun berarekin gehiegizko itxaropenik sortarazi ere. Arnasa hartzen utzi behar zaio.

■ **Gotzainen inguruan polemika bizia izan zenuten EAJ eta Madrilgo estamenduen artean. Ricardo Blazquez Bizkaia gotzainaren izendapena, kasu.**

Izendapen hori izan zenean Madrilgo diputatuek oso harreman txarra genuen Vatikanoko Tagliaferri nuntzioarekin; ba-

MONIKA DEL VALLE

■ «Madrilen ongi hartua izateko sekretua erregionalista izatea da. Setien bezalako pertsonak deserosoak dira han».

daezpadako pertsonaia. Bilboko gotzaitzera etortzeko hautatua Uriarte zen, baina Ricardo Blazquez izendatu zuten. Ez zuten kontuan hartu Kontseilu Presbiterianoa, ez inor. Batez ere, prozedura eta moduengatik piztu genuen polemika.

■ **Blazquezek euskara ez jakitea deitatu zenuten. Zu zeu ez zara euskara praktikatzearik nabarmendu ere.**

Euskararen arazoarengatik ederto la-

rrutu naute beti. Nik ez dut hitz egiten, baina euskara ulertzen dut; euskaraz ez didate ziririk sartuko. Lagunarteko espresio venezuelar bat erabili nuen, batera gogaikarria ez zena: «Loro viejo no aprende a hablar»; berau distorsionatu zuten baina. Behin adin batera iritsita zaila da euskara ondo ikastea eta erabiltzea.

■ **Zer iritzi duzu Blazquez gotzainaren lanari buruz?**

Behin gotzaina izendatu ostean ez dugu inolako polemikarik izan Blazquez monsinorearekin. Bere birtutea polemika artifizialik ez sortzea izan da. Zenbait unetan ausarta izan da; Madriletik kritikatu izan baita. Ez da izan ere aurrealdean, baina oso lan diskretua egiten ari da. Irakaskuntzan erlijio gaia dela eta deitu izan gaitu, eta guk erantzun ere bai. Erlijioaren gaia inportantea dela adierazi diogu; sinestunarentzat nahiz ez sinestunarentzat. Konferentzia Episkoparen tesiak defenditu ditugu eta bere tesiak ere bai. Harreman zibilizatuak eta normalak

ditugu.

■ **Askoren gustuko gotzainek ez lukete politikan eskuhartzerik izan behar.**

Batzuen iritziz, apaizek munduaren haratagoko arazoaz arduratu behar dute eta ez hemengoaz. Hori, batez ere, Madrilendi. Nire gustuko apaiz bati ezin zaio giza jardura arrotza izan; gizartearen ardura ere berari dagokio. Gizartea ezin da bereizi politikatik. Beste gauza bat da hierarkia;

Eliza itzaletik boterea bihurtu nahi izatea. Hori iragane-ko kontua da. Egun, Eliza aginte moral bat da. Gotzainak gizarte arazoetan dauden baino konprometituagoak baleude hobe. Nahiago nuke Eliza kapitalaren monopolioaz, globalizazioaz eta honen jukutrien aurrean ausardia handiagoaz arituko baltz.

■ Elizaren aferetan EAJ eta PP nahiko hurbil daude.

Ez, ez. Gu beti egon gara xume eta ahulekin; jazartuak izan diren apaizekin beti. EAJ ez da alderdi kontserbadorea, izatekotan, erdialdealdera begiratzen duen zentroko alderdia da. Guri hobeto doakigu sozialkristaua izena eta ez kristau-demokrata. Gure soslai nabariki soziala da. Askotan Madrilén botoa eman dugu Izquierda Unidarekin eta ez dugu galdu gure leinua. Soldaten gaian ere aitzindariak izan gara. Guk ez dugu deus ikusterik Fraga Iribarnekin ez Aznarrekin.

■ Lizarra-Garazi Hitzarmena gauzatu zen arte EAJ bi diskurtso erabiltzeaz akusatua izaten zen. Madrili begira bat eta Euskadirentzako beste bat. Erosoago sentitzen al zara orain?

Ni euskal nazionalista naiz, ez estatutuzalea. Madrilén posibilitateen arabera egin dut politika. Boterearekin baina —boterean edozein dagoela ere—, negoziatu behar da. EAJ politika egiten duen alderdia da, eta politika egiten duenak amore eman behar du, osterantzean, inposatzea litzateke. Madrilén politika egitean gure printzipioak urratuak izaten dira sarritan. Oraingo diskurtsoarekin askozaz erosoago sentitzen naiz. Legealdi berrian Madrilén biziko gara deserosoago eta Euskadin ostera erosoago.

■ Legealdi berria ezberdina izango da beraz. Zer espero duzu?

Madrilek onartuak izatea espero dut. Benetako demokratik badira, onartu beharko dute —batez ere indarkeria amaitutakoan—, botorekin, hitzarekin eta limurtzeko asmoarekin goazela Madrilera; ez goazela pistola eskuetan. Beraz, ohitu beharko dute.

MONIKA DEL VALLE

■ «Espainiako Gobernuak ez zion indarkeria gaiari modu adostu batez heldu nahi izan eta elkarri mokoka amaitu dugu legealdia».

■ «ETaren indarkeria desagertzen doan neurrian, espainiar oldarkotasuna haundituz joango da»

berebiziko diskurtsoa da hori.

■ EAJk, EAK eta EHk orain baino batuago izan beharko dute ordea. Aukera berriak ikusten dituzu datorren legealdian?

EAK, EHk eta EAJk aurkeztu dituzten proposamen programatikoekin garrantzatu magikoa egin beharko dugu. Planteamendu logiko eta onargarriak egin beharko di-

EUSKARA, GAINDITZEKO GAIA

52 urte ditu eta Venezuelan jaio zen. Horregatik espainola ez den bakarra bera dela esaten die alderdikideei txantxetan. Lau legealdi bete ditu Madrilgo Legebiltzarrean eta inoiz baino ilusio handiagoz ekinen dio bosgarrenari; lañotasun gutxiagoz, bere hitzetan. Madrilgo lanak duen eragozpen bakarra hoteleko bizitza omen da. Euskara ikasten segitzen du, Joxe Joan Gonzalez Txabarri parlamentario kidea irakasle duelarik.

tugu denon artean. Arazoaren muina eta giltzarria puntu amankomun bat bihurtzea datza. Kontuan hartu behar dugu euskal gizarteak ez dela euskal nazionalista, anitza dela, eta espainol nazionalismoa gero eta oldarkorragoa izango dela. ETaren indarkeria desagertzen joaten den neurrian espainiar oldarkotasuna haundituz joango da. Abertzaleok espainolistak bazterten ditugun aitzakian bi komunitate sortzeko saioa dago hemen. Ideiak oso garbiak izan behar ditugu. Hala ere, denborarekin,

indarkeriarik gabeko esparru demokratiko batean, irabaziko dugun borroka da.

■ EAJk legealdiz legealdi paktatu du Madrilgo Gobernuarekin. PPrekin azken honetan zentzuzko espektatiba guztiak piktura joan ziren. Zergatik?

Ez ditut legealdi honetan gertatu denaren klabeak. Aznarrekin bi partetan banandu genuen legealdia. Lehenean, Formazio Iraunkorra, Kontzertu Ekonomikoa, Euskalteleko bigarren operatzailea, eta Gerra Zibilean kendutako ondasunaren itzultzea zegoen. Aznarrek hitza bete zuen. Bigarren partea, estatutuaren garapenari dagokiona, ez du bete ordea. Mayor Oreja zen gurekin harreman zuzena zuen PPren gizona; gurekiko zubia. Harreman hau ordea desegin zen Aznarrek Francisco Alvarez Cascosi afera digitalen 'gera' konpontzea agindu zionean. Mayor Oreja lubakietan sartu zen. Ez zuen preso gaian deus egin eta politika erabat poliziala ezarri zuen. Gobernuak ez zion indarkeriaren gaiari modu adostu batez heldu nahi izan eta legealdia elkarri mokoka amaitu dugu. PPK urrezko aukera historikoa galdu du ordea.

■ Aukeran nor nahiago duzu boterean, PP ala PSOE? PSOErekin gatazkari irtenbidea ematea errazago izan liteke?

PP eta PSOE txanpon bereko bi aurpegiak dira. Sozialistekin paktatu behar izateak ez dit aparteko emoziorik eragiten. Ondo baino hobeto ezagutzen ditut sozialistak; soberan ere.

Hala ere, baketze gaian ezberdin jokatu dute. Felipe Gonzalezek presidente kargua utzi zuenean Perez Esquivelen birtartez mahai azpiko negoziaketak zituen ETArekin. PP baino prestuago egon liteke PSOE gaiari heltzeko. PPK espainolasunaren esentzia egin du euskal arazoaz. Bere burua Fernando Katolikotzat duen Aznarrekin hitz egitea zaila da. Espainiar eskumaren defendatzaile sutsua dela erakutsi digu Aznarrek. Aznar espainol nazionalista gisa ari da. Gainera ez da kristau-demokrata liberala baizik.

■ **Demokraten lerroak utzi eta biolentoen lerroetara pasa izanaz akusatzen zaituzte PPKoek.**

PPk lau urte beranduago harrapatu izan bagintu ez genuen oraingo egoera hau biziko. EAJko talde parlamentarioa inozo samar izan ginen PPrekin. PPK Austriako Haiderrekin konparatzea eta Kosovoko Europa euroaren Europa baino nahiago dugula esatea ez dugu legealdi berrian ahanztziko. ETA PPKo zinegotziak hiltzen hasi zenean haxe esan genion PPri: «Ajuria Eneako Ituna hilketak kondenatzeko tresna bat besterik ez da. ETA sukarra izanda ere, zuentzat espainolentzat gaitza beste bat da. Gaitza oinarri historikoa duen gatazka politiko bat da, beraz saia zaitetzeko konpontzen».

Aldi berean HBrekin harremanetan hasi ginen. Hauek trantsizio berri bat gauzatu nahi zutela esan ziguten; instituzioetan parte hartuz. ETA eta bere ingurua ohartu zen ezin zuela estatua garaitu. Orain, estrategia horretatik irten beharrean dabilta. Harrez gero, alderdi espainolistak jarri dira gure kontra. Biolentoen lerroetara pasa garela eta euskal nazionalismoa berdin biolentzia dela diote. Dena zaku berean sartu eta euskal nazionalismoa lurperatu nahi dute. Finean, ohartu dira arazoa ez dela ETA, euskal nazionalismoa baizik.

■ **Joaquin Almuniaeren ustez PSOEek hauteskundeak irabaziko ditu. Haiekin ados jartzeko deia egiten ari zaizue.**

Nik berriz Aznar ikusten dut irabazle. Almunia esango nioke espainol ona dela, eta ez duela Espainiaren interesen aurka doan ezer egingo. Berak ere gu nazionalistak garela dio; haiek beren nazionalismoa defenditzeko bitarteko militarrik dituztelarik. Hemengo PSOE gainera alderdi espainola da; ez du berezko nortasunik. Rosa Diezek edo Nicolas Redondo Terrerosek

MONIKA DEL VALLE

■ «EHri eskatzen diogu ez diezaiola PPri EAJ Bizkaian garaitzeko aukera eman».

ez dute deus ikustekorik Maragallekin. Hauteskundeak pasa ostean konfrontazio maila apalduko da eta orain dagoen preso mediatikoa alde batera utzita, agian, arazoari beste modu batez ekinen diogu. PSOErekin aukera gehixeago izan dezakegu beharbada.

■ **PSOEek berarekin aritzea eta iraganeko ardurak konpartitzea nahi du antza. Presoen sakabanaketan dagoki-**

jokatu genuen horrela; preso askok horrela eskaturik. Ez gara inola ere errudun sentitzen. Guk ez genituen tresna guztiak arazoa ondo bideratzeko. Nolanahi ere, gure asmoa ETA desagertzea da, eta euskal nazionalismoa modu demokratiko batez espresa dadin gizarte libre batean.

■ **ETA desagertuko dela uste duzu?**

Hala espero dut. ETA desagertzen den unetik etorriko zaizkio aukera handienak Euskal Herriari: euskal abertzaleok zentzuzko gauzak elkarrekin egiten hasten garen unetik, gizar-teari bere interesak hobekien defenditzen ditugunak gu garela erakusten diogun unetik...

■ **Espainiako Parlamenturako EHren abstentzio jarrera EAJren mesederako al da? Bost diputaturen orde zazpi lor ditzakezue jeltzaleek.**

EHren jarrerak emaitza hobeak ekar diezazkiguke. Alabaina, EHk abstentzio oso aktiboa eragin dezake, eta ondorioz, egundaino botoa eman ez duen botoemaile espainol asko botoa ematera bultzatu. EHri eskatuko nioke ez diezaiola EAJri Bizkaian laugarren aulkia lortzeko aukera eragotzi. Alegia, ez diezaiola EHk garaipena Mayor Oreja gerra ministroari eman. Honen ez du Bizkaiaarekin deus ikustekorik, eta Bizkaiaiatik aurkeztzen da gainera. Beraz, ez diezaiola EHk PPri EAJ garaitzeko aukera eman ●

◆ MIKEL ASURMENDI

“Alderdi espainolistak ohartu dira arazoa ez dela ETA, euskal nazionalismoa baizik”

zuen ardura, kasu.

Espetxe politika Antoni Asuncione kin egin zen, baina ez zen egin oraingo politikaren araberrako irizpideekin. Presoak gizarteratzeko asmoz egin zen. Sakabanaketaren ostean preso askok libre behar zuten, baina ez zen gauzatu oposizioan zegoen Mayor Orejak hura eragotzi eta zikin jokatuz zuelako. Irtenbide orokor bat lortzen ez zela ikusirik, gure asmoa presoen askapena lortzen joatea izan zen.

■ **EAJren estrategia ETA ahultzea izan omen zen. EAJ ere presoen sakabanaketaren erruduna da askoren ustez.**

ETako preso asko desilusionatuta zegoen; erakundea utzi nahi zuen. Preso askoren artean zegoen sentimendu azkar hori. Preso horien eskubidea betetze aldera

EUROPARRON ONGIZATEA

Azken asteotan olde xenofobo eta arrazistak agertu dira Europako hainbat bazterretan, ondorio larriak eraginez.

Azken gertakari kezkagarrienak El Ejidon izan dira (Almeria-Espainia). Aldi berean, NBERen nazioarte mailako txostenek adierazten digutenez, Europak bere gaur egungo ongizate egoerari eusteko inmigranteak behar ditu. Eta horrek esan nahi du produkzio sistema, Euskal Herrikoa ere bai, neurri handi batean, etorkinengan oinarrituko dela, hau da, hainbat biztanleren mesprezua jasotzen duten etorkin horiengan.

Euskal Herriko etorkin kopuruaren inguruan ez dago datu fidagarriarik, ez baita gauza bera datu ofiziala eta erreala. Baina 40.000 etorkin inguru bizi dela esan dezakegu, 7.000 bat Iparraldean eta gainerakoak Hegoaldean.

Testuak:

Daniel Udalaiz

■ NBEk dio Espainiako Estatuak 12 milioi etorkin beharko dituela 2050. urtera bitartean

Nazio Batuen Erakundeko Biztanleria Batzordeak egindako azterketa demografikoek etorkizun kezkagarria iragartzen

dute Europarentzat. Azkenaldi honetan European, eta bereziki azken asteotan Almerian, gertatzen ari diren xenofobia eta arrazakeria gertakariak kontuan izanik, ez dirudi biztanleria oso prest dagoenik etorkinei behar den harrera egin eta integratzen laguntzeko. Hala ere, etorkinak geroz eta beharrezkoak izango dira European, eta beraz Euskal Herrian, egungo ongizate estatua mantendu nahi bada. Eta biztanleriaren sektore batek hainbeste gorrotatzen, hain gaizki tratatzen

dituen eta gehiengo handi batek guztiz ahazturik dituen horiek dira gure pentsioak eta ongizate estatua ziurtatu eta bermatzeko lan egingo dutenak, eta, gainera, gaizki ordainduta eta baldintza oso kaskarretan.

2025 urtera bitartean Europak 35 milioi biztanle galduko ditu eta 159 milioi langile gehiago beharko ditu lan egiturari eusteko

Hitz gutxitan esanda, oraingo demografia joerarekin jarraituz gero, Espainiako Estatuak 2050. urtean mundu osoko biztanleria zaharrena izango du, eta batez besteko adina 54 urtekoa izango da. 12 milioi etorkin beharko ditu gaur egun biztanleria aktiboaren eta pasiboaren artean dugun pro-

portzioarekin jarraitu ahal izateko. Horrek, inolako apaingarriarik jarri gabe, produkzio sistema neurri handi batean etorkinengan

ETORKINEN BEHARREAN

■ 30.000 etorkin eta 94.819 eskari

Nahiz eta Espainiako Estatuan geroz eta eskulan premia handiagoa izan, Madrilgo Gobernuak Europako Batasunaz kanpoko 30.000 etorkin soilik onartzen ditu urtean. Hori izan zen 1999ko kopurua eta ez dirudi 2000koa ezberdina izango denik. Kupoaz gainera, Administrazioa hainbat egitura egokitzen saiatzen da etorkin horiek sasoikako langileak izan daitezen soilik, hori baita enpresariaren eskakizuna.

Lan baimena eskuratzeko eskariak 94.819 izan zirela kontuan hartuta, oso mugatua da 30.000ko kopuru hori. Beraz, egoera alegalean lan egin nahi zutenak Espainiako Gobernuak premiazkoztat jotzen zituenean hiru halako ziren. Izandako eskari kopuruak bikoiztu egin zuen 1998koa. Nolanahi ere, aditu batzuek diotenez, lan baimena eskatzen duen askok bere herrialdetik eskatzen du; beraz, Espainiako Estatuan lanean ari diren Europako Batasunaz kanpoko langileak 100.000 inguru direla uste da.

Duela gutxi onartu da Atzerriartasun Lege berria, PPK aurkako botoa eman arren. Lege honek ez du sistema hau baztertzen, nahiz eta neurri batean eskuragarriak diren bide alternatiboak ezartzen dituen Espainiako Estatuan lan egitea lortu ahal izateko. Baina legea aplikatu behar duena Espainiako Gobernuak da eta PPK, dagoeneko, iragarria du legea aldatu egingo duela, datozen hauteskundeak irabazten baldin baditu. ●

aktibo eta pasiboaren arteko egungo proportzioa mantentzeko.

oinarrituko dela esan nahi du. Europako Batasunaren kasuan, 2025. urtera begira egindako azterketaren arabera, 159 milioi etorkin beharko dira, hau da, gaur egungo biztanleriaren % 40.

Hori nabarmentzen da berriki egin diren Europako demografia azterketetan. Beti gertatu ohi denez, azterketa horiek egin dituztenentzat Euskal Herria ez da existitzen eta, beraz, bertako datuak Espainiaren eta Frantziaren osotasunean galtzen dira. Nolanahi ere, azterketa horiek baliagarri zaizkigu Euskal Herriko egoera ezagutzeko.

PENTSIOAK KOLOKAN. Argi gorri guztiak piztu dira. Europako ongizate es-

tatua arrisku larrian dago. Pentsioak arriskuan daude. Gaur egungo demografiaren ondorioz, atzerriko eskulana beharko da, eskulan ugari, europarrak ondo bizi gaitezten. Gaur egungo joerak jarraitzen badu, berrogeita hamar urte barru Espainiako Estatuko 39,6 milioiko biztanleria 30,2 milioitan geratuko da. Hori da NBEk, Biztanleria Batzordearen bidez, berriki helarazi duen mezua.

Bost urte inguruko epean Europako hiritarrek (Espainia, Frantzia eta Euskal Herrikoak ere) ezingo dute oraingo erretiro pensioak jasotzen jarraitu, demografiaren beherakada zuzentzen ez

■ **Italiarekin batera, Espainiako Estatua da datozen urteotan giza kapital gehien galduko duen herrialdea**

handiagoa hartzen du NBEk ezagutarazitako datu horien ondoren. Gainera, datuok Eurostatek, estatistikako bulego europarrak, berretsi ditu.

Azterketa honen arabera, Italiarekin batera, Espainiako Estatuak datozen urteotan giza kapital gehien galduko duen herrialdea. 2050ean munduko estaturik zaharrena izango da, eta batez besteko adina 54,3 urtekoa izango da, hau da, munduko batez bestekoa baino 16 urte altuagoa. Zenbait adituek dioenez, hemendik 2025. urtera bitartean Europak 35 milioi biztanle galduko ditu eta 159 milioi langile

gehiago beharko ditu egungo lan egiturari eutsi ahal izateko.

Horretarako herrialde garatuen irtenbide bakarra, adituek diotenez, etorkinen

lio langile berri beharko dira; langile berri horiek etorkinak izango dira.

NBEko Biztanleria Batzordeko zuzendari Chamiek dioenez, arazoa ez da 2050. urtean zenbat europar garatuko den jakitea, baizik eta haien lan gaitasuna zein izango den ezagutzea. Une honetan, Europako batez bestekoa erretiratu bakoitzeko 4 edo 5 langilekoa da; 50

urte barru erretiroa hartu duen bakoitzeko 2 langilekoa izango da, eta Espainiako Estatuak, 1,4koa bakarrik. Honek, ulertzeko denez, funtsezko aldaketa eragingo du lan merkatuan ●

■ Madrileko Gobernuak Europako Batasunaz kanpoko 30.000 etorkin soilik onartzen ditu urtean

uholde handi bati ateak zabaltzea izango da. Espainiako Estatuaren kasuan, epe horretan 8 milioi biztanleren galera izango da, eta neurri handi batean biztanleria aktiboari dagokion galera hori orekatzeko 12 mi-

MUNDUKO BIZTANLERIAK IZANGO DUEN BILAKAERA

► Biztanle gehien duten herrialdeak

1999	2050 (aurreikuspena)
1. Txina	India
2. India	Txina
3. EEBB	EEBB
4. Indonesia	Pakistan
5. Brasil	Indonesia
6. Pakistan	Nigeria
7. Rusia	Brasil
8. Bangladesh	Bangladesh
9. Japonia	Etiopia
10. Nigeria	Kongo

► Biztanleri zaharrena duten herrialdeak (batez besteko adina)

1999	2050 (aurreikuspena)
Italia 40,2	Espainia 54,3
Japonia 40,2	Txekiar Errepublika 53,3
Alemania 39,7	Italia 53,2
Suedia 39,7	Grezia 52,5
Grezia 39,1	Txina, Hong Kong 52,2
Finlandia 39,1	Errumania 52,2
Belgika 39,0	Eslovenia 51,5
Danimarka 38,8	Bulgaria 51,2
Kroazia 38,5	Austria 50,2
Bulgaria 38,5	Portugal 50,0

► Biztanleri gazteena duten herrialdeak (batez besteko adina)

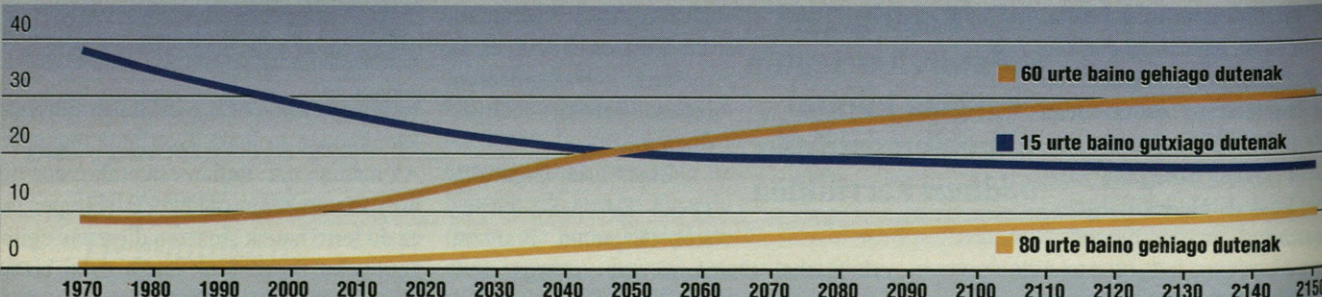
1999	2050 (aurreikuspena)
Gaza 26,9	Gaza 26,9
Uganda 27,6	Burkina Faso 27,6
Niger 27,7	Mozanbiki 27,7
Yemen 27,8	Somalia 27,8
Kongo 28,1	Etiopia 28,1
Somalia 28,1	Kongo 28,1
Zania 28,3	Angola 28,3
Angola 28,3	Ginea-Bissau 28,3
Burkina Faso 28,3	Niger 28,3
Malawi 28,3	Kongo 28,3

► Biztanleri gehien galduko duten herrialdeak

	Biztanleak 1999an	Biztanleak 2050ean	2050 eta 1999 urteen arteko aldea
Errusia	147.195.000	121.256.000	-25.940.000
Japonia	126.505.000	104.921.000	-21.585.000
Italia	57.343.000	41.197.000	-16.145.000
Ukrania	50.658.000	39.302.000	-11.356.000
Espainia	39.634.000	30.226.000	-9.408.000
Alemania	82.178.000	73.303.000	-8.874.000
Errumania	22.402.000	16.419.000	-5.983.000
Belgika	8.279.000	5.673.000	-2.606.000
Hungaria	10.076.000	7.488.000	-2.588.000
Polonia	38.740.000	36.256.000	-2.485.000

► Munduko biztanleriaren bilakaera, adin taldeak

Batez bestekoa

Iturria: Nazio Batuen Erakundea

tan inmigrazio jarioak funtsezko eran egin duela gora azken hiru urteetan. 1999an 717.000 pertsona iritsi ziren Europara, horien % 70 inguru Alemanian (190.000), Italian eta Erresuma Batuan bildu zelarik. Etorkin gutxien izan zuten herrialdeak Finlandia, Frantziako Estatua eta Espainiako Estatua izan ziren.

Egungo Europako Batzordearen helburua Europan, bost urteko epean, askatasun, justizia eta segurtasun eremu bat sortzearen aukera egi bihurtzea da. Beraz, adituek diotenez, Europako Batasuneko lan arloko mugak ireki egin beharko zaizkie gaur egun EBN sartzeko negoziaketan ari diren Ekialdeko herrialdeetako hiritarrei. Eta, gainera, Europatik kanpoko, beste kontinenteetako, langileen etorrerari ere irtenbideren bat aurkitu beharko zaio. Orain arte baino sarrera kopuru askoz zabalagoak ezartzeko aukera aztertu beharko da.

Espainiako Estatuko egoerari dagokionez, eta Europako erakundeetako datuak ezaguturik, Lan ministroak ez du adierazi nahi izan etorkizuneko lan ahalmena ziurtatzeko zenbateko etorkin kopurua beharko litzatekeen. Esan duen gauza bakarra zera izan da, etorkinen eskulana egunetik egunera «*beharrezkoagoa izango dela Espainiarentzat eta Europako Batasuneko herrialdeentzat*». Nolanahi ere, NBEko adituek egindako iragarpen ilunak baztertzeko, adierazi du garrantzitsua dela tinko saiatzeari langabezia murrizten eta jaiotzetasa handitzen ●

40.000 ETORKIN INGURU BIZI DA EUSKAL HERRIAN

In migrazioa ez dago gugandik urrun. El Ejidon, Almerian, Levanten edota Kataluniako zenbait tokitan milaka eta milaka etorkin daude, hainbat herrialdeetatik etorriak, eta urte osorako edo sasoikako langile moduan aritzeko. Inmigrazioa Euskal Herrian ere bada. Bai Europatik etorria —gehien bat ekialdetik—, bai Afrikatik —Marokotik bereziki—. Eta bada gurean, gutxi-asko, modu iraunkorrean bizi nahi duenik, Araba eta Nafarroara patata, mahatsa edo beste produktuen uztan lan egitera datozenak kasu. Sasoikako langile bezala ezagutzen ditugu. Hauen artean, hala ere, gehienak Espainiako Estatuko beste herrialdeetatik datoz, eta asko buhame arrazakoak dira. Batzuen eta besteen problematika antzekoa da zenbaitzutan, oso bestelakoa bestetan.

ZENBAIT DATU. Euskal Herriko etorkin kopuruaren inguruan ez dago datu fidagarriarik, ez baita gauza bera datu ofiziala eta erreala. Beraz, 40.000 etorkin inguru bizi dela esan dezakegu, 7.000 bat Iparraldean eta gainerakoak Hegoaldean. Espainiako

Barne Ministerioaren datuek diote bizileku baimena duten 30.000 atzerritar bizi dela Hego Euskal Herrian. Iparraldean, berriz, bizileku baimena 7.000 etorkinek dute; hauetatik 2.000 Espainiako Estatutik etorriak eta gainerakoak gehien bat magrebtar eta portugesak.

Etorkinek arazo larri batekin egiten dute topo —gero hitz egingo du sasoikako langileez—: burokrazia. Bete beharreko izapide guztiek denbora eta dirua eskatzen dute, bizileku eta lan baimenak (50.000 pezeta, 2000 libera, inguru etorkineko) ordaindu behar dituzte, baimen hauek berriro eta bizileku baimena eman aurretik osasun

Ez dadila etorkin magrebiar bat nire aurrean jarri». Honelako edo antzeko esaldiak maiz entzun ditugu parrandak diren egunetan El Ejidoko gertakarien inguruan. Badirudi inork ez duela bere burua arrazistatzat jotzen, edo horrela izendatzen irain handi bat bezala hartzen dela. Hitz batzuk, sozialki estigmatzaileak dira.

El Ejidon gertatutakoa ez da, inoiz ere arrazakeria kasu bat soilik. Han, eta antzeko gertakariak gertatu diren beste lekuetan, gauza mordoa egoten da pilatuta: aurrerakotziak, beldurrak, frustrazioak, espazioaren okupazioa, lan arazoak, etxebizitzaren norberaren indarra harreman sozialetan. Baina, nahiz eta hori guztia metatuta egon nire iritziz behintzat, komunitate oso batean arrazalizazio prozesu bat ere egon da. Magrebiar etorkin populazio osoa neska gazte baten heriotzaren erruduntzat jo da, hiltzailearen jatorri berekoa izateagatik; pertsona batek egindako delitu bat etnifikatu egin da magrebiar guztiak gorroto eta mendeakortu subjektu eginaz; ekonomikoki, sozialki eta legalki baztertua dagoen gutxiengoa erasotzen da, «nagusiak» zeintzuk diren frogatu nahian, burumakur eta zuloan jarraitu behar dutela gogoraraziz.

1999AN ZEHAZKOR ERATIK IZANDAKO BIZTANLERI MUGIMENDUAK

Datuak, mila biztanleko

	Jaiotzak	Heriotzak	Hazkunde naturala*	Migrazio saldoa	Guztizko hazkundera
Europako Batasuna	10,6	9,9	0,7	1,9	2,6
Belgika	11,1	10,1	1,0	1,0	2,0
Danimarka	12,5	11,1	1,5	1,9	3,3
Alemania	9,3	10,3	-0,9	2,3	1,4
Grezia	9,9	9,5	0,4	1,4	1,8
Espainia	9,4	9,4	0,0	0,9	0,9
Frantzia	12,6	9,1	3,5	0,8	4,3
Irlanda	14,3	8,4	5,9	5,0	10,9
Italia	9,1	9,9	-0,8	2,3	1,5
Luxenburgo	13,0	8,9	4,1	9,3	13,4
Holanda	12,6	8,9	3,7	2,7	6,4
Austria	9,5	9,4	0,1	1,1	1,2
Portugal	11,3	10,9	0,5	1,5	2,0
Finlandia	11,2	9,3	1,8	0,6	2,4
Suedia	9,9	10,6	-0,7	1,4	0,6
Erresuma Batua	11,9	10,8	1,1	2,9	4,0
Islandia	12,9	6,1	6,8	6,1	13,0
Norvegia	13,3	9,7	3,6	4,3	7,9
Suitza	10,3	8,7	1,7	2,1	3,8

* Jaiotza eta hildakoen arteko aldea • Iturria: "El País" egunkaria

aseguruak eskuratu (gutxienez 60.000 pezeta). Lan baimenak oso gutxinaka ematen dituzte, eta lan baimenik ez baduzu, bizi-lekuarena ez dizute emango.

Espainiako Legebiltzarrak onartu berri duen Atzerriartasun Legeak etorkinentzat zenbait hobekuntza ekarri badu ere, oso urrun da oraindik euren nahikarietatik eta hauek duintzat hartzetik. Egia da orain babes ofizialeko etxebizitzak izateko, lan eskaintza publikoetan eskuhartzeko edota hezkuntza bekak eskuratzeko eskubidea dutela, baina hauek guztiak indarrean jartzean traba burokratiko asko izaten dituzte eta azkenerako ez dira aplikatzen.

Etorkinek gure artean izaten duten beste arazoetako bat soldatena da. Sarritan egiten dizkieten behin-behineko lan kontratuei gehitzen zaie soldata hauek ez direla egiten duten lanaren mailakoak.

Nahiz eta Euskal Herrian ez den El Ejidoen gisako arazorik gertatu, eta etorkinak bertakotuagoak dauden, hemen ere egokitze, integratze eta harrera arazo larriak daude oraindik. SOS Arrazakeria, zenbait

■ Atzerriartasun Lege berriak euren egoera legeztatzea eraman zituen etorkinak.

Gobernuz Kanpoko Erakunde (GKE), Gurtze Gorria, udaletako gizarte zerbitzu batzuk... dira pertsona hauen integratzearekin konprometituen daudenak. Euren lan desinteresatua da eskertu beharko litzatekeena.

MILAKA SASOIKAKO LANGILE ARABA ETA NAFARROAN. Hego Euskal Herrian bada bestelako etorkin mota bat: urte sasoi zehatzetan mahatsa, patata, zainzuria eta beste produktuen uzتان lan egitera Araba eta Nafarroara etortzen

■ "Ni ez naiz arrazista baina..."

Arrazakeria polimorfoa da, arrazalizazio prozesuak anitzak diren antzera. Alde batetik, bestearekiko gorrotoz eta mesprezuz osaturiko portaeretan azaltzen da. Bestalde ideietan, ideologia edo doktrina bat osatuz, edo biak uztartuz eta politika bat osatuz. Denetarikoa ikusi ditugu azken egunotan.

Arrazakeriaren inguruko gogoetak albo batera utziz, El Ejido, etorkinekiko Atzerriartasun Legearen ondorio latzak agerian jarri dira. Lege hori indarrean dagoenetik, orain dela hamabost urte, ez dira politika integratzaileak bultzatu. Hori ez da sekula egon Lege horren helburuen artean. Alderantziz, Atzerriartasun Legeak etorkinak baztertu eta prekarizatu egin ditu, beti paperen atzean, beti poliziaren eskuetan, bigarren mailako herritar, eskubide gutxiagorekin eta leku guztietan diskriminatuak: lanean, etxeak alokatzerakoan, taberna eta diskoteketan. Eta orain dela gutxi onartu berri den Lege berriak ez dio horri buelta emango. Atzerriartasun lege bat indarrean egoteak, gure aldamenean bizi diren herritar batzuk (gure aldamenean lan egiten dutenak, euren seme-alabak gure seme-alabekin batera eskolara doazenak...) guk dituen

Agustin Unzuurrungaza
SOS Arrazakeria

gun eskubide berak ez dituztela suposatzen du. Hau da, eskubideen desberdintasuna, estatus bereziak, administrazioarekiko harreman bereziak, eta prozedura bereziak daudela suposatzen du. Jakina, atzerriartasun lege guztiak ez dira berdinak, batetik bestera eskubideen eremua zabalagoa edo murriztagoa izan daiteke. Baina guztietan dago desberdintasun puntu hori, arazo la-

rria izan daitekeena.

El Ejido, izugarriko hipokresia baten inguruan eraiki den leku bat da. Guztiek onartzen zuten etorkinen lan-esku merkearen derrigortasuna plastiko azpian hazten ziren barazkiak ekoizteko eta komertzializatzeke, baina, gutxienez etorkinen kopuru bat irregulartasunean mantenduz, nekazari hitzarmena ez aplikatuz, soldata txikiagoak ordainduz eta duintasunez bizi-tzeko baliabideak ukatuz.

Eta guk zer? Akaso bateren batek pentsatuko du hau guztia andaluziarren arazo bat dela, eta gu, hemen, txerto misteriotsu baten eraginaz, honelako portaerataz txertatuta gaudela. Bai hemen eta bai han, txerto bakarra, berdintasunaren alde lanean aritzean datza, etorkinekiko abegi politikak bultzatuz, integrazio sozial eta politikoa errazteko. Politika horiek eskubideen berdintasunean oinarritu behar dira, herritarartasunaren onarpenean, atzeritarrentzat lege berezien ukapenean, etorkinen erakarpenean gizartearekiko onartuz eta legitimatuz. Aipatutako hori guztia lantzen badugu, benetako pausoak emango ditugu horrelako gertakariak, ez han eta ez hemen, eman ez daitezen ●

diren etorkinak. Milaka dira gure herrietara datozenak. Euren lan eta bizi baldintzak orokorrean etsigarri eta eze-gonkorrak dira. Esan izan da sasoikako langile hauek asko irabazi dutela hemengo uz-tetan. Esaten ez dena eta ja-kin badakiguna da lanegun oso luzeak, 12-15 ordutarai-nokoak, egin izan dituztela, eta ukuilu, txabola eta barra-koietan bizi izan direla. La-nerako baino ez dute denbo-rarik izan; apenas gastatu du-ten dirurik eta zerbait aurrez-tu ahal izan dute.

Egoera hain da larria, ezen Nafarroan, iragan otsailaren 9an ofizialki adie-razi zen moduan, Foru Gobernuak herrial-de honetan dabiltsan sasoikako langileen-tzat etxebizitza sare bat eratzea proposatu duen. Ez dakigu Araban antzeko egitasmo-rik ote dagoen, baina ez balego, hauengan-dik ikas zezaketen. Aurki Parlamentura igorriko den plan honek etxebizitzaren sarea

■ Etorkinen eskulan merkea bilatzen dute lur sailen jabeek.

aurten bertan eraikitzea aurreikusten du, eta langile hauek alokairuan hartzeko au-keria izango lukete.

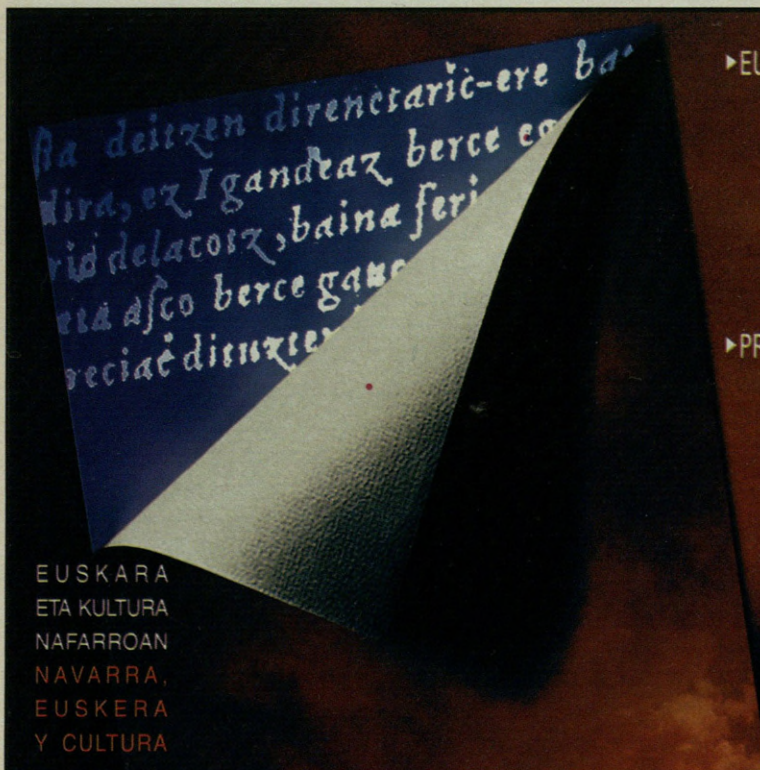
Plan honek Nafarroako Udalerrri eta Kontzejuen Federazioarekin (FNMC) edo zuzenean udalekin hitzarmenak sinatzeko aukera eskaintzen du. Sare honen kudea-

eredu integrala, hartara langileen kontra-tazioa legearen barruan egingo litzateke eta. Era horretan, Nafarroara heltzen diren pertsona hauei segurantzia laborala emango zaie, eta lur-sailaren jabeari arlo juridikoan lasaitasuna eta ziurtasuna ekarriko dio egoera berriak ●

keta, azkartasun eta mal-gutasunaren mesedetan, nekazari elkarteei emango litzaieke.

Plan honek, gainera, sasoikako langileak talde txikitik —10 eta 20 pertso-nen artekoak— biltzea proposatzen du, herrietan eta hirietako puntu sakaba-natuetan; era horretan euren gizarteratzea errazteko eta denak batera egoteak sor-ditzakeen arazoak ekidite-ko.

Arduradunen esanetan, hau da planak epe ertainean duen helburua: nekazari el-karteek zuzenean eskuhar-tzea ahalbidetuko lukeen

EUSKARA
ETA KULTURA
NAFARROAN
NAVARRA,
EUSKERA
Y CULTURA

►EUSKARAREN NORMALIZAZIO ETA SUSTAPEN ZERBITZUA

- Telefonoa: 948 427 184

► Itzulpen Atala

- Telefonoa: 948 427 188

- Posta elektronikoa: itzulpen.atala@cfnavarra.es

►PROGRAMAZIO ETA IKERKETA ZERBITZUA

- Telefonoa: 948 427 186

► Prestakuntza Bulegoa (euskaltegia)

- Telefonoa: 948 423 319/24

- Faxa: 948 423 320

- Posta elektronikoa: euskaltegi@cfnavarra.es

ERAKUSKETA • EXPOSICION

Gobierno de Navarra
Nafarroako Gobernua

Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusia
Dirección General de Política Lingüística

Nabarrerria kalea, 39 - 31001 Iruña - Tel. 948 42 71 83 / 42 33 24 - Fax 948 42 33 15
WEB orria: www.cfnavarra.es/euskera e-mail: hizkuntza.politika@cfnavarra.es

Orain, Euskal Autonomia Erkidegoan, 60 eta 65 urte bitarteko 40.000 langilek baino gehiagok erretiro aurreratua oso baldintza onetan hartzeko aukera dute

Errelebu-Kontratuak lanpostu berriak sortzen laguntzen du, eta belaunaldien elkartasuna bultzatzen

Gizarte- eta ekonomia-eragileek hitzartu zuten Errelebu-Kontratua, EAEKO Lan Harremanen Kontseiluan, eta Eusko Jaurlaritzak diruz laguntzen du kontratu hori. Errelebu-Kontratuak soldata oso

gutxi murriztuko zaiola bermatzen dio, erretiroa hartu aurreko bost urteetan, erretiro aurreratua hartzen duen langileari. Errelebu-Kontratua neurri egokia da lanik gabe dauden milaka gazte lan-munduan

sartzeko, gazte horiek teknologiaren arloan prestatutik daudelako, eta, horrenbestez, enpresaren produktibitatea hobetuko dutelako. Beraz, Errelebu-Kontratua kalitatezko kontratua da: erretiro aurreratua hartzen

duen langilearentzat bizi-kalitatea dakar; haren orde lanean hasten den gaztearentzat, kalitatezko kontratua; eta enpresarentzat, plantila berritzeko aukera.

Enpresa eta langileak, ados

Bai langileak (60 eta 65 urte bitartekoa izan behar du), bai enpresa, ados jarri behar dira langileak erretiro aurreratua har dezan, eta, horretarako, Errelebu-Kontratuaren ezarritako neurriak gogoan hartu behar dira.

Erretiro aurreratua hartzen duen langilearen lanaldia eta soldata ehuneko 77 murriztuko da, gehienez, eta portzentaje berdineko erretiro-pentsioa kobratzen hasiko da. Enpresak ez du, hala ere, langilearekin daukan lan-harremana etengo, zeren langileak erretiro aurreratua hartu arte betetzen zuen lanaldiaren ehuneko 23 bete beharko baitu, gutxienez, eta, horrenbestez, portzentaje horri dagokion soldata ordainduko da.

Gehienetan, erretiro aurreratua eskatuz gero, soldata oso gutxi murrizten da; izan ere, erretiro aurreratua hartzen duen langileak soldataren ehuneko 23 kobratuko da, baita erretiro aurreratua hartzean legokiokeen pensioaren ehuneko 77 ere. Gainera, 65 urte betetzen dituzenean, ia erretiro-pensio osoa jasoko du, zeren enpresak langilearen Gizarte Segurantzara ordainduko baitu, erretiro partzialeko bost urteetan.

Enpresak ia kosturik ez

Eusko Jaurlaritzak Errelebu-Kontratuaren aldeko apustu tinkoa

egin duenez, enpresaburuek diru-laguntza handiak jasoko dituzte, baldin eta Errelebu-Kontratua erabiltzen langile berriak hartzen badituzte. Diru-laguntza horien helburua lanik gabe dauden gazteak eta lan-munduan sartzeko oztopo handiak dituzten pertsonak kontra-tatzea da. Diru-laguntza, kontratu bakoitzeko, 750.000 pezetakoa izango da, gutxienez; eta 1.500.000 pezetakoa, gehienez.

Enpresarentzat, plantila berritzea da etekinik handiena. Izan ere, Errelebu-Kontratuaz hartutako langileek prestakuntza hobea izango dute teknologia arloan, eta hobeto moldatuko dira ekoizpen-sistema berrietan. Horrenbestez, enpresaren produktibitatea eta lehiakortasuna hobetu egingo dira.

Langile berriarentzat, kalitatezko lana

Enpresan hasten den langile berriak bi aukera izango ditu: erretiro partziala hartu duen langilearen lanpostu bera betetzea, edo hark zeukanaren antzeko mailako lanpostu bat hartzea. Nolanahi ere, kontratuak mugagabea eta lanaldi osokoa izan beharko du. Enpresak lanpostu berdina betetzen duten langileentzat ezarritako lan-baldintza berak eta soldata berdinak izango ditu langile berriak.

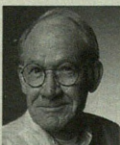
Erretiro aurreratua hartuz gero, langileek izango lituzketen baldintza ekonomikoak

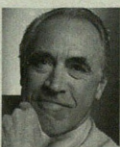
Julio Lopezgaiti, 60 urtekoa, lehen mailako ofiziala. Hilabeteko soldata gordinak: 219.643 ptu; Errelebu-Kontratuaren eginda: 207.239 ptu/hileko (% 94).

Fernando Ocaña, 62 urte, lehen mailako ofiziala. Hilabeteko soldata gordinak: 256.250 ptu; Errelebu-Kontratuaren eginda: 232.793 ptu/hileko (% 91).

José Tapia, 64 urte, titulurik gabeko laguntzailea. Hilabeteko soldata gordinak: 329.464 ptu; Errelebu-Kontratuaren eginda: 303.226 ptu/hileko (% 92).

Esteban Irraragorri, 63 urte, laguntzaile tituluduna. Hilabeteko soldata gordinak: 366.071 ptu; Errelebu-Kontratuaren eginda: 311.646 ptu/hileko (% 85).

Hona hemen, adibide gisa, metalgintzako langileen zenbait soldata, gaur egun jasotzen duten soldataren eta erretiro aurreratua hartuta jasoko luketenaren arteko aldea erakusteko.

URTEKO SOLDATA GORDINA	LANBIDE-MAILA	HILABETEKO SOLDATA GORDINA (A)	ERRETIRO AURRERATUA HARTUTA KOBATUTAKO BEHARREKOA (2000. urtean) (B)	ALDEAK (A-B) %
1.500.000	8. taldea	109.821	106.557/hilabetea	%97
2.000.000	8. taldea	146.429	142.076/hilabetea	%97
2.500.000	5. taldea	183.036	177.595/hilabetea	%97
2.500.000	8. taldea	183.036	177.595/hilabetea	%97
2.750.000	5. taldea	201.339	195.354/hilabetea	%97
3.000.000	8. taldea	219.643	207.239/hilabetea	%94
3.000.000	5. taldea	219.643	213.114/hilabetea	%97
3.500.000	5. taldea	256.250	239.819/hilabetea	%94
3.500.000	4. taldea	256.250	246.398/hilabetea	%96
3.500.000	8. taldea	256.250	232.793/hilabetea	%91
4.000.000	4. taldea	292.857	279.398/hilabetea	%95
4.000.000	2. taldea	292.857	284.152/hilabetea	%97
4.500.000	4. taldea	329.464	303.226/hilabetea	%92
4.500.000	2. taldea	329.464	303.226/hilabetea	%92
5.000.000	2. taldea	366.071	311.646/hilabetea	%85

Taulan aipatzen diren xehetasunak Gizarte Segurantzara gutxienez 30 urtetan kotizatzen duten langileei buruzkoak dira, eta soldatak, berriak, honako lanbide-maila hauei dagozkie: enpresan lanean 20 urte daraman lehen-mailako ofizialeari, administraziooko ofizialeari, titulurik gabeko laguntzaileari eta laguntzaile tituludunari.

Pertsona batzuentzat, gozatzeko garaia heldu da

60 eta 65 urte bitartekoa bazara, Errelebu-Kontratuari esker atsedean hartzeko garaia heldu zaizu, betidanik egin nahi izan duzuna egiteko garaia, zure aisialdiaz gozatzeko garaia; gainera, oso baldintza onetan kobratuko duzu soldata: orain duzun soldataren % 23 eta zure pensioaren % 77. Horrela, erretiroa hartuko duzu apurka-apurka, eta, 65 urte betetzen dituzunean, ia pensio osoa jasoko duzu, adin horretara heldu arte lan egin bazenu bezala. Garaiz eta abantailaz beterik heldu zaizu, beraz, Errelebu-Kontratua.

Beste batzuentzat, berriaz, lan egiteko garaia da

Oso baldintza onetan lan egiteko garaia. Izan ere, errelebu-kontratuaz, erretiro aurreratua hartzen duenaren orde enpresan lan egiten hasten den gazteak lanaldi osoko kontratu mugagabea lortuko du, eta bere lan mailaren pareko soldata jasoko. Hain zuzen ere, Errelebu-Kontratua kalitatezko lan-kontratua da, belaunaldien elkartasuna bultzatzen du eta langabezia gutxitzen, enpresari oso kostu txikiak eraginik. Orobat, enpresarentzat plantila berritzeko eta produktibitatea hobetzeko aukera aparta da.

Informazioa 902 499 000

Errelebu-Kontratua, errelebu ona guztiontzat

Bilguneak «Euskal irakaskuntzaren alde» kanpaina jarri du abian. Euskaraz hezi eta bizitzeko eskubidea dugula eta euskara ezagutzeak abantailak ere badakartzala diote sustatzaileek. Dagoeneko hainbat udal eta erakunderen atxikimendua lortu du.

JAKITEAK ABANTAILAK ERE BADITUELA ALDARRIKATUZ

ALBERTO ILOSGI

■ Hainbat herritan ikus daiteke Bilguneak abiatutako kanpainaren kartela.

Irakaskuntza eta euskalgintza alorreko hamahiru taldek, euskarak Euskal Herrian pairatzen duen egoera ikusita, hezkuntza euskalduntzearen aldeko nazio mailako kanpaina jarri dute martxan lehen aldiz. Ekimena sustatu duen Bilguneak gizartearen ordezkaritza zabala du, eta Iparraldeko eta Hegoaldeko erakunde hauek osatzen dute: Baikara, Bige, Denon Eskola, Euskal Herrian Euskaraz, Ikasle Abertzaleak, Ikas-Bi, LAB, Nafarroako Ikastolen Elkarte, Partaide, Sa-

rean, Seaska, Sortzen-Ikasbatuaz eta ELAS. Bitxia da hasiera batean lan talde honek ez zuela izenik, baina komunikabideek Bilgunea egokitu zioten, eta horrela ezagutzen da orduetik.

Bilgunea osatzen duten erakundeek, Euskal Herrian euskal hezkuntzak dauzkan hutsuneak eta euskaraz ikasteko eskubidea bermatzen ez dela ikusita, kanpaina hau abiatzea deliberatu zuten. Herri orok bere hezkuntza sistema propioa eratu eta antolatzeko duen eskubidea aldarrikatzen dute.

Hain zuzen ere, hezkuntza delako kulturaren oinarria, eta ezinbestekoa delako memoria historikoaren transmisioa eta herri baten izate eta iraupena bermatzeko. Oinarri horretatik abiatuta, Bilgunearen iritziz, euskarazko hezkuntza ezin da ofizialtasunaren eremura mugatu, eta honez gainera, ereduaren politika gainditu behar da, eskualde guztiak ez hartzeaz gain, ez baititu helburuak betetzen. Horrenbestez, euskalduntzea bermatuko duten ereduak bultzatzearen alde ari dira lanean, hezkuntzak ahalbidetu behar duelako euskararen ezagutza. Gauzak horrela, Bilguneak urtarilaren 19an aurkeztu zion ekimenaren edukia gizarteari.

Kanpaina hau matrikulazio epearekin batera burutzen ari den arren, ez dago gurasoei bakarrik zuzendurik, oro har, gizarte osoa da hartzailea. Ekimenak badu harremanik iaz desagertu zen Euskal Kulturaren Batzarra (EKB) urtero D ereduaren alde egiten zuen kanpainarekin. Hutsune hori eta beste batzuk betetzeko asmoarekin bildu baitziren erakunde antolatzaileak. Ekimenaren ekarpenik garrantzitsuenak, hezkuntza ereduak gaindituz, nazio mailara zabaldu eta gizarte osora zuzentzea izan da.

«Euskara eskubidea eta abantaila» leloak dioen moduan, euskaraz ikastea eskubidea bada ere, euskara ezagutzeak abantailak dakartzala nabarmendu nahi izan du Bilguneak. Esate baterako, lan merkatuan sartzeko, lanbide prestakuntzarako, onura pertsonalerako edo elkarbizitzarako. Azken batean, euskararen jabetzak Euskal Herria bere osotasunean ezagutu eta bizitzea dakarrela.

Irakaskuntza euskalduna xede, mezu hau gizartera zabaltzeko ekimen ugari bu-

Euskara sailaren babeslea:

Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari

rutzen ari da. Euskal Herriko ikastetxe guztietara gutunak igorri dituzte, kanpainaren berri emanez, eta era berean, euskarak hezkuntzan jasaten duen egoeraz sentsibiliza daitezen. Bestalde, Euskal Herriko udaletan mozioak aurkeztzen ari dira, Bilgunearen aldarrikapenarekin bat egin dezaten. Mozioak eskatzen du udalek kanpaina laguntzea, eta onartutakoaren berri ematea Eusko Jaurlaritzako eta Nafarroako Hezkuntza Sailei, Frantziako eta Espainiako Gobernuei eta herritarrei. Dagoeneko, Getxo, Elorrio eta Usurbilgo udalak atxiki zaizkio kanpainari. Lehen bi herrietako mozioak alderdi abertzaleen botoekin onartu ziren, eta Usurbilen, aldiz, alderdi abertzale eta PSE-EEren bozekin. Dena den, beste hainbat herritan aurkeztua dute eta atxikimendua heltzen ari dira. Hala ere, guraso elkarteak sentsibilizazio gutunak bidaltzen ari dira haurren aita-amei. Gainera, gizarteko sektore ezberdinetako pertsona ezagunei idatzi bat bidali zaie, beren atxikimendua eskatuz. Hauxe gain, herrietan ekitaldiak burutuko dira, kartelak ipini eta informazio triptikoak banatzearekin batera.

Kanpaina Euskal Herriko hiru hizkuntzetan egin da, eta hizkuntza bakoitzean desberdina da. Gurasoei bidalitako gutunetan adibidez, euskarazkoan euskal heziketa jasotzen ari diren seme-alaben gurasoei euskarari emandako sostengua berresteko galdegiten zaie. Gaztelania eta frantsesezkoan, aldiz, erdal heziketa jasotzen duten haurren gurasoak sentsibilizatu nahi dira, eta euskaraz ikastearen abantailak ematen zaizkie jakitera.

Dagoeneko Euskararen Kontseilua, Nafarroako Oinarririk, Iparraldeko Konfederazioa eta Erdal Hezkuntza Sistemak Kaltetutakoen Erakundeak (EHSKE) egin dute bat Bilgunearen aldarrikapenarekin. Hala ere, erakunde eta pertsona ezagun gehiagoren atxikimendua espero dute.

Kanpaina otsailaren 26an amaituko da Donostian egingo den ekitaldi batekin. Bertan, kanpainarekin bat egin duten erakunde eta pertsonak beren atxikimendua adieraziko dute jendaurrean. Eta horrekin batera, Bilguneak kanpainaren balorazio bat egingo du. Oraindik ezer zehaztuta ez badago ere, baliteke etorkizunean ekimen gehiago burutzea matrikulazio epean edo epe horretatik landa, beti ere, euskal irakaskuntza helmuga izanik. Eta bidea luzea da.

◆ KATIXA GARATE

Arturo Campion

Arturoren kaiera

“EMON BOSTEKOA EUSKERARI”

Bizkaiko euskara elkarteek «Emon bostekoa euskerari» bazkide kanpaina abiatu dute. Bizkaia osora zabaldu nahi da eta gizarteko arlo guztien babesa lortu. Topaguneako lehendakari

Fernando Muniozgurenak adierazi du herri hedabideak sortu eta suspertzeko ahalginak egin dituztela: «Herri aldizkariak oso zabaldua daude, eta eskualdeetako irrati eta telebistak bultzatzeko asmoa aztertzen ari gara».

“BAI EUSKARARI” AKORDIOA GIZARTERATU

Kontseiluak «Bai Euskarari» akordioaren plan estrategikoaren emaitzak jakinaraziko dizkio gizarteari maiatza bitartean. Herriz herri informazio bilerak egingo ditu akordioa sinatu zuten eragileen herrietako ordezkariarekin eta euskalgintzako kideekin. Hartutako konpromisoak betetzen dituzten eragileei ziurtagiri bat eman die Kontseiluak.

PLANGINTZARIK “TXARRENA”

Nafarroako Unibertsitate Publikoko (NUP) Hizkuntz Normalizaziorako Batzordeak departamentu buruei aurkeztu dien Plangintzaren proposamena gaitzetsi dute unibertsitate honetako hainbat ikasle euskaldunek. Proposamen honek ez dituela euskaldunen eskubideak errespetatzen eta orain arte egin den «txarrena» dela azaldu zuten. NUPEko Euskararako Unitate Teknikoko buru den Koldo Asironen ustez, «plangintza hau onartuko da. Baina ez dezatela esan normalizatuko duenik, plangintza honek ez baitu eginen».

PROPOSAMENEI UKO EGINGO DIE SEASKAK

Ipar Euskal Herriko ikastolek estatus publikoa eskuratzeko Frantziako Estatuak egindako proposamenak ezin onartuzkoak direla adierazi du Seaskako lehendakari Itxaro Bordak. «Proposamen hauetan euskara eta frantsesa ber mailetan irakastea nahi dute. Gure federazioak ezin du horrelakorik onartu».

U r r e a

■ Beasaingo Udalak herriko jatetxeetan kartak euskaraz egon daitezen nahi izan du, eta horretarako sukaldaritzako hitzegi garrantzitsua osatu du. Jatetxeen aldetik harrera ona jaso du ekimenak eta kartak bertara doazenen eskura daude. Gaztelarazko bertsioak hartu, euskaratu, eta diseinu txukun batekin eta «On dagizuela janak eta kalterik ez edanak» leloarekin itzuli dizkiete.

I k a t z a

■ Arabako Foru Aldundiak euskararekiko duen jarreraren beste adibide bat dakargu aste honetan txoko honetara. Geu euskara elkarteak kaleratzen duen izen bereko aldizkariak ez du Foru Aldundiaren dirulaguntzarik jasoko aurren, aurrekontuak ez onartzearen aitazakiapen. Aldizkariak, erabaki honi aurre egiteko, harpidez kanpaina berria abiarazi du.

SAGARDOGINTZA (eta 3)

Sagardoa egiteko prozesua segitzea bitxia da; sagar bilketa dela, sagar jotzea, beratzea, botilaratzea... Hori guztia egin egin behar da, ordea. Iazko urriaren 3tik 7a bitartean Urnietako baserri batean goizetik gauera lana nola egin zuten pausoz pauso deskribatu dugu lerrootan.

BOST EGUN NEKE ETA PATSETAN 1.250 LITRO SAGARDO ATERATZEKO

Sagardogintzaren adibide bezala joan den urrian Urnietako Errotaberria baserrian eginikoa hartuko dugu. Bertan, helburua 1.250 litroko upela betetzea zen, etxeko kontsumorako.

Sagar bilketa urriaren 3an eta 4an egin zen (larunbata eta igandea). Hiru sagastitatik guztira 2.000 Kg. sagar bildu ziren. 800 kg. baserrikoa den Hernaniko sagasti batetik eskuratu ziren eta beste 700 kg. Hernaniko Zubillagatarren Erreterriako sagasti batetik. Gainerako 500 kg.-ak Hernaniko beste sagasti batetik hartu ziren.

1998. urtea nahiko txarra izan zen, bai baserrian eta baita inguruko sagastietan ere, sagar gutxi eman baitzuten sagarrondoek. Sagardogile askok (inoiz baino gehiago) kanpoan erosi behar izan zuen sagarra. Sagar bilketan, sagar jotzerakoan, dolarean eta upel betetzerakoan egin zuen eguraldia oso euritsua eta hotza izan zen; guztiz mesedegarria sagardogin-

tzarako. Sagarrak sagastietik erdi-garbiak etorri ziren. Hotz egiten zuenez, ernamuiak eta legami basatiak ez ziren ugaltu.

Bilketa eskuz eta kizkiak erabiltzen egin zen hiru-lau lagunen artean. 50-60 kg.-ko zakuak bete ziren eta zuzenean sagardotegira eramaten ziren 4x4ko auto batean. Bertan zakuak leku lehor eta ilunean bildu ziren.

Sagardogintzarako sagardotegiko bi

Sagardotegira eraman ziren 60 kg.-ko zakuak beteta. Zakuok leku lehor eta ilunean biltzen ziren

solairuak erabili ziren. Lehendabizikoan zakuak upelen ondoan jarri ziren eta bigarren solairuan berriz, sagarra garbitu, jo eta prentsatu egiten zen.

ESTUALDI BAKOITZEKO 400 KG.

Baserri honek duen dolarea txikia da, eskuzkoa, mahatsa prentsatzeko erabiltzen

den horietakoa. Estualdi bakoitzeko 400 kg. patsa sartzen da eta beraz, 2.000 kg. estutzeko bost aldiz bete zen dolarea. Prentsaldi bakoitzeko beheko soilairutik 8 zaku igo ziren (400 Kg. gutxi gorabehera).

Urriaren 5ean (astelehena), goizeko zortzietan lehendabiziko 8 zakuak igotzen hasi eta bigarren solairuan dagoen 4x2 metro karratuko pizsina batean hustu ziren. Sagar hautaketa egin zen ondoren, hau da,

txarrak baztertu eta ur tutu baten bidez garbitu ziren onak zeudenak. Behin sagarrak garbituta, matxaka erabiliz sagarra jotzen hasi ziren. Lan hau oso motela eta neketsua da matxaka oso motel

ibiltzen baita. Zortzi zaku jotzeko bi edo hiru ordu behar ditu. Pertsona batek tobera betetzen zuen bitartean, besteak matxaka azpitik txikitutako patsa jaso eta aldemenan dagoen beste pizsina batean pilatu zuen. Beste pizsina honetan patsa 5-6 orduz beratzen eduki zen. Pizsina hau maldan dago eta horrela, patsak askatzen duen

■ Urnietako Errotaberria baserrian egin zituzten 1.250 sagardo litroak. Sagarrak garbitu eta matxakan jo. Hurrengo argazkian dolarean patsa

zukua zulora bideratzen da. Zulo honetatik, gero upelarekin bat egiten duen tutu bat abiatzen da.

ZUKUA ATERATZEN 4 ORDU. Behin prentsa bete ondoren lehendabiziko kolpea eman zitzaion, hau da, lehendabiziko estualdia. Zukua jarioa gelditzen denean eta ahal den guztia estutu denean, patsa atera, aireztatu eta berriro dolarean sartu behar da. Patsak duen zukua ateratzeko 3 edo 4 kolpe behar izaten dira eta kasu honetan ere horrela izan zen, lau kolpe eman zitzaion. Prozesu hau burutzeko 4 bat ordu behar izan ziren. Hori egiten zen bitartean, beheko solairutik beste zortzi sagar zaku igo ziren, garbitu eta txikituz, patsa hurrengo egunerako bigarren laukian beratzen utziz. Dolarean zegoen patsari eman beharreko estualdiak eman ondoren, patsa lehorra zakutan sartu zen. Arratsaldeko zortzietan lana amaitutzat eman zen.

Urriaren 6an (asteartea), goizeko zortzietan beste 8 zaku sagar igo ziren, garbitu eta txikitzeko. Aurreko egunean beratzen utzi zen patsarekin berriz, dolarea bete eta eman beharreko hiru edo lau kolpeak eman zitzaizkion, kolpe bakoitzeko patsa atera eta sartuz. Behin hori egin ondoren, patsa lehorra hartu eta zakutan sartu zen eta bitartean garbituta zeuden sagarrak txikitu eta patsa arratsalderako beratzen utzi zen. Arratsaldean beratzen zegoen patsari zegozkion kolpeak eman eta patsa lehorra zakutan sartu zen. Bitartean beste zortzi zaku igo, garbitu eta txikitu ziren, beratzen utziz hurrengo egunera arte. Lana zortzietan eman zen amaitutzat.

Urriaren 7an (asteazkena), goizeko

■ Sagarraren arrastoa utzi zuten lehen idatziaik

Sagardoaren antzinatasunaren froga garrantzitsuenetakoa bat «sagar» hitzetik datozen toponimo eta abizen ugariak dira. Dokumentatuta dagoen lehen toponimoa «sagarro» hitza da. 1291. urtean Nafarroan agertutako dokumentu batean irakur daiteke «sagarro» hitza.

XIV. mendeaz geroztik «sagar» hitzetik datozen izen eta abizen erreferentzia egiten dieten zitak ugariak dira. Honela 1348. urtean, Azpeitian, Sagastizabal izena, 1347an Hernanin Sagasti, eta Beasainen Sagastigutxia ageri dira.

Gaur egun «sagar» hitzetik eratorriak diren abizen asko ezagutzen dira. «Sagar» edo «sagasti» hasiera dutenak,

«sagasti» bukaera hartzen dutenak... Segidakoak dira horietako batzuk: Apalasagasti, Bisagasti, Olasagasti, Oruesagasti, Sagarbide, Sagarburu, Sagardui, Sagardibeltz, Sagarna, Sagarmingorri, Sagarza, Sagastizabal, Sagasta, Sagastabeitia, Sagastagoitia, Sagastibarren, Sagastibel, Sagastiberri, Sagastiberriaran, Sagastiburu, Sagastietia, Sagastieder...

«Sagar» hitza ezezik sagardoarekin eta sagardogintzarekin erlazioa duten hitz asko dira; horra horietako batzuk: Dolaretxe, Tolare, Tolareberria, Tolaretxi, Tolaretxiki, Tolaregoia, Tolareta, Tolarezar, Txiskuene, Upabi, Upategi, Upelategi... ●

zortzietan, aurreko egunean beratzen utzi zen patsa hartu eta dolarea bete zen, eman beharreko lau kolpeak emanez. Azkeneko zortzi zakuak hartu eta goiko solairura igo ziren, garbitu eta jotzeko. Arratsaldean do-

teko) eta 60 litroko egurrezko upel txiki bat, (hau ere barrikotea egiteko) bete ziren.

Garagardoa gordetzeko upeletako baten edukia, upel handiak irakiten zuenean, hustutzen zen eran betetzeko erabili zen.

Horrela ez zen aierik sartzen, beste upelak, berriz, barrikoteak egiteko erabili ziren. Upel handiko zukua berehala hasi zen irakiten. Behin bi irakinaldiak bukatu zirela ikusi ondoren, prozesua

amaitutzat azaroaren 15ean eman zen. Upelari estalkia jarri zitzaion abendura arte.

Upela abenduaren 20an ireki zen, etxe-koek dasta zezaten, eta dirudienez, denek beraien oniritzia eman zuten ●

◆ JON GARMENDIA

■ Errotaberria baserriaren dolarea txikia da, eskuzkoa, mahatsa prentsatzeko erabiltzen den horietakoa

larean zegoen patsa lehorra atera, zakutan gorde eta goizean beratzen utzitakoarekin azkeneko aldiz dolarea bete zen. Lau kolpe eman eta 20:00etan lana amaitu zen.

Egunotako lanaren ondoren 1.250 litroko upela, garagardoa gordetzeko erabili ohi diren 50 litroko 3 upel, (barrikoteak egi-

zukua jada ateratzen. Dolarearen tripak hurrengo irudian eta azkenik, lanaren saria; sagardo bikaina.

H I S T O R I A

Zarauzko Santa Maria parrokiako kanpandorreko nekropolia industu zuten Aranzadiko kideek iragan abenduan. Datazioaren emaitzak jasotzeke, arrasto zaharrenak IX. edo X. mendekoak izan daitezke, kostaldean aurkitutako zaharrenak. Kanpandorrea museo bilakatuko da aurki.

MILA URTE PASATA, ZARAUTZEN AZALDU DIRA GURE ARBASOAK

Behe Erdi Aroan euskal kostea ez omen zegoen populatua. Normando eta vikingoen erasoan beldur izaki, populazioak barnealdean kokatzeko joera omen zuen. Horixe da, bederen, tradizio historiografikoak orain arte esan duena, Erromatarren garaitik —V. mendea— kostaldeko lehen hiri-bilduen fundazioa bitarteko —XIII-XIV.

mendeak— tarte zabalean zegoen hutsu-neari nolabait aurre eginez. 1997an Zarautzen aurkitutako nekropolia hutsune hori betetzen hasi da, aurreko usteak bertan behera utziz. Aztarnategiko arrasto zaharrenak IX-X. mendekoak izan daitezkeela diote arduradunek. Zarautzen fundazioa baino lehen ere (1237), zonaldea populatua zegoela, alegia.

Zarauzko hiribildua babes arkeologikodun zonaldea da. Horrek esan nahi du, hiribilduan lanak egiten hasi baino lehen, derrigorrezkoa dela prospekzio arkeologiko bat egitea. Eta hala egin zuten Santa Maria la Real parrokiako kanpandorrearen egokitze lanak abian jarri baino lehen. 1997an Aranzadiko ikerle talde batek giza aztarnak topatu zituen dorrearen azpian eta

ALFREDO MORAZA

ALFREDO MORAZA

ALFREDO MORAZA

■ Goian ezkerrean, lehen kanpainako irudia (1997). Erdiko argazkian, berriz, indusketan aurkitutako txanpon bat. Hirugarren irudian, zimentuak moztutako eskeletoa. Alboan, joan den abenduan buruturiko kanpainako irudia. Honen eskuinean, hezurren siglatzea Aranzadi elkarteko Zorroagako (Donostia) egoitzan.

ALFREDO MORAZA

ALFREDO MORAZA

indusketako lehen kanpainari ekin zioten horrenbestez. Bigarren kanpaina, aztarnategiaren indusketa bera, iragan abenduan burutu dute Alfredo Moraza eta Alex Ibañezen zuzendaritzapean.

Morazaren aburuz, aurkitutakoaren azalpenarekin hasi baino lehen, «*beharrezkoa da edukia eta edukitzailea bereiztea, ez baitute zerikusirik*». Edukitzailea, kanpandorra alegia, XV. mende bukaeran edo XVI.aren amaieran izan zen eraikia eduki zaharragoaren —nekropoliaren— gainean eta berau moztzen. Indusketak do-rraren barruan egin dituzte, 25 metro koa- dro inguruko azaleran, baina horrek ez du esan nahi hildakoak barruan ehortzi zituz- tenik, ezta nekropolia azalera horretara mugatzen denik ere. Horren erakusle gar- bia da zenbait hildako eraikuntzaren zi- mentuek ebakita agertu izana.

HIRU MAILA. Nekropoliaren indusketan, zoruan behera egin ahala, hiru maila des- berdin bereizi dituzte arkeologoek. Maila bakoitzean garai ezberdineko arrastoak topatu dira eta lurperatzeko sistemak ere aldatu egiten dira batetik bestera.

Lehen mailak, berrienak, XIII-XIV. mendeko emaitza jaso du datazioetan. Gorpuak zangatan sartuta ehortzi zituzten. Estalkien aztarnarik ez da topatu, baina seguruenik izango zituzten. 8-10 gorpu be-

rreskuratu dira, gehienak gizonezkoak eta gazteak.

Bigarren mailan harlauzazko ehorzke- tak geratu dira agerian. Hareharrizko har- lauza landuak bertikalki paratuak daude, gorpuarentzako espazio errektangularrak

ZARAUZKO UDALA

■ Indusketaren bigarren mailan agerturiko hildakoetako bat (XI-XII. mendea).

osatuz. Estalkiak galdu egin dira hemen ere. Beste hamar bat gorpu azaldu dira maila honetan. Berriro ere gizonezkoak dira gehienak, baina emakumezkoren bat eta haurren bat ere badira tartean. XI-XII. mendekoak dira giza aztarna hauek.

Maila zaharrenean horma moduko hi- lobiak topatu dituzte. Oboide formako hi- lobiak dira hauek eta formarik gabeko ha- reharri eta kare-harri blokez pareta moduan eraikiak izan ziren. Kasu honetan estalkiak mantendu egin dira —kare-harrizko bos- pasei harlauza hilobi bakoitzeko—. Beste sei hildako aurkitu dira azken mailan. Da- tazioen emaitzak iristeke daudelarik, IX- X. mendeko behin-behineko data ipini die- te aztarnei, Araba eta Bizkaian aurkitutako hainbat aztarnategitan tankera horretako hilobiek emaitza hori eman baitute.

«*Gorpuak ehortzi zirenetik mila urte inguru pasa direla kontuan hartuta, kontserbazioa oso-oso ona*» dela dio Morazak. Inguruko buztin eta hare nahasketa oso lagungarri izan omen da horretan. Gainera, aztarna hauek publikoak ikus ditzan age- rian geratuko direnez, tratamendu berezi bat emango zaie iraupena ziurtatzearren.

Aranzadiko kideak pozik ageri dira do- rrea museo bilatzeko Zarauzko Udalaren egitasmoarekin. «*Gehienetan, aztarnak berriro lurperatu behar izaten dira edo besterik gabe suntsitu egiten dituzte*».

■ Eskeletoak Arte eta Historia Museo berriaren oinarri

Zarauzko Udala kanpandorrearen egokitze lanetan ari da egunotan. Izan ere berau museo bilakatuko da aurki —dena aurreikusi bezala joanez gero Aste Santurako eta uda hasieran, bestela—. Fernando Llopis Udaleko Kultura zuzendariak argitu dizkigu proiektuaren nondik norakoak.

Aspaldikoa da dorrea museo bezala erabiltzeko asmoa. Herriko monumentu zaharrenetakoa izaki, eraikuntzak berak bazuen interesa publikoari zabaltzeko. Parrokiak, ordea, beste erabilera bat eman nahi zion dorreari —«Hogar del transeunte» delakoa ipini asmo zuten behean eta lehen solairua Caritas-en egoitza izan zedin nahi zuten—. Hortaz, publikoari dorreko bigarren solairua eta kanpandorrea soilik zabaltzea pentsatu zuen Udalak hasiera batean.

1997ko prospekzioak goitik behera aldatu zuen proiektua. Udalak beste egoitza bat eskaini zion parrokiari bere beharretarako eta dorrea osorik museo bihurtzea erabaki zuten. Leopoldo Zugazak burutu du berorren proiektua.

Beheko solairuan indusketek agerian utzitako giza arrastoak izango dira ikusgai. Kontserbazio arazoak direla me-

dio, bisitariek ezingo dute nekropolian sartu; sarrera lehen solairutik egingo da eta plataforma moduko batek ahalbidetuko du bisitariek arrasto hauek ikus ahal izatea. Panel interaktibo batek informazioa eskainiko du gainera. Gainontzean, lehen eta bigarren solairuan Zarautzen inguruko artea eta historia jorratuko da gai desberdinetan banaturik (orotara 12): aipaturiko giza arrastoak, geografia fisikoa, urbanismoa eta arkitektura, administrazioa, komunikazioak, ekonomia, erlijio bizitza, hezkuntza, kultura, jai eta kirol agerpenak, gertakizun historikoak eta pertsonaia esanguratsuak. Azken solairua ere, kanpaien egoitza bera, bisitagai izango da.

80 milioi pezetako (3.200.000 libera inguru) aurrekontua du museo honek. Horietatik 50 bat egokitze lanetara bideratu dituzte, 13 museoaren proiektura eta indusketa lanek beste 6 eraman dituzte —parrokiaren beharretarako erositako egoitzarentzat 15 milioi eman dira—. Aurrekontuaren gehiengoa Zarauzko Udalak berak bere gain hartu badu ere, Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Eusko Jaurlaritzak diruz lagundu dute proiektua ●

HILOBI KRISTAUAK. Aztarnategi honek Behe Erdi Aroan gure kostaldean populatua zegoela erakusten duela esana dugu. Halaber, kristautasunak dagoeneko toki garrantzitsua zuela ondoriozta daiteke. Hilobi hauek ohikoak dira ehorzketa kristauek eta gorpu guztiak ekialdera begira ipini zituzten. Objektu gutxi topatu da bertan —zeramika puska batzuk, txanponen bat, orratz bat—. Izan ere, horrelako ehorzketetan ez zen ohikoa hildakoak objektuekin hilibiratzea —ohitura hori beranduago zabalduko zen—.

Hildakoak kanpoan ehortzi ohi zituzten, eliza edo ermita baten inguruan. Eliza barruan ehorzteko ohitura beranduago iritsi zen, XVI. mende inguruan eta beranduago, XIX. mendean, higie-ne kontuak medio, hiribildutik kanpora eraman zituzten hilerriak.

Goiz da oraindik nekropoli honetatik ondorio gehiago ateratzeko. Lau bat hila-bete zain egon beharko dela diote Aranzadikoe. Aztarna zaharrenen adina ezagu-

■ Zarauzko Udalak Arte eta Historia Museo berriaren ateak Aste Santuan zabaltzeko asmoa du.

tzeko datazioa Uppsalatik (Suedia) etorriko da. Analisi paleopatologikoaren ardura —hildakoen adina, sexua, gaixotasunak... argituko ditu— Pako Etxeberriak du. Azterketa Odontologikoa Alberto Goienetxea eta Eva Eguren egingo dute eta hildakoen elikaduraren inguruko informazioa ekar dezake. Azkenik, azterketa numismatikoa —txanponak— Bartzelonako Unibertsitatea arduratu da.

Nekropoli honen indusketa lanak ez dira, hala ere, horretan amaituko. Orain

arte dorretxe barruan jardun badute ere, nekropolia zabalagoa da, eta lanean jarraitzeko egitasmoa hor dago. Zailtasunak ere hor dira, hala ere. Dorrearen albo batean eliza bera dago, bestean etxebizitzak eta parean Meagaserako errepidea. Baina Fernando Llopis Zarauzko Udaleko Kultura zuzendariak aurtan bertan atzeko jardinetan lanean hasiko direla esan digu. Bere ustez interesgarria litzateke, «hilobiez gain, garai hartako biztanleen bizitokia ere topatzea. Haien bizimoduaz informazioa emango liguke horrek».

Oraingoz, ez dakigu noraino iritsiko den aztarnategi honen azterketa. Baina, orain arte egindakoaren emaitza Aste Santuan ikus ahaliko du bertara hurbiltzen denak. Eta bisitariak ez dira, seguruenik, gutxi izango. Indusketan ari zirela ere jakin-min handia piztu zuen inguruan eta zarautzar mordoa hurbildu zen euren arbasoek, hil eta mila urtera, zernolako itxura zuten ikustera ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

M I K E L B R I N G A S

“PILOTARIEK EZ DUTE INOIZ HAINBESTE KOBRATU”

ALBERTO ELOSEGI

■ «Hemen eskuz zaletasuna oso handia da, baina nazioartean ezker paretak ez dauka inolako etorkizunik».

Donostiarra da Mikel Bringas gaztea, baina Iparraldera bidaia asko egiten du. Betidanik jokatu izan du pilotan eta 16 bat urterekin trinketeen hasi zen. Orain jokamolde honen defendatzaile amorratua da. Nazioarte mailan bost titulu irabazi ditu eta Espainiako, Euskal Herriko eta eskualdekako txapelketa batzuk ere bai. Soin Hezkuntza ikasi zuen Gasteizen eta Madrilen goi mailako kirolaren inguruko masterra burutu. Tesia ere euskal pilotaren inguruan ari da egiten. Teknikari lanetan aritu da Argentinan, Bolivian, Brasilen, Estatu Batuetan eta Venezuelan. Orain Euskadiko Euskal Pilotaren Federakuntzako zuzendari teknikoa da. Pilota herrikoi nola bihurtu da bere kezketako bat. Mikelen ustez, esku pilotak du erakargarritasunik handiena, baina pilotak gogorregiak dira eta materiala aldatu beharra dago. Tradizioaren mamua, ordea, askotan azaltzen omen da.

Mutxo» aldizkarira-ko egindako artikuluan euskal pilotako lizentzia kopuruak aipatzen dituzu, zenbat zareten erakusteko. Asko edo gutxi zareten ez duzu esaten, gehiago izan beharko zenuketela baizik.

Azken hamar urte hauetan, 1988ko eta 1998ko datuak ikusita, lizentzia kopurua jaitsi egin da Euskadin. Datu hauek jubeniletik gorakoenak dira eta noski, hor haurren datuak ez dira kontuan hartzen. Zorionez adin horretan gauzak aldatzen ari dira eta gero eta ume gehiago ari da pilotan jolasten.

Orain berriro ere egoera aldatu egin da eta batez ere telebistaren eraginez. Eskoletan egiten ari diren lana ere oso garrantzitsua da, baina telebistaren eraginez gauzak aldatzen ari dira. Telebistaz gehien eskuz ezker paretan ikusten da eta gaur egun jokamolde horretan aritzen diren eskola guztiak bete egiten dira. Beste jokamoldeetan; palan, zesta puntan... egoera nahiko larria dela esan daiteke.

■ **Lizentzia kopuruak aipatzerakoan Nafarroak eta EAEk batuta 5.600 inguru lizentzia osatzen dituzte. Espainian berriz 20.194 lizentzia daude. Euskal pilotan euskaldunak nagusi ginela uste genuen. Nola uler daitezke datu hauek?**

Lizentzia hauetan frontenisekoak ere sartzen dira. Valentzia aldean eta asko jokatzeko da modalitate honetan eta lizentzia gehienak frontenisekoak dira. Horregatik portzentaia hauek. Estatu mailan garbi ikusten da gainera frontenisa gora ari dela egiten eta beste jokamoldeak behera.

■ **Emakumeen lizentziak ere aipatu dituzu zure artikuluan.**

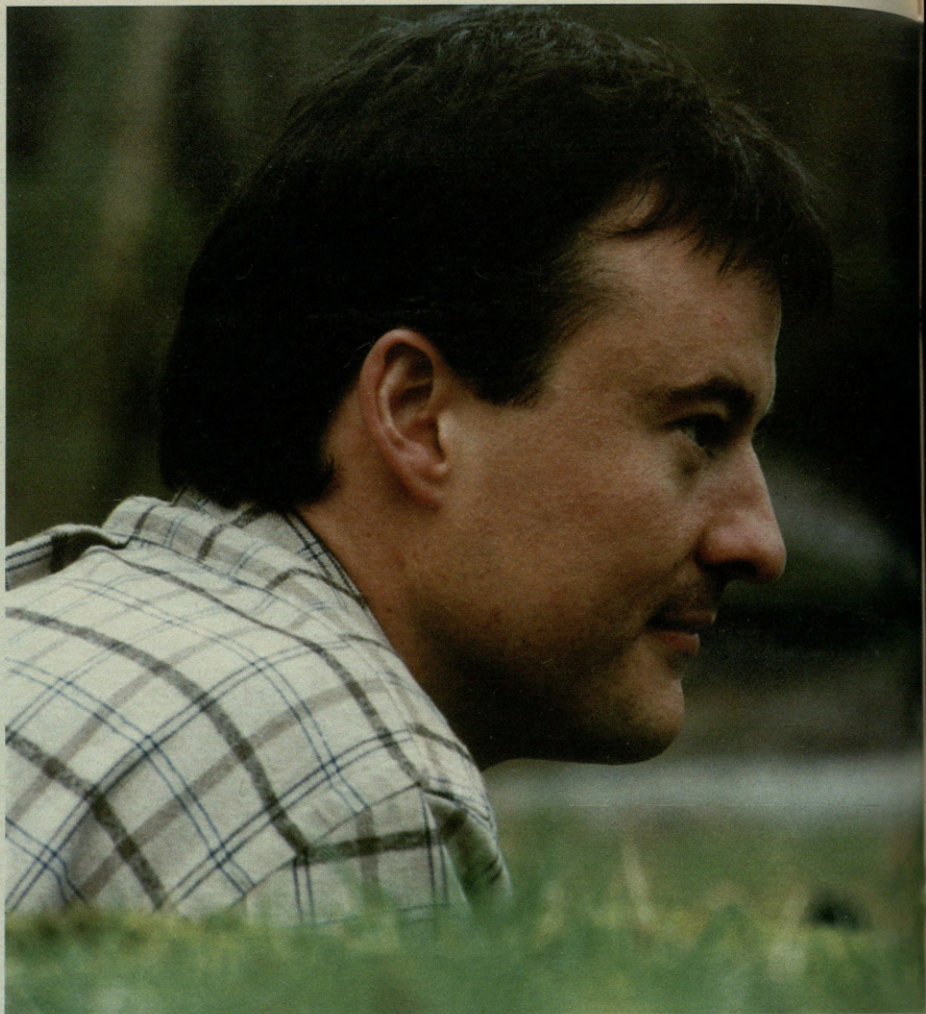
Oso gutxira dira.

■ **Espainian %3 eta Frantzian %15. Mutilekiko zein aukera dituzte neskek?**

Jokamolde gutxiagotan hartzen dute parte. Hori ere traba bat da. Baina hor badago leku bat betetzen ez dena. Esate baterako paleta-goma oso jokamolde polita da neskek jokatzeko. Emakumeak frontoietan egon behar du, bai ikusten eta bai jokatzeko ere. Euskal pilota oso egokia da emakumeak kirola egiteko.

■ **Gutxiegi dira neskak?**

Bai, oso gutxi. Batez ere gaur egungo klubetan dinamikan neskaren figura ez da

■ «Gaur egun erabiltzen diren pilotekin oso-oso kirol mugatua da. Kaleko edozeinek ezin du

goelako kontsideratua. Oso egitura tradizionalak izan dira, kirola oso matxista da eta euskal pilota oraindik gehiago. Ia-ia atek itxita daude neskak pilotan sartzeko. Ez dugu lan on bat egiten neskak sartzeko. Batzuetan aritzen dira, baina 14 urterekin utzi egiten dute. Hori kirol gehienetan gertatzen da eta beharbada, euskal pilotan

nal mailan hori guztia desagertu egin da, ez dago ezer.

■ **Gaur egun ez litzateke hain arraroa izango emakume pilotari profesionalak izatea, beste kiroletan ere hala gertatzen da-eta. Mende hasieran baino errazago behintzat.**

Askoz bitxiagoa zen mende hasieran emakumeak kirol profesionalean sartuta egotea. Eta ez da garai batean emakumeak euskal pilotan parte hartzen zuela bakarrik. Arlo profesional osoan antzerakorik ikusten da. 1930ean frontoi bat

ireki zen Txinan. Zuk badakizu nolako borondate enpresariala behar den euskal pilota nora eta Txinara eramateko? Borondate ikaragarria behar da. Gaur egun egiten diren proiektu enpresarialak askoz txikiagoak dira. Enpresarien aldetik hartzen diren arriskuak apalagoak dira.

■ **Zeuk idatzitako «Zenbat gara» artikuluan prentsaren krisi hotsaz ari zara eta enpresariak duten baikortasun ika-**

“Kirola oso matxista da eta pilota gehiago. Ia-ia atek itxita daude neskak pilotan sartzeko”

gehiago. Nazioarteko mailan paleta-goman eta frontenisean aritzen dira soilik. Frontenisa alde batera utziko nuke, nire ikuspegitik jokamolde hau ez delako euskal pilota.

■ **Enpresen aldetik emakume pilotaria bultzatzeko ahaleginik nabari da?**

Garai batean hasi ziren. 1917an Madriden emakume raketistak zebiltzan. Ku-baraino ere joan ziren. Gaur egun profesio-

diokatu. Pilota oso gogorra da».

egiten denean, futbolaren ondoren nik uste dut pilota izango dela hizpide. Hori duela hamabost bat urte galdu zen eta orain berreskuratu egin da.

■ **Enpresak sortzeak eta ugaltzeak pilotari on eta kalte egin dio? Ala on bazarrik?**

Azkeneko urte honetan nik uste dut gauzak asko hobetu direla enpresen artean. Enpresen arteko harremanak onak dira, ez dago inolako arazorik. Garbi ikusten da gainera enpresen arteko elkarte bat sortuko dela eta ziur aski federazioa parte izango dela.

■ **Zenbat eta enpresa gehiago hobeto?**

Baldintzak betetzen badituzte. Enpresak onak baldin badira ez da kaltegarria. Asegarce sortu zenean gauzak nabarmen aldatu ziren eta gero Aspe sortu zen. Gaur egun egoera orekatua dagoela uste dut. Txikiago bat ere bada, Besagain, eta beste bat sortzeko asmoa ere bai. Enpresak potenteak badira, diru iturriak bilatzen badituzte, ona da.

■ **Belokik egin berri dituen adierazpenetan hiru enpresentzat merkaturik ez dagoela dio.**

Merkatua beraiek bilatu behar dute. Merkatua badago eta hemendik kanpo ere

bilatu behar da. Garai batean, aurreko mendearen bukaeran esaterako, joko garbian euskaldunak hemendik kanpo jokatzen hasi ziren, Argentinan, Kuban eta gero Estatu Batuetako merkatuan. Hemengo enpresariak ziren kanpoko baliabideak bilatu zituztenak. Merkatua badago eta arriskuak hartu behar dira, noski. Euskal pilotak beste kirolen mailan egoteko aukera izan behar du. Horren atzean arriskuak badira. Enpresarien eskuetan dago hau guztia. Hemeren geratzen badira nolabaiteko banaketa egon behar da.

■ **Profesional mundua alde batera utzita, zein baliabide dituzte gaur egun haurrek eta gaztetxoek pilotan aritzeko?**

Ikaspilota, batetik. Ikastetxeetan gauzatzen den proiektu bat da eta federazioak ere parte hartzen du. Gero pilota eskolak dauka. Gehienetan klub baten menpe egoten dira. Eskolak garaia bukatzen dutenean klub batean sartzen

dira, afizionatu mailan. Hortik batzuk profesionaletara pasatzen dira.

■ **Haur eta gazte hauek entrenatzeko prestatzaile nahikoa al dago eta ongi prestatuak al dira?**

Gauzak aldatzen ari dira, nahiz eta ez

■ **“Telebistaz eskuz ezker paretan ikusten da eta gaur egun jokamolde horretako eskola guztiak bete egiten dira”**

ragarriaz. Federazioaren aldetik zein egoeratan ikusten da pilota? Jokamolde bakoitzak bere diagnostikoa izango du, ezta?

Ezker paretakoa, eskuz, oso ondo dago. Nik uste garairik hoberena dela. Inoiz ez dute hainbeste kobratu pilotariek, inoiz ez da hainbeste ofizialtasun egon profesional mailan. Kirol bezala, azken zortzi urteotan aurrerapen handia egin da, baina jokamolde honetan, beharbada beste jokamoldeen kaltetan. Telebistaren irudia dago hor. Telebista alde batetik oso ona izan da, baina beste jokamoldeentzako ez. Kosta egiten da haur bat eskolara xisteraz edo palaz jokatzeke eramatea. Gurasoen asmoa askotan semea profesionaletan ikustea da eta beraz, eskuz ezker paretan aritzen dira. Trinketean aritzeko esaten badiezu ezetz esango dute, profesionalizatzeko irtenbiderik ez dutela garbi dakitelako.

■ **Telebistak eragin handia du.**

Bai, noski. Eta ez telebistak bakarrik, kalean ere igartzen da. Kirolari buruz hitz

■ **«Kirol hau herrikoia egin nahi badugu askoz errazagoa da trinketa ezker paretan baino. Pilotak askoz bigunagoak dira, jokoa alaiagoa da».**

ALBERTO ELOSEGI

■ «Frontoiak teorian 36 metrokoak dira, baina praktikan bakoitzak berea egin izan du».

izan guk nahiko genukeen abiadurarekin. Behar bat badago. Teknikari gutxi dago eta beraien formazioa urria da. Federazioaren aldetik lan handia egin behar dugu oraindik; ikastaroak egiten dira teknikariak prestatzeko... ez bakarrik teknikariak epaileak ere hezi egin behar dira... Pilotaren inguruan dabilen jendea heziketarik gabe dabil, bai teknikariak, epaileak eta baita klubetan zuzendaritzan ibiltzen dena ere. Gehienak bolondresak izan dira orain arte. Orain gero eta profesional gehiago dago klubetan.

■ **Prestatzaile lanetan eta gainerako funtzioetan zein dira nagusi, helduak ala gazteak?**

Kirol honen betiko irudia zaletasuna duen jende nagusiarena izan da. Gero eta gazte gehiago ikusten da frontoietan eta klubetan eta zorionez baita emakume gehiago ere, batez ere klubetan, nahiz eta entrenatzen aritzen diren emakume batzuk ere badiren. Kirol honetan aldaketak sartzeko jende berria sartu behar da. Lehendik zegoen jendea baztertu gabe, lan ikaragarria egiten dute-eta.

■ **Aldaketarako mesfidantza egongo da ezta?**

Edozein aldaketa sartu nahi duzunean nolabaiteko kontrako jarraia aurkitzen duzu eta gainera hor askotan azaltzen da tradizioaren mamua. Eta askotan gaizki eza gututako tradizio bat izaten da. Duela hiru-lau urte Adidas marka sartu zen kirol jantzietan eta noski beren hiru lerroak sartu zituzten praktetan. Horren inguruan kristoren iskanbila sortu zen. Askok zioen pilotariak betidanik zuriz jokatu duela. Hori gezur hutsa da. Pilotaren historian begiratzan bada garbi ikusten da aurreko mendearen bukaeran eta mende honen hasieran pilotariak partidak marraztutako kamisetekin jokatzen zituztela. Eta hori adibide bat besterik ez da. Gainera garbi ikusten da kirol honetan beti aldaketaren aldeko joera egon dela. Horregatik ditugu hainbeste jokamolde. Ez dugu pentsatu behar denak batera sortu zirenik. Aldaketa sakonak egon dira gainera kirol honen barruan. Esate baterako, garai batean joko guztia zuzena zen: talde bat bestearen aurrean jarrita, tenisaren egiturarekin. Gero pilota biziagoak lortu zituzten eta pareta

■ **“Orain enpresarien proiektuak askoz txikiagoak dira. Hartzen diren arriskuak apalagoak dira”**

baten kontra jokatzeak aukera ere bazeen. Hori bada aldaketa sakona kirol baten barruan. Edo tresna berri batzuk sortu zirenean. Garai batean ez zegoen xisterarik eta larruzko eskularruarekin aritzen ziren, gero zumezko xisterak sortu ziren... horiek badira aldaketa sakonak. Gaur egun egiten ditugun aldaketak oso aldaketa txikiak dira eta askotan aldaketa horren aurkako jarraia dago.

■ **Aldaketak onerako izaten dira, ordea, askotan. Duela urte batzuk hilzorian zen pilota eta aurrera jarraitzeko aldaketak**

sartu beharko dira.

Bai, noski. Orain, esate baterako, zurekin elkarriazketa bukatutakoan bilera daukat. Plastikozko pilotak sortu nahi ditugu paletarako. Proiektu serio bat egin nahi dugu. Guztiz beharrezkoa baita. Kirol hau oso garestia da, larruzko pilotak oso garestiak dira. Pilota batek 3.000 pezeta inguru balio du. Entrenamendu bakoitzean bi pilota puskatzen dira. Beraz, eskola bat sortzeko diru asko behar da eta kirol bat zabaltzeko, merkea ez bada ezin duzu ezer egin. Plastikozko pilotarena aldaketa bat da eta, ez dakit noiz, baina onartu behar dugun aldaketa da. Material merkeagoak lortu behar dira.

■ **Frontoiak nolako egoeran daude?**

Frontoiak telebistaren eraginez aldatu dira. Lehen paretak zuriak ziren eta orain berdez pintatu dira, kontrastea hobea delako. Hori ezker paretako frontoietan. Beharbada aldaketarik sakonena trinketetan gertatu da. Kristalezko paretak egiten ari dira eta hori bai dela aldaketa sakona. Ikusle bakoitza bere tokian eserita dago, erosoago, telebistaz emateko ere hobeto... Ikuskizun moderno bat bilatzeko atea ireki da.

Esate baterako, Baionako Moderno trinketa aurrerapen handia da guretzat eta hori Hegoaldera ekarri behar dugu. Trinketarekin lan handia egin behar dugu Hegoaldean, guztiz ezezaguna baita. Kirol hau herrikoia egin nahi badugu, nik uste askoz errazagoa dela trinketa ezker paretara baino. Eskuz aritzeko pilotak askoz bigunagoak dira eta jokoa ere alaiagoa da. Bilbon bada kristalezko trinketa irekitzeko asmoa eta noski aukera polita da Euskal Telebista sartzeko.

■ **Zaletuak aritzeko frontoiak nahikoa dira?**

Ez dakit. Oraindik ere eraikitzen ari dira eta, zorionez, gero eta gehiago, arkitektoek guri galdeztzen digute. Garai bateko frontoi guztiak desberdinak dira eta horrek ere aldatu behar du, estandarizatu egin behar da. Inork ez du egiten 51 metroko igerilekua 50ekoa baizik. Frontoiak teorian 36 metrokoak dira, baina praktikan bakoitzak berea egin izan du. Azken urteotan egin direnak arau zehatzen barruan eraiki dira.

■ **Eskuz Binakako Txapelketan Mikel Goñiren ordezkari Asier Olaizola aritu da jokatzeko. Jokin Errastik zentimetro bateko irekia du eskuan. Nola uler daiteke, kirolean zientzia aldetik eta prestaketa**

aldetik dauden aurrerapenak ikusita, pilotariaren arazo fisiko nagusia eskue-tako mina izatea?

Ander Letamendiak egin zuen ikerketa eta ondorioak garbiak dira. Arazo bat dago eta konpondu nahi bada pilotak aldatu behar dira. Ikuskizuna guztiz desberdina litzateke erabiltzen diren pilotekin edo pilota bigunagoekin. Baina garbi dago gaur egun erabiltzen diren pilotekin oso-oso kirol mugatua dela. Kaleko edozeinek ezin du jokatu. Pilota oso gogorra da. Arazoa handia da. Lehen esan dizut: kirol hau herri-koia egin behar bada trinketan egin behar da. Ezker paretan erabiltzen diren pilotak oso gogorrak dira. Hemen zaletasuna oso handia delako, baina nazioarteko mailan garbi ikusten da ezker pare-tak, eskuz, ez daukala inolako etorkizunik. Gizarte moder-no batean gaude, eskua aldatu da eta min mota hori ez dugu aintzat hartu nahi. Zorionez haurrek pilota goxoak erabiltzen dituzte, baina garbi dago salto handia dagoela.

■ **“Adidas marka sartu zen jantzietan eta hiru lerroak sartu zituzten praktetan. Kristoren iskanbila sortu zen”**

■ **Arazo honi ez heltzeko zein da bada arazoa?**

Tradizioa.

■ **Hori da kontua?**

Bai, bai.

■ **Beste zerbait ere izango da, ikuski-zuna galduko dela...**

Ikuskizuna, jokia aldatu egiten da. Pilota jaitsi egiten bada jokia politagoa, alaiagoa izango da. Joko gehiago egongo da aurreko koadrotan... Badirudi horren alde guztiok gaudela, baina gero praktikan hori ez dela gertatzen eta arazo asko sortzen direla ikusten duzu.

■ **Ander Letamendiak elkarriketa batean zioenez, pilota biziak eta gogorrak gazte indartsuentzat primerakoak dira. Jokatzan bikainenak ez izanda ere pilotari txikiagoa menderatuko du. Indarraren kontzeptua hain sartua dago oraindik pilotan?**

Askotan edozer gauza egiten da irabazteko. Horren atzean gurasoak eta filosofia txarreko klubak egoten dira. Horren aurka zerbait egin behar dugu.

■ **Pilotariak zer diote?**

Bitxia da, baina inoiz ez dute esaten pilotak biziegiak direla. Beti pilota gehiago eskatzen dute, beti ere bestea baino gehiago direnean noski. Erabaki garrantzitsuak hartu behar dira eta batzutan ez gara ausartzen. Pilota oraindik artisauen eskuetan dago eta materiala estandarizatzeko arazo asko daude. Esate baterako, ez dugu neurtuta nolako botea izan behar duen pilotak... Ezaugarri horiek guztiak ikertu eta neurriak jarri behar dira ●

◆ ONINTZA IRURETA

■ **«Merkatua enpresariak bilatu behar dute, hemendik kanpo ere bai».**

H a m a r r e k o a

KATXIN URIARTE

«Batzuen ustez zesta puntako pilotaririk hoberena. Profesional handia»

KOTETO EZKURRA

«Batzuen ustez erremonteko jokalaririk hoberena. Abrego ere hor dago. Hain pilotari ona izanda, pertsona bezala apala eta mutil jatorra»

OLAIZOLA ANAIAK

«Pilotako 'blues brothers'-ak»

MIKEL GOÑI

«Gogorra bada ere gizarte honek eskatzen duen kirolari erdua»

ATANO III

«Mitoa. Eskuekin arazo asko izan zituen pilotaria. Txapeldun handia»

JOSERRA GARAI

«Nire nagusia. Pilotaren alde bere bizitzatik asko emateko prest dago»

TXIKITO BOLIVAR

«Zesta puntaren garrantziaren eta indarraren sinboloa. Kanpora ateratako pilotarien erdua»

REMEN

«Pilotari serioa»

RETEGI II

«Gehienen idoloa. Meriturik handiena: 40 urte baino gehiagorekin pilotan aritzeko erakutsi duen gogo»

LADIS GALARTZA

«Pilotari dotorea jokatzan»

E Z P A

PRINTZA

ESKUBIDEAREN
BERMEA

Xabier Kintana EHuko irakasle eta euskaltzainak «Euskaraz bizitzeko eskubidea bermatu beharra» izeneko artikulua idatzi zuen otsailaren 17an «Euskaldunon Egunkaria»n. Honela zioen pasarte batean:

«Zer arrazoi dago, Bilboko zapategi dotore batean, aldamenekoa ingelesez tratatzen zuten artean, bertokoei euskaraz ez dakitela erantzun diezaguten? Edo zer zerbitzu eta kortesia da jatetxeetako kartak, maiz gaztelaniaz gainera ingelesez edota frantsesez ere daudenak, euskaraz egon ez daitezen? Artikulu honen egilea asperturik dago, begien bistako kontsiderazio hauek merkatariei banan-banan azaltzeaz, predikari zoro baten antzera. Ez baita hori, izan ere, gure egitekoa. Euskaldunok ez ditugu geure eskubideak tokian-tokian errespetatzeko eskatu behar. Zor zaizkigula sentitzen dugu baina 'euskaraz bizitzera' animatzen gaituen administrazioak ez du deus egiten eskubide horiek bermatzeko, eta euskaldun herritar bezala, umezurtz sentitzen gara, eta haserre, guri ez dagokigun hizkuntz polizi lana maiz egin behar izaten dugulako. Euskal Administrazioak euskaldunok abandonaturik gauzkalako».

KUTXAREN ARETO BERRIA

DONOSTIAKO Boulevardean arte erakusketek txoko berri bat dute joan den astetik. Kutxak beste erakus-areto bat zabaldu berri du bertan, lehendik kudeatzen zituen Garibai eta Arrasate kaleko aretoek eskaini duten aukera zabalago eginez. Inauguraziorako «Kutxaren bildumako Euskal Eskultura» izenburuko erakusketa prestatu dute. Jorge Oteiza, Nestor Basterretxea, Mendizabal eta beste hainbat eskultoreen obrak daude egunotan areto berrian ikusgai. Martxoaren 11 bitarte izango da zabalik lehen erakusketa hau.

URTEMUGA ETA BALANTZEA
EUSKALDUNAN

URTEBETE joan da dagoeneko Bilboko Euskalduna Jauregiak bere ateak zabaldu zituenetik. Eta lehen urtemuga hau ospatzeko-edo, urteko balantzea aurkeztu dute bertako arduradunek. Balantze baikorra, gainera. Iaz aurreikusitakoa baino % 174 kultur ekitaldi gehiago eta % 200 bestelako ekitaldi gehiago antolatatu da jauregian. Diru sarrerei dagokienez, 14 milioi pezetatan (56.000 libera) gaintitu da aurreikusitakoa. Jauregian inbertitutakoa bost urtetan berreskuratuko zela adierazi zuten iazkoan eta, azken datua kontuan izanik, aurreikuspen hori bete daitekeela adierazi dute arduradunek urtebete geroago.

Euskaldunaren balantzea egin berri dute.

ARTE ESKOLAREN ZERBITZU BERRIAK

IRUÑEKO Arte Eskolak areto berri bat zabaldu du, modu horretan bere zerbitzuak ere zabalduz. Areto berrian erakusketek gain hitzaldiak ere eskainiko dira. Estraineko erakusketan eskolako ikasleek burututako 100 bat obra ipini dituzte.

«KULTURARABA»

ORAINDIK hilabate batzuk falta dira Laudion burutuko den Araba Euskaraz jaialdiaren 2000ko ekitaldirako (ekainaren 18an izango da), baina honen inguruan antolatutako «Kulturaraba» programari hasiera eman zaio dagoeneko EHEK antolatutako «Euskararen tunela»rekin.

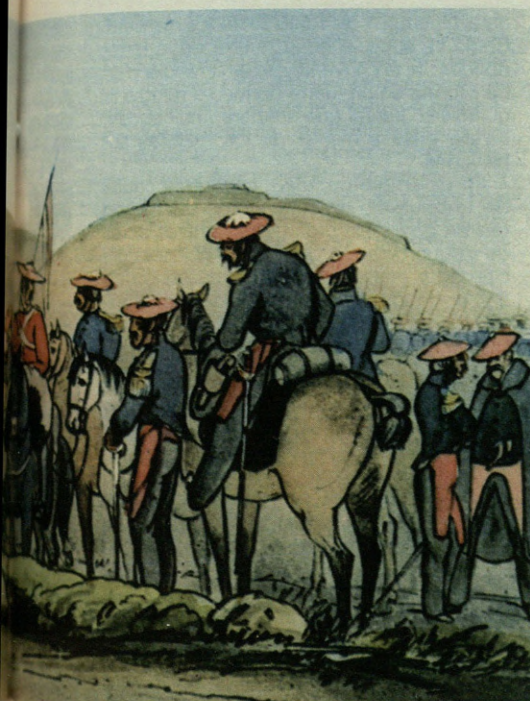
GEU SARIA

GEU (Gasteiz Euskalduna) elkarteak notizia izan da azken aldi honetan, besteak beste, ez duelako Arabako Aldundiaren dirulaguntzarik jasoko.

HITZ BITAN

- Natxo de Felipek esana: «Edozein herri kultok bere kantuak, bere erromantzeak, bere erreperitorioa (...) estimatu eta zaindu egiten du, eta hemen, aldiz, horrelako lanak egitean badirudi folklorekerian erortzen garela, eta esplikazioak eman behar ditugula».
- EHuko errektoretzak zer esanik eman du azken egunetan. Miren Zabaleta errektoregaiaren hitzak dira hauek: «Errektoretza taldeak berez antidemokratikoa den marko batean aukeratzen dira, klaustroan». Eta M. F. Aizpuruk, F. Mijangos eta D. Larrabeitiren hitzetan, «zilegizko».

L A K

Hala ere, oztopoak oztopo, ekimen berriak ez ditu bertan behera utzi eta «Geu saria» sortu berri du. Euskararen alde lan egin duten pertsona, elkarte edo ekimenei emango die sari berri hau Gasteizko euskararen aldeko elkarteak.

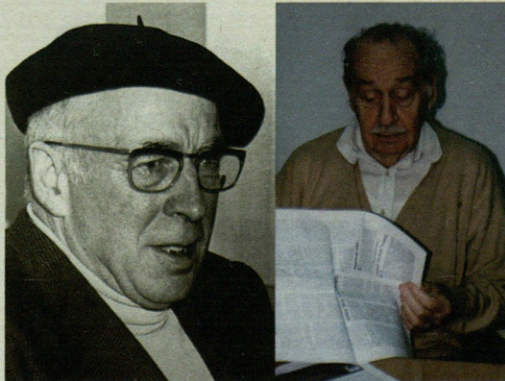
BIDEGILE GEHIAGO

EUSKO Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailordetzak osatu eta argitaratzen duen «Bidegileak» bildumak ale berriak eman ditu argitara berriki —14, 15, 16 eta 17. aleak, hain zuzen—. Euskal Herriko pertsonaia esanguratsuen biografiak jasotzen dira bilduman eta oraingoan hamaiei biografia berri kaleratu dira. Antzerkigileak, euskara ikertzaile eta suspertzaileak, argitaratzaileak eta politikariak topa daitezke zerrenda berrian. Toribio Alzaga, Antonio Maria Labayen, Piarres Lartzabal, Agustin Zubikarai, Federiko Krutwig, Alfonso Irigoien, Errose Bustintza,

KARLISTEK MUSEOA IZANGO DUTE

Nafarroako Gobernuak Karlismoaren Museo sortzeko akordioa onartu zuen pasa den abenduan, 1988an hasitako prozesuari amaiera emanez. Museo Lizarran kokatuko da eta berrikuntza lan handiak beharko dituen Gobernadorearen Jauregia aukeratu dute horretarako. 600 milioi pezetako aurrekontua izango du museo berriak. Vianako Printzea kultur erakunde nafarrak egoitzaren proiektu arkitektoniko eta museistikoa burutuko du eta dagoeneko eskatu dio eraikuntzaren zesia Lizarrako Udalari. Alderdi Karlistak doan eskaini du bere esku dagoen ondarea, bertako arduradunen esanetan «Lizarrako jauregi hau museorako egoitza egokiena ez bada ere». Toki zabalagoa beharko luke Karlismoaren Museoak euren ustez.

Aingeru Irigarai, Ixaka Lopez Mendizabal, Patxi Unzuurrungaza, Bernardo Estornes, Bittor Gaubeka, Mixel Labeguerie, Toribio Etxebarria, Telesforo Monzon eta Gorgonio Renteria dira *bi-degile* berriak.

■ Piarres Lartzabal eta Federiko Krutwig.

■ Joxe Ripiau.

IZENAK

Joxe Ripiau taldeak, hots, Iñigo Muguruza, Jabier Muguruza, Sergio Ordoñez eta Asier Ituarte, euren laugarren diskoa izango dute kalean udaberri honetan, maiatza aldean seguruenik. «Bizitza ederra eta tristea» izenburua izango du, Azkarateko Katarain estudioetan grabatuko dute eta Esan Ozenki diskoetxearen eskutik argitaratuko da.

Gaizka Amondarain izan da Abadiñoako I. San Blas Lehiaketaren irabazlea. Lehiaketako bi sariak eramandu ditu gainera Amondarainek, olerki saileko zein kopia atalekoa.

Oskorri taldeak kantu herrikoiak zabaltzeko ahaleginetan jarraitzen du eta «The Pub Ibiltaria»ren ale berri bat kaleratu du, laugarrena, Elkarlanean etxearen eskutik. Aurrekoetan bezala, kantu tradizionalak bildu ditu.

■ The Pub Ibiltaria 4.

deritzogu gure UPV-EHuko hautagaiek Nafarroako nahiz Iparraldeko unibertsitateekin harreman sendoak bideratzeari eta gauzatzeari».

● Unibertsitatetik literaturara salto eginez, Gorka Arrese editoreak «Gara»n zera esan zuen: «Arriskutsua da argitaletxeok gure politika datu ekonomikoen bitartez egitea».

● «Euskaldunon Egunkaria»n Xabier Garagorrik esana da honakoa: «Euskaldunok, eleantunak garen neurrian, euskarari eusteko aukera handiagoa dugu, baina nekez egingo genuke elebakarrak izanik».

Euskalgintzaren Kongresua

Euskaltzale talde batek 2000. urtea euskal presoen eskubideen eta prozesu politikoaren aldeko baraualdia eginaz hasi genuen. 1998.a euskararen aldeko Bai Euskarari kanpaina erraldoiarekin amaitu zen, kanpaina horretan XXI. mendea euskararen mendea izango zela aitortuz.

Hala ere, Iruñean bildu ginenoi, beste euskaltzale askori bezalaxe, azken urte hauetan euskara Euskal Herriko egoeraren gainetik balego moduan, hizkuntza neutroa balitz bezala, jarduteko joerak, kezka sortzen digu.

Hori kontuan izanik, eta XXI. mendea euskararen mendea izatea nahi baldin badugu behintzat, 1998ko irailean abiatu zen prozesu politiko berriaren aurrean euskalgintzak ere jarrera bultzatzailea izan behar duela eta bere baliabide guztiak martxan jarri behar dituela ohartzen gara. Gogoe-ta honek presoenganako elkartasuna adieraztera bultzatu gaitu, horixe baita momentu honetan prozesua oztopatzeko Paris eta Madrilgo Gobernuak darabilten jukutria, hau da, Euskal Herriak demokratikoki erabakitzeke duen eskubideari jar-tzen dioten traba.

BARAUALDIAN zuzen-zuzenean oratu genion gaiari eta euskalgintza osoaren aldaba jo nahi izan genuen presoen aldeko ekitaldietan eta plataformetan esku har dezan eta bereziki Kontseiluari horren gidaritzaren ardura proposatuz. Ondoren, euskaldunon hizkuntz eskubideen hausnarketari ekin genion eta eskubideon aldeko beste proposamen bat luzatu genuen, non argi ikusten den prozesu politiko berriak aurrera egiteak sekulako garrantzia izan dezakeela gure hizkuntz eskubideei dagokienean.

Halaber, baraualdiak aurrera egin ahala euskararen eguneroko gorabeheretan sartu ginen eta urtarilaren 7rako deitu genuen Mintegian, Plangintza Estrategikoa eta Herri Mugimenduentzako Erronkak izeneko beste idazki bat plazaratu genuen. Era berean, baraualdi osoan, saguzarra joan etorrian ibiltzen den bezala, gai ugari mahaigaineratzen zitzaizkigun, eta honen ondorioz erabaki genuen euskalgintza osoak parte hartuko lukeen kongresua proposatzea. Kongresua, gehiegi luzatu gabe, urtebeteko epean egin behar zela ikusten genuen.

Azken gai honi, kongresuari, lotuko natzaio artikulua honetan eta lehendabizi esan behar dena zera da: kongresua, jardunaldiak, mintegia edo dena delako topaketak izan daitezkeela, helburua euskalgintzak dituen erronkei bide berriak bilatzea eta zantzantza nahiz desakordioaren inguruan eztabaidatzea izanik.

Zentzu honetan, 1997ko martxoan «Euskararen Unibertsoa»k deituta egin ziren jardunaldiei esker, hurbilpen handia eman zen euskalgintzan eta bilgune handi bat eratu zen bertan, Kontseilua hain zuzen. Bestalde, arestian esan bezala orduko eta gaur egungo egoera politiko eta sozialen arteko aldaketak nabarmenak izan dira. Aldaketok, Euskal Herriaren normalizazioa bilatzen badute, hizkuntz normalizazioa barne dela, ez ote dauka, bada, euskalgintzak horretan zeresanik?

Kontseiluak, Berriozarren Bai Euskarari kanpaina amaitu ondoren egin zuen nazio mailako batzarrean, aro berri baten atarian geundela esan zuen. Ordutik gaur egunera arte akordio sozial eta politikoari esker ia 700 agente ezberdinen artean plangintza estrategikoa diseinatu dute. Hurrengo jauzia, plangintza estrategikoa hori herriz herri diseinatzea izan daiteke.

Hala ere, nahiz eta egoera politiko berriak poza sortu eta Kontseilua gauzatzen ari den plangintza estrategikoa aurrerapenak ekarriko dituen, ezin dugu esan euskalgintzako elkarleen artean euskararekiko ikuspuntu ezberdinik ez dagoenik, eta horrek ez gaitu ikaratu behar, al-diz, eztabaida puntuak zehaztu eta euskalgintzaren hausnarketa zabala egitera bultzatu behar gaitu.

Jose Antonio Lekue
Itzultzailea

“Nahiz eta egoera politiko berriak poza sortu eta Kontseilua gauzatzen ari den plangintza estrategikoa aurrerapenak ekarriko dituen, ezin dugu esan euskalgintzako elkarleen artean euskararekiko ikuspuntu ezberdinik ez dagoenik, eta horrek ez gaitu ikaratu behar”

KONGRESUA egiteko proposamena kaleratu bagenuen, baraualdian bertan atera ziren gaien garrantzia ikusirik eta kanpotik zetorren eztabaidarako grina somatu genuelako izan zen. Besteak beste, honako gai hauek atera ziren:

- ✓ Motibazioaren garrantzia euskararen erabilpenean eta ikasketa prozesuan.
- ✓ Euskaltzaleatasunaren aldeko diskurtsoa.
- ✓ Euskara ofiziala lurralde osoan.
- ✓ Edozein hizkuntza berreskuratzeko hizkuntz komunitate horren ingurumenak kontuan hartzeak duen garrantzia (kultura, hezkuntza...).
- ✓ Euskalgintzaren beraren kokapena

na Euskal Herrian abiatutik dagoen prozesu politikoan.

- ✓ Euskaltzaleen trinkotzea lortzeko bideak. Kontrajarriak ote dira trinkotze lanak eta gizarte osoari begira egiten diren plangintzak?
- ✓ Euskalgintzaren ajeak eta erronkak.
- ✓ Euskalgintzaren ekintza erreibindikatioak (hizkuntz eskubi-deak, eremu debekatuen berreskurapena...).
- ✓ Kontseiluaren Gogoeta Taldea indartu beharra.

Beraz, kongresu bat egiteko gai ugari dago eta seguru nago beste horrenbeste puntu edo gehiago ere aterako direla bilkura egiteko prestaketa fasean. Amua botata dago! ●

Publikoaren onespina dute beti bere antzezlanek. Iparraldeko antzerkia berpiztu duten idazleen artean dugu Pantzo Hirigarai baigorritarra. Donostia Hiria Saria irabazi berri du, antzerki arloan «Lamindegiko lamiak»ekin. Lanbidez, Irulegiko Irratian dihardu esatari.

“BIZITZAN HANDIUSTEA DUEN JENDEAZ TRUFATZEN NAIZ”

Hankaz gora kausitu dugu Irulegiko Irratia. Sosa biltzeko kanpainan murgilduta daude-eta. Jone, Panpi eta Itziar lan-kideekin batera mahaitxo batean dago Pantzo «Irrigarai», kalakan, kafe hutsa eskuetan duela. Hiru hilabete daramatza zigarro bat ahoratu gabe, errekorra gizon pindartsu honentzat. Bere lanak goretziak izan diren arren, berak ez dio garrantzirik ematen, plazer hutsaz idazten baitu. Mintzatzen hasiak garela, Izpegiko erreka bere sorlekua bezain bihurria ageri zaigu.

■ Zeren kariaz hasi zinen idazten Pantzo?

Hastapenean ez nuen nire burua gai ikusten (oraindik arnas-estuka eskailerak igo ondotik). Dena den, Daniel Landart bezalako idazleak bazirela ikusi izan ez banu, menturaz ez nintzen inoiz ausartuko. Nik uste idazteko beharra sentitzen dudala, kazetaritzak aspertu egiten nauelako. Kontraerrana iduri badu ere, ez dut gustukoa errealtatea eta gaurkotasunari atxikitzea, politika, adierazpenak, uff... Hori dela kari, beharrezkoa dut nire pertsonaia eta egoerak sortzea, anitzetan mundu hori kritikatzeko. Eta lanpetua egonik ere, astia aurkitzen dut. Nire azken bi obrek, «Behe-rearta» eta «Lamindegiko lamiak» izkiriatzeko lan gotorrera hiru astez segidan egin nuen, goiz eta arratsalde horretan jardukiz. Plazer handia da enetzat.

■ Zure esketxak uhinen bidez zabaltzeko parada izatea biziki lagungarria izan da jendearen erreakzioa ikusteko.

Bai, zentzu horretan ezin hobeki etorri

■ «Idaztean publikoa dut buruan beti. Ez dut gauza elitistarik egin nahi, herrikoiak baizik».

zait bi lanbideak uztartu ahal izatea. Irrati antzerkian egin nituen lehen urratsak eta, arrakasta erdietsi zutela ikusita, serioago ekin nion idazteari. Duela bi urte artio presoan astea egiten zelarik, antzerki gaua prestatzen nuen, esketxak gehienbat, eta

tuak ikusten zituen. Aitzina segitzeko adorea eman zidan horrek.

■ Irratian hasi aitzin, laborarientzako tresnak saltzen jardun zenuen denda batean, zer saltzen ari zinen ere jakin gabe, ezta?

Nola jakin duzu hori? Bai, 80ko hamarkadaren hasieran, sei hilabetez langabezian egon ondoan, bertan hartu ninduten, buruzagi astapitoak saltzeari neurria hartuko niola pentsatu zuelako.

Bezera bat etortzen zen bakoitzean ordea, beldurra pasatzen nuen, ez bainekien salgai zegoena zer zen, eta are gutxiago nola erabiltzen zen. Hala ere, frango saltzen nuen. Eskerrak ez nuen etxetik etxe ibili behar izan.

■ “Nire azken obran, lehenaldikotz, pertsonaia aski orekatu bat ageri da. 10 minuturen buruan hilko dute baina”

emeki-emeki antzezlan luzeagoekin hasi. Irratian, «Anton eta Maria» emankizuna izan zen arrakasta lortu zuen lehena. Harrera ona zuen zeren eta hemengo laborantza munduko jendeaz trufatzen zen eta jende guztiak bere auzoko bizilagunen kon-

■ **Bestaz besta gaupasan ibili eta egunez supermerkatu batean lanean lo aritu ondoren, irrastian hasi zinen.**

Oraindik ere maite dut besta egitea. Uste nuen adinarekin pasako zitzaidala, baina ez. Diozun bezala, 1981ean Radio Adour irrati librean hasi nintzen, 1984ra arte. Euskadi Irratian urte erdiz berriemaile gisa, eta geroztik hemen. Egun, albisteak eman eta kirol aktualitatea segitzen ditut, baita bertsolaritza eta egiazko istorio baten moldatzea ere. Larunbat goizeko emankizunean aldiz, irrati antzerkia, «Gezur flash» aktualitatearen satira bat egiten dugu. Arrakasta handiena ukan duena «Pertzero» izan da, non jende ezagunari deitu eta zirikatzen hasten ginen, tronparazteko xedez. Egiteari utzi genion, jendeak gu ginela aise atzematzen zuelako. Alderdi aber-tzaleez iseka egiteko eztabaida bat taxutu genuen, ezberdinki onartua izan zena; eta beste eztabaida bat Gabi Mouesca eta Maddi Heguy IK-ko bi kideek Paueko espetxetik ihesaldia egin ondotik. ETBren kontura ere zenbait esketx egin izan dugu, Goenkaleren errepasoa barne. Bertan parte hartu nuela, ez dakizu zenbat sofritu nuen Leonorri alkandora kentzeko, «lasai Pantzo» esaten zidan Ainhua Aierbek.

Azkenaldian, Marie Agnes lankidea-ekin batera, esketxak asmatzen ditugu he-mengo politikarien lepotik, imitazioak eta eginez.

■ **Nabari zaizu aktore lana egitea ere atsegin duzula.**

Bai, arras gustura aritzen naiz aktore gisa. Jendearen aitzinean egotean sabelean sentitzen den kilika hori. Zoritzarrez, ez dut uste talentu berezirik dudarik. Erraz-tasun handiagoa dut idazten oholza gai-nean baino.

■ **Sormen lan bati lotzerakoan, publi-koaren onespina jasotzeak zer nola baldintzatzen du istorioaren garapena?**

Ba, ene kasuan, goitik behera. Idazte-rakoan publikoa dut buruan beti; ez dut gauza elitistarik egiterik nahi, herrikoiaik baizik, jendeak berehala uler dezan. Ko-

“Iparraldean dugun antzerki giroa anitzez hobea da duela 10 urte baino. Baikorra naiz”

media hutsak dira, eta ene helburu bakarra istorioa nola bideratzea da barnealdeko pu-blikoari irri eginarazteko.

■ **Zure lanetan ageri diren pertsonaiek karikatura kutsu nabarmena dute.**

Bai, gehien gehienak errealtatetik har-tuak dira, manera erridikuloan beti ere. Denek dituzte soberakinak. «Beherearta»n eman dezagun, pertsonaia bat beti dabil bere dominak harro aipatzen, beste bat beti negarrez bere pospolinak utzi duelako. Nire azken lanean berriz, lehenaldikotz pertsonaia bat aski orekatua eta normala

dagoen arren, hamar minuturen buruan hiltzen da. Bizitzan handiustea duen jendea ezin dut jasan; niri bederen irrigarriak iru-ditzen zaizkit. Eta gure ingurua halako jendez josia dagoela, agian horregatik uz-ten ditut hain lotsagarri. Zeren eta gure bi-zitza barregarria da, hain seriozki hartzeko, gure buruari inolako garrantzirik emateko.

■ **«Lamindegiko lamiak» zure azken lanaren harira, zer du kontagai?**

Iratiko txalet batean gertatzen da, aste hondar batean maisu batek Iparraldeko az-ken euskaldunak gomitatzen ditu harat, giro goxoan euskaltasunaz gogoeta egin dezaten. Nola salba gure hizkuntzaren az-ken arrastoak? Euskal kulturaren

arlo bakoitzetik ordezkari bat joa-nen da, hala nola: azken pilotaria, azken bertsolaria, azken euskal-tzaina, azken muslaria, azken kan-taria, azken dantzaria, azken an-terkilaria, azken idazlea eta azken txis-tularia. Han bilduak direla, idazlea kontu-ratuko da bera dela euskaltasuna salbatu nahi duen bakarra. Besteek ezberdinki erreakzionatuko dute. Bat fatalista da, bes-teari bost axola, eta abar. Azken batean, pertsonaia hauen bidez Iparralde honetan euskaltasunaren aurrean diren sentsibili-tate ezberdinak plazaratzen dira. Horri lo-turik, Agatha Christieren «10 Petits Noirs» liburuan dagoen korapiloo sartu dut, hots, elur ekaitzaren erdian isolaturik daudela, blaut! norbaitek idazlea hil egingen du.

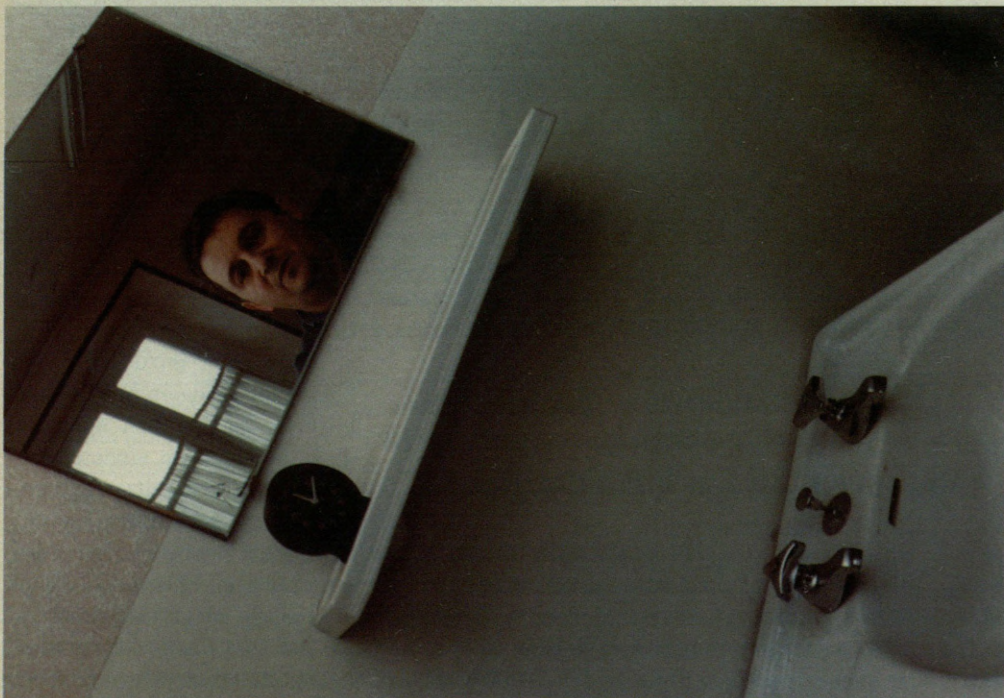
Hortik aitzinera, jokua erruduna nor den eta idazlea zergatik hil ote duen jakitea izanen da. Ez hori ba-karrik, bata bestearen ondotik hil-tzen hasiko baitira.

■ **Aipatu lanarekin bigarren al-diz Donostia Hiria Saria irabazi duzularik, zein eragin du horrek zure lanaren zabaltzeko?**

Harrotasuna sorrarazten didate halako sariek, hara! Orain idazle ofizial bat naiz sari bat eskuratu dudalako, baina ez ezazula hori jarri. (Orain serio). Saria lortu ala ez berdinki jarraituko nuen idaz-ten; saririk politena zure lana tau-laratua izatea da jendeak alaiki ikus dezan.

■ **Gainera, ez duzu batuan ida-tzi, behenafarreran baizik.**

Bai, jakinki antzezpenak Ipa-rraldean izanen direla, mintzamol-dea hola behar du izan. Hala ere, «Beherearta»n baino euskara ba-

■ «Hegoaldera berriz antzeztera joatekotan baldintza onetan izan beharko luke».

■ Irudian, Pantzo bere saltsan aktore gisa Xirristi Mirristi taldearen «Gezur Mezur» eta «Beherearta» antzezlanetan.

tuagoa erabili dut oraingoan.

■ **Hegoaldean aritu izan zaren aldi bakanetan, esperientzia ez da sobera ona izan.**

Ez, ez dugu batere oroitzapen onik. Azpeitiko Topaketetara joateko eskaera berriz jaso izan badugu ere, uko egin diogu, aurreko aldiaren etorrarazi gintuztenean, programan Iparraldeko betegarri gisa agertzeko baino ez zen izan-eta. Ongi oroitzen naiz. Abenduaren 2a zen, hotz lazgarri bat, dena hormatua zegoela, auzo bateko oholtza ilun batean jarri gintuzten. Hasieran guri so zeuden hamar lagunak ez ziren amaierako berberak. Jendea joan-etorrian zebilen. Guri begira baino, auto eskola bateko autoak egiten zituen maniobrei so gusturago zeuden hamar horiek. Aurkezlea bera ez zen geratu lana ikustera eta bukatzean, «oso ondo» esan zigun eta dirua eman, ergelak bagina bezala. Hizkuntzaren

muga hor egonik, gainera, ez zait jokamolde ona iruditzen. Berriz joatekotan, baldintza onetan izan beharko luke.

■ **Nola ikusten duzu Iparraldeko antzerkiaren egoera? Berpizkunde hitza gehiegi esatea al da?**

Ene irudiko, gaur egun osasun ona du. Xirristi Mirristirekin 1983an hasi nintzelarik, Landarten antzerki batekin, baziren bospasei talde ilusioz gainezka lanean. Zorritzarrez, 90eko hamarkadaren hastapeanean, gehienak desagertu egin ziren, gu, Bordaxuri eta Oztibarreko antzerkia ginen talde bakarrak. Azken boladan, Antton Luku, Mattin Hirigoien, Xabier Itzaina bezalako idazleak daude, eta baita herrietan talde berriak sortu ere. Haurrak ginelarik kasik herri bakoitzak bere antzerki taldea zuen. Orain, Lekuine edo Heleta bezalako herrietan gazteek lekukoa hartu dute. Antton Lukuk halaber, urtero Donibane-Ga-

raziko Lizeoan lan bat montatzen du haurrekin. Duela 10 urte genuen giroaren ondoren, oraingoa anitzez hobea da, Baikorra naiz.

■ **Alabaina obren ikusteko behar adina publikorik ba al da?**

Bai, segur. Hemengo jendea irrikitan dago. «Beherearta»rekin kasu, 25 emanaldi inguru egin ditugu antzokiak mukuru beteak zirela, eta «India beltzak» aurreko obrarekin 30etik goiti. Hiru aldiz sartu ezinik geratu zen jendea. Gezurra iduri badu ere, barnealdean frantsesez aritzen diren konpainiek baino jende gehiago biltzen dute euskaraz egindako antzezlanek.

■ **Geroari begira, zer duzu esku artean?**

Ba, batetik eleberri labur batzuk idazteko ideia badut. Bestetik, Banka herrikoek antzezlan amini bat eskatu didate, Arrosako festibalerako beste zerbait. Eta uda pasatuta, Xirristi Mirristi taldearekin «Lamindegiko lamiak» apailatzeari ekinen diogu. Era berean, bi obra ditut buruan, bata «Beherearta»n ageri zen Zakarias Putxapal detektibea protagonista duela, eta bestea berriz, Iparraldeko euskal irratien inguruan.

Hirugarren burutazio bat ere badut, hara, gazteak ginelarik aste hondarrean Garaziko «Garatenia» dantzatokian elkartzen ginen. Han biltzen zen jende-piloaren erdiarekin aski da antzezlan polit bat egiteko, Ettore Scolaren «Le bal» filmaren estiloa hartuz. Mota guztietako pertsonaiak zeuden: abertzale petoak, abertzaleen aurka-koak, mozoloak, neska panpoxa inozoak, mutiko lerdenak erraztasuna zutenak nesken biltzeko, eta ni bezalakoak, inoiz deus lortzen ez genuen gautxori pitoak ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ «Iratiko txalet batean gertatzen da nire azken lana. Maisu batek Iparraldeko azken euskaldunak gomitatuko ditu. Baina orduan...».

Astia Hartuta

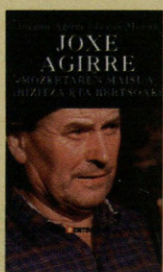
L I B U R U A K

HISTORIARIK GOIBELENA*Ford Madox Ford*Igela
265 orrialde
1.800 pta.

Eragin handia izan zuen Ford Madox Ford idazle (1873-1939), argiaratzaile eta kritikari britainarrak XX. mende hasierako literaturan. Bere lanen artean «Parade's End» eta «The good soldier» eleberriak dira ezagunenak. Igela argitaletxe nafarrak azken honen itzulpena kaleratu du «Historiari gibelena» titulupean (jatorriz Fordek «The Saddest Story» ipini zion izenburu moduan eta hori mantendu du euskarazko bertsioak). Liburuaren lehen esaldian adierazten duen bezala egileak inoiz entzun duen historiari gibelena kontatzen du Ashburnham senar-emazteak, Edward eta Leonora, protagonista dituen pasiozko historia tristetia. Xabier Olarrak burutu du euskararako itzulpena ●

EL MUNDO ENCANTADO DE LOS VASCOS*Jose Dueso*Jose Dueso
199 orrialde
2.995 pta.

Euskaldunon mundu magikoaren gaia ez da berria Jose Dueso egilearentzat. Sorgingeria, magia eta mitologiaren inguruko lan ugari ditu argitaratuak dagoeneko. Oraingoan A-tik hasi eta Z-ra bitarte hiztegi moduko bat osatu du gure mundu magikoaren elementuekin. «Abadelaqueta» hitzak zabalitzen du zerrenda luzea (Aramaio inguruko toki bat da eta bertan akelarreak egiten omen ziren) eta amaiera, aldiz, «Zuzidun txakurra»-k ematen dio (Barakaldon aspaldi existitu zen zakur misteriotsua, norbait hil eta hurrengo gauean azaldu ohi zena). Tartean Aizkorriko Dama, jentilak, Errolanen harria, Mateo Txistu, Basandere eta beste hainbat pertsonaia, elementu eta tokiren inguruko azalpenak ematen dira ●

JOXE AGIRRE MOZKETAREN MAISUA*Joxean Agirre eta Jexux Murua*Bertsolari
319 orrialde
2.200 pta.

Joxean Agirre kazetariak eta Jexux Murua Bertsozale Elkarteko liberatuak Joxe Agirreraren bizitza eta bertseoi errepassoa egiten diete lan mardul honetan. Joxean Agirre Kazetariak bere bizitza bildu du eta Jexux Murua bertsozaleak, aldiz, bertso sorta zabala. 1929an jaioa, gizon gogorra da azpeitiarra, jenioz bizia, bertsolaritza tradizionalaren ezaugarri guztiak mantentzen dituen gutxienetakoa eta berak sinetsi nahi ez badu ere, askoren ustez punta-puntako bertsolaria. Liburuaren hitzaurrean Joxean Agirrek idatzi duen moduan, «oso bertsolari gutxi dira bat-batekotasunaren gailur horietan laprast egin gabe ibiltzen direnak. Joxe Agirre da horietako bat» ●

TXINGUDIKO EKOSISTEMAK

Txingudiren A.K.

Doan

Txingudiren Aldeko Koordinakundearen helburuetako bat zonalde honetako aberastasun biologiko eta ekologikoa jakinaraztea da eta bide horretan pausu berri bat eman dute, Hendaiaiko Txingudi Ecologie taldearekin batera, koaderno hau argitaratuz. Lau ekosistema bereizi dituzte: hondartzak eta itsasertzeko dunak; itsaslabarrak, ibaiak eta ibaiertzak eta padura. Horietako bakoitzarekin poster moduko bat osatu dute Gorka Gorosperen marrazkiekin eta orriaren bestaldean informazio bildu dute euskaraz gazteleraz eta frantsesez. Lan hau eskuratu nahi duenak Koordinakundeari eska diezaioke helbide honetan: 466 postakutxatila 20300 Irun ●

MUNDU BERRIA
DARAMAGU
BIHOTZEAN...

Hertzainak

Oihuka

Biniloan argitaratuak egon arren, oraindik CD formatuan kaleratu gabeko Hertzainak taldearen abestiz osatua da Oihukak kaleratu berri duen disko hau. Hiru maxi single biltzen ditu —«Mundu berria daramagu bihotzean», «Une etengabeak» eta «Aitormena»— eta orotara hamaika kantuk osatua dago. Talde desagertuaren hainbat kantu ezagun entzun daiteke bertan:

«Guantanamo»ren bertsioa eta «Yankee go home»; «Arrautza bat pinu batean» eta «Infernuko atean» abestien zuzeneko bertsioak —«Zuzenean» diskorako grabatuak, baina bertan argitaratu ez zirenak—; Taldeak berak sortutako Aketo diskoetxearekin grabatutako Gariren lehen konposaketak; «Aitormena» ezagunaren bertsio berezia, soka konponketarik gabea... ●

«Administrazioa kontraesan batean dago»

■ **Mikel Estonba**
«Txingudiko ekosistemak»
laneko egileetako bat.

Nolatan erabaki zenuten Txingudiren Aldeko Koordinakundeko ki-deek bertako ekosistemaren inguruko lana burutzea?

Koordinakundeak bi helburu nagusi ditu duela 10 urte sortu zenetik: bata, Txingudiren babes eta errehabilitazioaren alde lan egitea eta horretarako beharrezkoak diren salaketa eta presioak burutzea; bestea, Txingudiko balio biologiko eta naturala bertako biztanleei helaraztea. Bigarren helburu horrekin eginiko beste pausu bat da hau. Aurreko lanak bertako animalien eta landareen ingurukoak izan ziren. Lan berriak ikuspegi orokorragoa, ekosistemaren ikuspegia, eskaintzen du.

■ **Zeini dago zuzendua lan hau? Eta non banatu duzue?**

Interesa duen edonorentzat egin dugu. Haste-ko, Txingudi aldean lehendik interesa agertu dutenekin sare bat badugu osatua eta horiei bidali zaie. Gainera, Txingudiko hiru udalerrietan, liburutegi, udal bulego eta antzekoetan ere, ale batzuk banatu ditugu.

Iruditzen zaigu pedagogikoki ere, material osagarri gisa, oso baliagarria izan daitekeela. Horregatik, «Hik hasi» aldizkariaren bitartez, Euskal Herriko ikastetxe bakoitzak ale bana

jaso du. Txingudiko ekosistemak dira, baina Euskal Herriko edozein estuariotan topa daitezke.

■ **Ez dira ekosistema bereziak, orduan...**

Euskal estuarioak gizakiaren eraginagatik oso kaltetuak daude. Eraso ugari jasan behar izan dituzte. Txingudi bere balio naturalak mantentzen dituen gutxienetakoa da. Bertako ekosistemak ez dira bereziak, baina bere egoera, ona izan gabe ere, gainontzekoena baino askoz hobea da eta horrek egiten du berezi.

■ **«Ona izan gabe ere» diozu. Erasoak-eta, ez al dira azkenaldian gutxitu?**

Gaur egun onartuagoa dago, bai gizartearen aldetik bai instituzioen aldetik, estuarioen balio naturala. Hala ere, inertzia ikaragarriak daude eta ekosistemen suntsiketak aurrera jarraitzen du. Duela gutxi Urumea ibaiaren bokalean mantentzen zen padura zati txiki bat, azkenekoa, suntsitu dute Donostiako sarrera berria egiterakoan. Administrazioetik paduren balioa aipatzen da, baina gero, administrazioak berak ez ditu neurriak hartzen padura zati txiki bat bera ere mantentzeko. Kontraesan handia da hori. Sokoan, urbanizazio bat egiteko orduan, gauza bera gertatu da eta Txingudin ere ematen dira horrelako erasoak ●

...ARGIA JOAN EGIN ZEN ETA
JOATEZ BAT, GARRASI IKARAGARRI BAT
ENTZUN ZEN GAZTELU OSOAN; ESKAILERETAKO
MAILAK KRAK EGITEN HASI ZIREN ETA TXIMISTA BATEK ESKAILERAK
POLIKI-POLIKI JAISTEN ARI ZENAREN AURPEGI BELDURGARRIA ARGITU ZUEN,
MAIORDOMOA ZEN. ARGIA ETORRI ZEN BERRIRO ETA ODOLEZ BETETA ZEGOELA IKUSI NUEN.
LABANA-BATEN AHOAK DISTIRA EGIN ZUEN BERE ESKUTAN ETA ERREAKZIONATU ORDUKO HAREN GORPUA GAINERA ETORRI ZITZAIKAN

Distantzia guztietara irakurtzeko zailtasunak badituzu, hurbil zaitez MultiOpticasera.

lente
PROGRESIBORIK
onenak
VARILUX®

goza ezazu
egokitzen
BERMATUAZ

3 hilabetean
ordaindu
ERREKARGURIK GABE

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

www.multipticas.com

Bezeroaren arretarako telefonoa: 900 34 35 36

Pixkanaka ohitzen ari gara zinema euskaraz ikustera. Gero eta jarraitzaile gehiago ditu «Zine oro» igande gaueko saioak. Izan ere, Joseba Apaolazaren aurkezpena, filmaren inguruko berriak, itzulpen zainduagoak eta bikoizlarien hobekuntza dira gorakada honen arrazoiak.

300.000 IKUSLE FIDEL

Betiko galderak ez du erantzunik. Euskaldunok izango al dugu noizbait karteldegiko filmak euskaraz bikoiztuta ikusteko aukerarik? Momentuz, ez dirudi banatzaileak prest daudenik. Ez baita errentagarria, gu, hain hutsaren hurrengo izaki. Katalunian ez bezala, non hizkuntza kuotak laster indarrean jartzekoak diren, hemen, zinemara joan nahi izanez gero, erdaraz ikusi behar derrigor. Eusko Jaurlaritzaren pasibitatearen aurrean, eskerrak Tinko elkartearen ekimenez bikoizten diren filmak, parakaidisten modura, noizean behin gurean lur hartu eta elikatzen gaituzten. Oasis txikia basamortu erraldoian. Egun gogoangarri hori heldu bitartean, telebistan dugu aukera bakarra estreinatu zirenean arrakasta polita lortu zuten filmak ikusteko. Ikusle euskaldunen artean gero eta ohitura handiagoa dago zinea ama hizkuntzan ikusteko. «*Filmen tiradizoa eta bikoizketa zaindua dira euskarazko zinemaren gorakadaren koska*» azaltzen digu Iñaki Pangua «Zine oro» saioko zuzendariak.

Oraingo ekimenak hala ere, gazteria erakarriko du batik bat, oso zaila baita filmak erdaraz ikusteko ohitura duen jendearen txipa aldatzea. Gazte ikusle horiek dira beraz, orain ohitura hartzean presioa egingo dutenak noizbait zinema euskaraz ere eskain dezaten.

AURKEZPENAREN AMUA. Zerikusi handia izan du, halaber, filma eskaini aurretik Joseba Apaolazak «La noche de» saioaren antzera egiten duen aurkezpenak, filmaren inguruko xehetasun eta bitxike-

secretos del corazón

[secrets of the heart]

■ Montxo Armendarizen «Bihotz ondoko sekretuak» film ikusien artean egon da.

rien berri emanez. «Zine oro»ko film ikusien artean «Gaixo ingelesa», «Bihotz ondoko sekretuak», «Airbag», «Betiko kartzela», «Iluntzetik egunsentira arte», «Garrasia», «Etxean bakarrik», «Maverick», «Dreed epailea», «Fluke», «Oroi-mena erronka» eta «Izurria» ditugu. Hauek guztiek batez beste 300.000 ikus-entzuleko audientzia metatu dute.

Funtsezko erantzukizuna du hartara, ETB-1ek, ikusleen artean ohitura sorrarazteko. Hain zuzen, duela gutxi arte film bat euskaraz bikoiztua ikustea artiziala zen,

usadio ezak eta bikoizketa kaskarek eraginda. Orain berriz, ekina- ren ekinez, bikoizlari profesiona- lek franko hobetu dute beren jar- duna. Lausotuta geratu da garai bateko euskara sintetiko hura, euskaltzale amorratuenei ere ka- tez aldatzeko gogo bizia pizten ziena. Egun aldiz, euskaratutako film batek ez digu belarriko minik sortuko. «*Demagun bikoizlari batek Marlon Brandori ahotsa ongi jartzen diola; bada, saiatzen gara hori errespetatzen, hurren- goan ere berak jar diezaion. Hain zuzen, lehen ez bezala, orain ez ditugu bikoizlari finkoak bikoiz- tetxeetan. Bikoiztaile-aktoreen artean aukeratu daitekeenez, gero eta errazagoa da. Lehen, planti- lakoekin bakarrik moldatzen gi- nen, eta orain berriz bikoizlari 'freelance' delakoak nagusitu di- ra*» diosku Tomas Ugalde K2000ko bikoizketa buruak. Ba- tez beste, film bat bikoizteko, as- tebete behar izaten da; aurrebi- koizketa aldiz, askoz luzeagoa da, hilabete ingurukoa, hain juxtu.

«*Filma bikoiztu ondoren gai- nera, bada zuzenketak egiten di- tuen euskara arduradun bat, egon daite- keen akatsak-eta fintzeko. ETBtik ere ja- rraipen estua egiten digute*» diosku Alvaro Sanchez K2000ko arduradun artistikoak.

Bikoizteko zailtasun gehien ematen du- ten filmak kutsu intimista dutenak izaten dira, bestelako elementuak ahaztu gabe, noski: «*Pertsonaiek hizkera berezia dute- lako, elkarriketen bizitasunagatik edota filmak duen barne erritmo hori bikoizketan ere ezartzea zaila delako*», dio Ugaldek.

Bikoizlariak jatorrizko bertsioa dute beti lagun, aktorearen mintzamoldeari neurria

har diezaioten, harik eta pertsonaia bereganatzen duten arte. «Bikoizlarien lana ez da behar adina baloratzen, aktore onak izateaz gain, erritmo ona eta sinkronia ere eduki behar dute-eta». Azkenik, audioaren nahasketa dator. Giro soinu eta pertsonaien ahotsa txukun nahastean egoten da koska, bikoizketa originala bezain sinesgarria izan dadin. Ugaldere irudiko, «batzuetan giro soinu gehiegi igotzen bada, ez ulertzeko arriskua egoten da, haize firfirak, autoak edo marmarrak direla. Baina horiek ere filmaren zati garrantzitsuak dira».

K2000 estudioan esaterako, laster ikusgai izango diren «Michael», «Memorias de un hombre invisible», «Hackers», «Stargate» eta «Malice» filmeen bikoizketa burutu dute.

■ «Jaguar» filma martxoan izango dugu ikusgai «Zine oro»n.

MUTURREKO NEURRIAK.

Bada azken arrazoi bat lagundu duena euskaratutako filmek harrera ona izan dezaten: itzulpenak egiterakoan askoz arreta handiagoa jartzen da, eta ahozkotasunetik hurbilagoa dagoen hizkera erabiltzen. Edertrack, K2000 eta Irusoin bikoiztetxeetako itzultzaileak eta ETBko euskara sailekoak elkarlanean aritzen dira. «Itzulpenetan jauzi nabarmena egin da eta, orain, gure eginkizuna irizpide bat finkatzea da hiru enpresek antzeratsu itzul dezaten. Bikoizketa egin ostean, azken orratua ETBn ematen dugu, entonazioa eta ahoskera egokiak ote diren egiaztatzeko» argitzen digu ETBko euskara saileko Asier Larrinagak. Era berean, erdaraz mo-

du batera erraz esaten dena, gero, euskarara itzulita, oso maila jantzian geratzen da. «Askotan buelta eman behar zaio eta pareko esanahiak aurkitu. Gaur egun, ez da akats larriarik egiten, egokitasuna da lan-

kontuan hartzen dute. Halaxe, «Total recall» filmari, «Desafio total» jarri zitzaion gaztelaraz, eta euskaraz «Oroimena erronka». Aurki emango den «Extreme measures» filmari —«Al cruzar el limite» gaztelaraz— «Muturreko neurriak» ipini ordez, azkenean «Muga zeharkatuz gero» jarri zaio, filmaren harria hobeto adierazten duelakoan.

Azken gogoeta bat: zergatik ez dira fimak jatorrizko bertsoian eta euskaraz azpidatzita ematen? Hala egingo balute, aukeran film gehiago egoteaz gain, merkeago ere izango litzateke, azpitoluak baino ez dira jarri behar-eta, era horretan bikoizketa gastuak saihestuz ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Batzuetan, erdarazko film batean erraz esaten dena, euskaraz maila jantziegian geratzen da

tzen duguna, bikoizketa sinesgarria izate aldera».

Orobat, ahalegin berezia egiten dute filmaren izenburuak jatorrizko izenburutik gehiegi ez aldentzeko. Eta, aldi berean, jendeak ezagutzen duen gaztelarazkoa oso

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ GOIENA TELEBISTAREN ERRONKA

Giro onean eta ilusioz gainezka ari dira Debagoien bailarako 9 herriak elkarlanean Goiena udaberrian abiarazteko. Hasieran, Arrasate Telebistaren azpiegitura erabiliko badute ere, ondo legoke beste herrietako egiturez baliatuko balira zenbait ekoizpen egiteko. Bergaran eraikitzen ari diren auditorioa esaterako, gune aproposa izan liteke ●

■ ARGIÑANOREN ITZULERA GUTIZITUA

Agidanez, Karlos Argiñano irrikitan dago bere eguneko menua euskaraz ematen hasteko. Bere tiradizoari esker, gatza eta piperra hartuko du ETB-1ek. Martxoan hasita, eguerdi eta gaueko «Gaur egun» albistegiaren aurretik emango da. Espetro dezagun bere hitz jarioa gaztelaraz duenaren adinakoa izatea. Neurria hartuko ahal dio! ●

■ «LA NOCHE DE...» SAIOKO KINIELA OSCARRETARAKO

Aurtengo Oscarren izendapenak eza-gutarazi direlarik, abian da «La noche de...»ko lehiaketa, ikusleek bost izendapen nagusiak asma ditzaten, hala nola, aktore, aktorea, zuzendari, filma eta atzerriko filmik onena. Asmatzaileak bi lagunentzako Los Angeleserako bidaiaren zozketan sartuko dira. Prentsan agertuko da kiniela ●

Herri Irratian «Ingurugiro Etxea» ingurumenari eskainitako tarte entzun dezakegu «Bidez bide» saioaren barruan. Alberto Gorritiberea da aurkezlea.

AMA LURRAREN BABESLEKUA

Tantaka heltzen zaizkigu ingurumenari lotutako berriak. Bakarrik hondamendiak gertatzen direnean ematen zaie oihartzuna. Hori dela eta, 4R fundazioak hitzarmena adostu du Azpeitiko Ingurugiro Etxea Museoa eta Herri Irratiaren artean ingurugiro gaiak uhinetan ezagutarazteko. 25 minutuko iraupena du eta 12 bat berri ematen ditu Alberto Gorritiberea aurkezleak: «*Hasieran gai faltan ibiliko nintzela uste banuen ere, gero, guztiz kontrakoa gertatu da, berri iturri agortezina da ingurugiroarena*». Dena den, «*Herriz herri*» bere larunbateko saioan ez bezala, ez du eztabaidaren haritik jotzen, «*askotan, solasaldi horiek entzuleak posizionatzeko baino ez dute balio-eta*».

Halaxe, era arin batean, Ingurugiro Heziketaren liburu zurian ageri diren gomen-dioak biltzen dira saioan. Komunikabideak inplikatzeko garrantzitsua da, gizarte me-

SAN CAETANO

■ Irratsaioa asteartero uhineratzen da 17:30etatik 17:50ak arte, Loiola Irratia eta Herri Irratian.

zua zabal dezaten. Birziklatu, berrerabili eta, oro har, arduratzeko mezuak helarazten dira. «*Nik auzi baten inguruko irakurketa ezberdinak ematen ditut*» diosku Gorritibereak. Adibide modura, hona hemen jorratua izan den gaietako bat: Erika petro-

liontzia eta Danubio ibaiko isurketen ondorio lazgarriak, gurean ere halakorik noiznahi gertatzen ahal dela ohartarazteko. «*Gure ibaietan berun eta lindanoa atzematen da, nahiz eta proportzioa txikia izan*». Bestalde, Greenpeacek ohartu duenez, 2005. urtetik aurrera, PVC hondakinak arazo larriena bilakatuko dira; PET sistema garatu behar da plastikoa birziklatzeko. Era berean, mundu osoan 436 erreaktore nuklear daude, energia elektrikoaren % 17 sortzen dutenak. Espainiako Estatuan adibidez, 9 erreaktore daude 7 zentraletan, enegiaren % 33 ekoiztuz. «*Ekimen onen berri ematen da, noski. Baina baita laster egitekoa den Bergarako Zuhaitz Egunaren edo Tolosako Udalak abiarazitako ingurugiro sailaren berri ere*» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ *Laura Perez*

«Disimulatzen ere ikasi egiten da»

Irrati formula egiten du Gernikako Onda Vasca irratiari

Kazetaritza ikasketak buruturik, Barakaldoko Radio 90ean hartu zuen eskarmentua gernikarrak. Egun, denetarik egiten du, goizetan kontrola eta arratsaldetan irrati formula 17:00etatik 19:00etara. «*Nik aukeratutako musika ipintzen dut, euskaraz zein erdaraz, kultura agendarekin tartekatuz*». Zailena, beti aldarte onean agertu beharra egiten zaio: «*Bi ordu horietan triste baldin bazaude, alaitasun*

itxura ematea da zaila. Baina ikasi egiten duzu disimulatzen, nahiz eta naturaltasuna edukitzea beharrezkoa den». Albisteak lantzea da gehien atsegin duena, «*berriak hartu, taxutu eta zabaltzea. Albistegietan gehiago jardun nahi nuke*». Mikro aurrean keinu mordoa egiten du Laurak: «*Aulkia ere alde batetik bestera mugitzen dut. Jendeak ikusiko banindu...*» ●

B a g a k

■ EUSKAL EMIGRAZIOA HIZPIDE RADIO FRANCEN

Iragan astean gaualdi goxo bat igaro zuten Alduden, Ameriketarat joan ziren herrikoei eskainia. Radio France Pays Basquek zuzenean eskaini zuen emanadia. Euskal Kultur Erakundeak bultzatua, Etxeberri ahizpak, Orazaitzarrak, Pierrot Erramuspe, Mixel Xalbador, Magali Zubillaga eta Guy Saldubeherek emigrazioari buruzko kanta ezagunak abestu zituzten. Pantaila handi baten bidez, halaber, gau hartan emanak izan ziren kantuak abesteko parada ukan zuen publikoak. Txalotzekoa da Radio Francekoen ekimena, nahiz eta eguneroko jardunean euskara folkloretzat hartzen duten ●

BILBO otsailak 26 eta 29
Opera
"La traviata" opera klasikoa
bi egunez ikusteko aukera
izango da.
Euskalduna Jauregia

BASAURI otsailak 27
Erakustaldia
Arizko
ikastolaren 30.
urteurrena dela
eta, Nafarroatik
etorritako Zurgai

herri kirol taldearen erakustaldi bikaina izango
da: aizkora, trontza, aitzurra, zerratokia, harria,
fardoa, gurdia eta ingudea. Perurena aita-
semeak, Zelai, Jose Ignacio Flores "Axio"
eta Ernesto Ezpeleta "Bihurri" k ere
eskuhartuko dute.
Bizkotxalde parkea
12:00

EIBAR otsailaren
29ra arte
Erakusketa
"Miramon
Zientziaren
Kutxagunea"
erakusketa ikusteko
egun gutxi batzuk
dituzu.
Portalea Kultur
Etxea

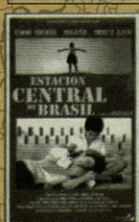

IRUN otsailak 27
Haur antzerkia
"Tantaz tanta" Trokolo
antzeki taldearen lan
berria, Virginia Imazek
zuzendua. Istorio honen
protagonistaren eskutik
uraren ziklo naturala
ezagutzeko aukera
izango dugu. Amaia
Kultur Zentroa
17:00

AUDIO otsailak 25
Kontzertua
Anje Duhaldek emanaldia eskainiko
du, Araba Euskaraz 2000k
antolatutako egitarauaren barnean.
Aretako Kultur Etxea
20:00

BEASAIN otsailak 24
Zinema
"Estacion
Central de
Brasil" filma
izango da
ikusgai. Gutunak
idazten sots
batzuk irabazten
dituen andereño

batek Josue 9 urteko mutikoa
ezagutuko du, honen aitarentzat
gutuna idatzi eta amarik gabe
geratzen den une berean. Zenbait
gorabehera latzen ondoren,
andereñoak bere aitaren bilaketan
lagunduko dio. Film honek Urrezko
hartza eskuratu zuen Berlinalean.
Usurbe Antzokia
21:00

ERRETERIA otsailak
26
"Upeletan erronka"
Laxok taldeak euskal
dantza, trikitixa
(Ansorregi eta Larrañaga)
eta bertsolaritza (Egana
eta Peñagarikano)
uztartzén dituen
ikusizuna eskainiko du.
Ekintzaren ardatza
sagardotegi batean topo
egiten duten bi koadrilan
arteko erronka da.
Errenteria Hiria
Kulturgunea (Niessen)
20:00

ARMENDARITZE otsailak 24
Txotxongiloak
"Herrialde Urdina" txotxongilo
emanaldian, pertsonaia baten bizia
eta amets zahar batzuen
biziberritzea kontatzen da.
"Zuentzat" aretoa
21:00

AZPEITIA otsailak 26
Bertsolaritza
Berto-antzerki jaialdia, Azpeitiko 13
bertsolariren eskutik: Lazkano, Joxe, Xebastian
eta Beñat Lizaso, Angel eta Andoni Larrañaga,
Joxe Agirre, Joxe Luis Gorrotxategi, Euskitze,
Jokin Uranga, Urko Egaña, Leire Ostolaza,
Aritz Etxeberria eta Loidisaletxe.
Izarraitz pilotalekua
22:30

ZANGOZA otsailak 26
Kontzertua
Benito Lertxundik kantaldia
emango du Zangozako Nora
abesbatza lagun duela.
Enrike de Labrit zinematokia
20:30

Agendarako deialdiak hogeai egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

L A N D A R E A K

Palmondoa lurralde tropikaletan bizi da. Hala ere, itsasertzeko epeltasuna dela-eta Euskal Herrian ederki bizi ohi dira zuhaitzok.

GIZON ZUZENA LORATZEN DA

Familia zabala da palmondoena, 3.000 inguru ezagutzen ditugu eta munduko lurralde tropikal gehienetan bizi dira. Gutxi batzuk besterik ez dira bizi hortik kanpo. Bertako epeltasun gozoa dela eta, Euskal Herriko itsasertzera ekartzen diren palmondo gehienak ederki bizi dira. Zabalduenak *Trachycarpus fortunei*, *Chamaerops humilis*, *Phoenix canariensis*, *Phoenix dactylifera*, *Whasingtonia filifera* eta *Whasingtonia robusta* dira, eta epeletan epelena den Bizkaian, limoioondo eta laranjondoen artean goza ditzakegu ale ederrenak.

Beste zuhaitz gehienak ez bezala, palmondoak handiak izanagatik ederki mugi eta landa daitezke. Lan hau lurra berotu

denean egin behar da, hurrengo negurako indartu dadin. Maiatza-ekaina bitarte hori da garai aproposa. Hostorriak ihartu ahala bertan uztea da onena, baina itsusi irudituko moztuz gero, garaitsu berean egin.

«Gizon zuzena loratzen da nola palmondoa» esaera jasoa du Ibon Sarasolak bere Euskal Hiztegian eta horixe etorri zitzaidan burura negu hotz honetako lehengo egun batean. Donostiarrak ikuskizunak antolatzen iaioak direna badakigu honez gero euskaldunok; dirua soberan eta... esango luke baten batek. Negu-neguko egun batean ikusi ez dut bada garabi ikaragarri horietako bat palmondo ikusgarri bat ipurditik atera eta haruntzaxeago, itsasoari begira diren etxe horietako batean landatzen! Palmondo horrek jai du, lan hori orain eginarazi duen gizaki zuzenaren bu-ruaren gisan arolduko da ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

BP 897 molekulak drogaren kontsumoa gutxitzen du, hau hartzera daraman antsia murriztuz. Laborategiko arratoiekin emaitza onak eman ditu eta aurrerantzean gizakiekin egingo da frog.

DROGEN MENPETASUNA TXIKITU

Frantzia eta Britainia Handiko zientzialari talde batek aurkitu berri duen molekulak eragin oso onak dituela dirudi toxikomanoen abstinentsia sindromea kentzeko, eta desintoxikazio-saio baten ondotik berriro droga kontsumoan erortzeko arriskua gutxitzeko.

Substantziak arrakasta osoa du laborategiko arratoiekin, eta agian droga-menpetasunen tratamendua erabat irauliko du, ez baitu dependentziarik sortzen, egun ordezko produktuekin (metadonarekin, esaterako) gertatzen den bezala. Berehala hasiko dira esperimenduak gizakiekin, heroina, kokaina, alkohola eta tabako adikzioak tratatzeko.

Molekula BP 897 izenarekin izan da bataiatua, «Nature» aldizkari zientifiko ospetsuan aurkeztutako lanean. Pierre Sokoloff farmakologo frantziarrak, ikerketaren zuzendariak, azpimarratzen du pro-

duktuak droga hartzeko premia eta antsia gutxitzen duela. Droga batetik desengan- txatu nahi duenarentzat, aurrena kontsumoa gutxitzen lagunduko dio eta ondoren bere aztura hori erabat ezabatzen.

BP 897 honek dependentziaren hartzaila espezifiko baten gain dihardu, D3 izenekoaren gain. Errezeptore horrek dopaminaren transmisioa erregulatzen du, plazerarekin lotutako mezuak bideratzen dituen garuneko bitartekari kimikoa. Eta gizakiairengan adikzioa eta dependentzia eragiten duten produktu guztiek (kokaina, nikotina, alkohola...) dopaminaren libera- zioa gehitzen dute garunean ●

◆ JABIER AGIRRE

Artadiak eta mahatsondoak Zumaiako itsasoari so

Zumaia, Gipuzkoako kostaldean Deba eta Getaria artean dago, nahiz eta Zestoa eta Aizarnazabal herriekin ere muga egiten duen. Bertako biztanleek arrantzaren eta turismoaren bidez itsasoaren eraso eta babesa jasaten dute. Gizakiek, eta baita bertako fauna eta landarediak ere: arrain, hegazti eta ornogabeek, zuhaitz eta basoek. Itsasoak babesten dituen bizidun hauen artean artadiak daude. Neguko hotzetik babesten du eta substratu lehorretan ondo moldatzen dira arteak. Arteen moduan mahatsondoek ere txoko ekologiko egokia topatzen dute inguru hauetan. Aste honetako txangoan zehar, baso natural eta landaketa artean ibiliko gara.

Ibilbidea, Zumaiaetik Getaria bidean, kirol portu parean dagoen aparkalekutik hasiko dugu. Ibilgailua utzi ondoren, Artadi auzoko bideari ekingo diogu. Bidea asfaltatua dago, baina landareak ikusteko aukera ezin dugu alde batera utzi. Errepidean ez da auto asko ibiltzen eta artadia zeharkatzen duenez espezie desberdinak identifikatzeko aukera paregabea dugu.

Artearekin (*Quercus ilex*) batera, gurbizta (*Arbutus unedo*), txorbeltza edo zinu-
ria (*Rhamnus alaternus*), gartxu hostoza-

■ Azkizuko auzunetik igaroko gara; argazkian eliza aterpe galantarekin.

bala (*Phillyrea latifolia*), erramua edo ereinotza (*Laurus novilis*) eta karraskiloa (*Ligustrum vulgare*) topa ditzakegu. Igo-karien artean endolaharra (*Smilax aspera*), Rubia peregrina eta huntza (*Hedera helix*) daude. Lurzorua sakondu eta gozotzen den lekuetan haritza (*Quercus robur*) ere agertzen da.

Artadia baso oso itxia denez errepidetik eroso aztertu genezake. Bertan barneratu izan denak badaki zein «atsegina» den berau zeharkatzea. Endolaharra bezalako igokariekin batera arrosa eta beste zenbait sastraka arantzatsuk, arropak puskatzerainoko txikizioak sor ditzake. Endolaharrak hostoak bihotz formakoak izan arren, ertzak arantzaz beterik ditu eta beste landareetan gora igotzeko

ondo datozkio. Errepidean aurrera jarraitu eta larreetako batean arkazia topatuko dugu loretan. Jatorriz Australia eta Tasmaniakoa da zuhaitz hau eta gehienbat etxeak apaintzeko erabiltzen da. Txalet eta etxebizitza bakarrak ugari direnez, beraien lorategietan zuhaitz exotikoak barra-barra daude.

Kilometro eta erdira Artadi auzora hel-

■ Artadi itxia goian eta alboan korradu-belarra.

■ Artadi auzotik atera dugu argazkia. Bertatik Urola ibaia eta inguruko paisaje zoragarria gure zain da.

duko gara. Bertaratu eta San Migel eliza eta inguruaren ikuspegi zabala izango dugu: Urola ibaiak itsasoratzean Bedua parean eratzen duen estuarioa eta atzealdean Izarraritz mendikatea.

Auzotik irten eta etorritako bidean eskuinera hartuko dugu. Errepide asfaltatuaren ezkerretara hesi biziak ederrak agertzen dira artadiko espeziekin, gurbitz, esate baterako. Gurbitzaren fruitu gorri eta zuku askokoak alkohola edukitzeagatik egin dira ospetsu. Ez dakit hegaztiak mortzen diren fruitu hauek jandakoan, baina hartzari izugarri gustatzen omen zaiz-

kio. Baserri batean amaitzen da bidea (2 km). Bertan lastoa gordetzen duten aterpetik ezkerrean doan bidea hartuko dugu. Artadia labore lurrek ordezkatu dute, larre eta belardiek batik bat. Simaur pilak ere beha daitezke bidean zehar. Bide-

gurutze berri batera heldu eta ezkerrekoa jarraituko dugu. Pinudia ezkerrean utzi eta beste gain batera helduko gara. Hemen, parean dugun bidea hartu eta pinudi baten albotik baserriz baserri Azkizura doan errepidearekin bat egingo dugu (3,5 km). Errepidean eskuinera jarraitu eta kilometro eta erdi eginez gero Getariara helduko ginateke. Baina guk erreka albotik doan bidea hartuko dugu ezkerrean.

Azkizuko harantxo honetan mahastiak (*Vitis vinifera*) edonon daude eta labore lur onenak txakolina egiteko mahatsondoz josiak daude. Etxe berri bakoitzaren alboan landaketak agertzen dira. Errepide nagusitik baino, erreka albotik doan bidea jarraituko dugu. Erreka labur honek ez du haltzadi garatuagorik. Errekaren bi alboetan haltza lerro mehe bakarra da. Zelaiek erreka jan behar dutela dirudi. Hala ere, haltzen alboan San Jose loreek (*Primula acaulis*) eta korradu belarrek (*Ranunculus ficaria*) haltzadia zertxobait alaitzen dute. Biak ere

■ Goian, bidea arretaz eginez gero topatuko ditugun mihurak. Alboan Artadi auzoko San Migel eliza.

lore hori eta goiztiarrak dira.

Malda gogor baten ondoren Azkizuko (4,5 km) auzoan barneratuko gara. Baserri ederren auzoak eliza ederragoa du eta eliz atariko aterpeak hainbatetan bertakoak ekaitzetik babesteko erabilia izango zela nabari du. Auzo gehienetan bezala pilotalekua ere bada Azkizun. Auzotik ikusenezakeena oso zabala da eta inguruetan bueltatxo bat emateak gehiago ikustea baimenduko digu. Itsasoa, beti da ikuskitzen paregabea, baita hemendik ere. Eliza ataritik ezkerrean jarraitu, itsasoari paraleloki, auzoko taberna ezkerrean utziz. Az-

Hitz Gezidunak

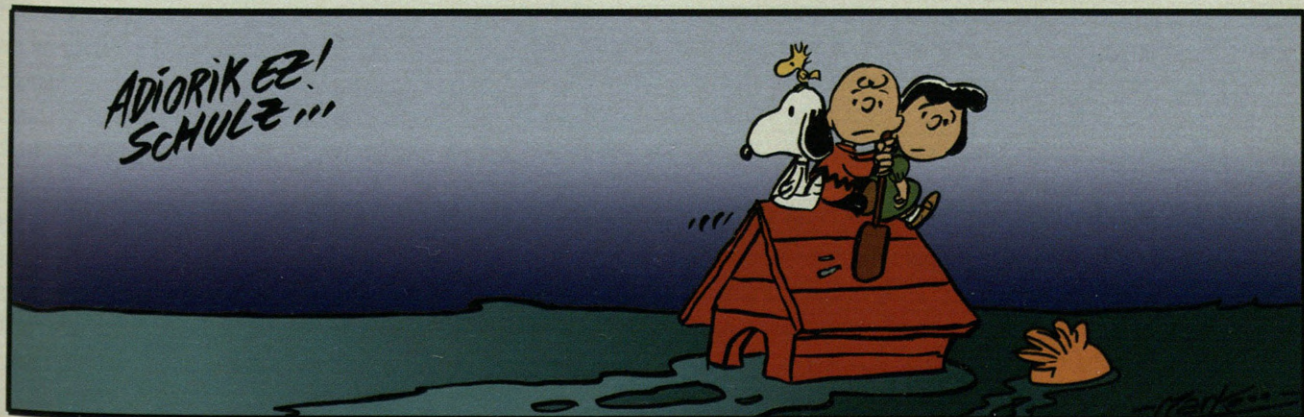
	Zumarbasoak		Intsektumota		Hazama		Ukatzeko		Danbormota
	Abizena		Triskantza		Garoa		Muga		
	Musulmana							Tona	
	Errep., nahi							Nitrogenoa	
Galtzeko bide	Su			Edadea					
Arabako ibaia	Joaki dira			7 egun					
					Bizkaiko herria			Boroa	
					Makina-mota			Toka, luke	
Gauero egi-ten dugu		Infin., dastatu					Musika nota		
Izena		Röntgen					Zaude		
						Zilbor			
						Edari alkoholdun			
Aurritzia		Animalia adardunak							Kontsonantea
Kontso- bustia		Omen							
	Eguzki			Zeinen					
	Bokala			Sufrea					
Gauza			Osinak						

Pertsonaia: Euskal idazlea eta kazetaria (1866-1929)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO HARMSPACH

ERROBIKO PIRANZAK

ELIXABETE GARMENDIA

“Prentsaurrean ez dute zehaztu oraingoan nori eman behar zaion botoa. Seguraski ekimenean fitxaje berri modura Jose Anjel Cuerda EAJko militantea izateak zailduko die pronuntziamendua. Agian aldarrikapenaren beste sinatzaileraren bati koloreak gorrituko dizkio halako lerratze nabarmenak. Ekimena beraz, oraingoz, «Basta ya» lehor batez bataiatu eta nahikoa”

IRUZUR INTELEKTUALA

Kanpainan gauden seinale faltaezina besterik ez zen hasieran prentsaurrea. Alegia, aurreko hauteskundeetan alderdi konstituzionalentzako botoa eskatu zuten haiek beraiek deiturikoa, Ibarrolaren txapel senpiternoak eta femina baten bakero estuek marka jartzan dioten deialdia. Prentsaurrean ez dute zehaztu oraingoan nori eman behar zaion botoa. Seguraski ekimenean fitxaje berri modura Jose Anjel Cuerda EAJko militantea izateak zailduko die pronuntziamendua. Agian aldarrikapenaren beste sinatzaileraren bati koloreak gorrituko dizkio halako lerratze nabarmenak. Ekimena beraz, oraingoz, «Basta ya» lehor batez bataiatu eta nahikoa. Kontua motorrak berotzea da, gasolina erre kiratsez girtotzea eguratsa. Hasteko, «Basta ya» eta kalera.

Ezin jakin oraindik zenbat jende bilduko duten Donostiako Bulebarrean. Ejekutiba pare batek bidali du honez gero kontsigna garbia. Horraino, dena den, joku arauen barruan legoke guztia. Ez gara eztabaidatzen hasiko bakoitzak haizeari bere alde eragiteko dauzkan bitartekoen zilegitasuna. Autobusak dohainik ipini eta txorizo bokata ordaintzen badiete ere, ez dago ez legerik ez amaren seme-alabarik horren kontra egin dezakeenik.

DEFIZITA beste nonbait dago. Metro karratuko intelektual pare biltzen duen kolektibo honi, diskurtsoan ez zaio asko igartzen horrenbeste katedradunen emaria. Gailurra Savaterrek harrapatu du, hemengoa El Ejidokoarekin alderatzean: «Han gertatzen den jazarpena, marjinazioa, etxebizitzaren erretzea modu batera edo bestera hemen aspalditik gertatzen da inpunitate osoz».

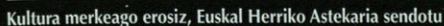
Savaterrek konparazio hori erabiltzeari aurki dakioken lehen arrazoiak zera da, badakiela bere diskurtsoa «Señá Mariei» zuzendu behar diela, Mª Teresa Camposen

goizekin elikatzen diren horiei, manifestaziora parean kamara bat jartzeko irrikitan joango direnei. Horientzako bazka bota dela. Ezin liteke bestela ulertu halako akrobazia dialektiko bastoa. Gaitzerdi, halere, auzia estetika hutsezkoa balitz. Bere burua etikako maisutzat daukanak, arlo horretan egin du ordea labain, eta nola. Zinismo ikaragarri bakarrak burutu liteke halako iruzur intelektualik.

Arrazonamendu horren estiloarekin bat, Iturgaiz eta Redondo Terrerosen azken ko-reografia letorke ondo, esku ahur zuri leunak probokatiboki eskaintzen dituen hori. Ondobidean, Erne-koek damunaiz-ka azaldu beharko lukete, ELAri politikan aritzeagatik halako kontueskeak egin eta orain manifestazio honetara deitzeagatik. Edo amnesia jo ditu edo Savaterrenaren pareko kiribila egin beharko dute deialdi hau ez dela politikoa arrazoitzeko.

BARRENA hustu eta gero, Donibane Lizarrakoari erreguka hasi natzaio, buruargiren batek kontramaniarik antolatzeak tentaziorik izan ez dezan. Bide batez, hau ere eskatu diot: asteburuetan indarra sobran dute horiek autoak erretzen eta etxe partikularrak ketzen enplegatu orde, juerga eta mendia eginez ase eta aki daitezten. Horrela agian «Basta ya»-koei eragotzita omen ditzuten ideiak itzuliko zaizkie, eta Savaterrek El Ejidoko adibidea baino sofistikatuagorik aurkituko du. Denon burmuinen mesedetan.

P.D. Nolanahi ere, abertzale ez diren ideia askatasuna eskatze horretan frustrazio nabarmen bat somatzen da. Jakinekoea da Herri honetako bizitza sozial eta kultural dinamikoena, herriz herri, auzoz auzo, ehundaka ekimen eta ekitalditan gauzatzen den hori, ez doala Savater eta enparauek nahi luketen koloretan tintatua. Mugimendu horren hazian ez bada azalean, euskalzaletasuna eta abertzaletasuna aurkitzen dira nagusiki. Zertan? Herrigintzan. Gizarte zabal eta anitzagoa nahi badute, plaza hori jorratzen hasiko ahal dira. Onestasunez eta ez iruzur eginez ●

KONTU KORRONTEA/LIBRETA Entitatea Sukurtsala K.D Kontu zenbakia

erantzun argiak behar ditugu

ETAren ekintzak oinazea, gaitzespena eta sumina eragin digu. Aldi berean gizartean eztabaida garrantzitsu bat sortu du, bere bake-grina kontuan hartuz gero. Azken urte t'erdian indar politiko, sindikal eta sozial desberdinak elkarriketaren bitartez bakea lortzen saiatu gara. Emaitzek, zalantzarik gabe osagabeak eta behin-behinekoak izan arren, 14 hilabetetako su-etena eta konponbideak bilatzeko lehen hurbilpen bat ahalbidetu dute. Espainiako gobernuak eta zenbait alderdik saiakera hau salatu dute. Hauteslegoaren %15-20ak ordezkatzen duen sektore sozial eta politiko baten «isolamendua eta demokraten batasunaren» irizpidera itzultzea proposatzen dute.

Sortzen zaigun kezka, beraz, hauxe da: zein izan behar da bakea lortzeko bidea: elkarriketaren bideari eutsi ala isolamendu irizpidera itzuli?

1. iradokizuna Erantzunak aurkitzeko eta erabiliak ez izateko, kaleko pertsonok jarrera kritikoa eta gogoetatsua izan behar dugu. Aldarrikapen handien atzean dagoena beti ez da dirudien bezain dizdiratsua. Demagogia eta alderdien interesak ere nahasten dira. Bide serioa eta zintzoa aurkitzea interesatzen zaigu, irmoki babesa emateko.

2. iradokizuna Konponbideak aurkitu ahal izateko beharrezkoa da gizarteak politikoei zehaztasunak eskatzea. Lelo orokor bat, «demokraten batasuna...» eskasa da, zehaztasun gutxi eskaintzen duelako eta erabilia izan daitekeelako. Iraganean izan zituen inkoherentziak eta emaitza txarrak ezagutzen ditugu. Urteetako oinaze, indarkeria eta gatazkaren ostean, zer gehiago? galdera egiteko legitimitatea dugu. Zein da bake-prozesuaren proiektua; nola eta zein modutan, zein baliabide eta egutegirekin edo proposamenekin lortuko dugu.

3. iradokizuna Bakea lortzeko gehiengo nagusia bat gatzoz: giza-eskubideak errespetatzea nahitaezkoa da. ETak indarkeriari amaiera eman behar dio. Gainera, kontsentsu hau antzua izan ez dadin, aurrerapausuak emateko eta etsipena ekiditzeko, proposamen demokratiko eta bideragarrietan konfidantza izan behar dugu. Agintari politikoei jarraituko den bideari buruzko galdera erabakitzailei erantzun argiak eta zintzoak eman behar dizkigute. Indarkeriaren osoko gaitzespenetik abiatuz:

hiru galdera buruzagi politikoei

Indarkeria gaitzesteaz, gizarteari eustea eskatzeaz eta mobilizaziora deitzeaz gain, zer gehiago **proposatzen** duzu bake-bidean aurrera egiteko eta gure herrian elkarbizitza-politikoaren konpondu gabeko arazoei irtenbideak aurkitzeko?

Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan, indar politiko guztien artean osatutako **elkarriketa**-foro edo mahaia (edo mahaiak) metodo baliogarria al da konponbideak bilatzeko? Horrela ez bada, zein beste alternatiba daukazu eskuartean?

Ados al zaude gizarte honen nahia ezin dutela batzuk eta besteek interpretatu, baizik eta egungo egoerari irtenbide bat emateko gizarteari benetan pentsatzen duenari buruz **kontsultatu** beharko litzaiokeela? Bestela, zein formula daukazu gizarte honen borondate demokratikoaren adierazpena bermatzeko?

Azken urteotan nazioartean arrakasta izan duten beste bake-prozesu batzuetatik atera daitezkeen ondorioak kontuan hartuta aukeratu dira hiru galdera hauek.